

1989ko azaroak 12 — 1.267. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

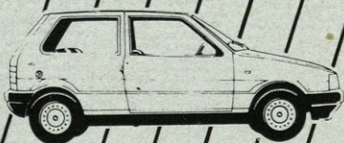
Bertsolari
xapelketa Nagusia
martxan

Koldo Izagirrek
balizkotasunaren
poesia

KAZETARITZA
POLITIKAREN DALDARAN

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.028.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P	1.148.530
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P	1.199.670
FIAT UNO 60 FIRE 3 P	1.213.700
FIAT UNO 60 FIRE 5 P	1.258.920
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.	1.389.260
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.	1.439.800
FIAT UNO TURBO I.E.	1.677.870
FIAT UNO DIESEL 3 P	1.358.670
FIAT UNO DIESEL 5 P	1.449.110

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E.	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV	3.113.630

FIAT

FIAT CROMA

FIAT

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400	1.580.406
FIAT TIPO 1.400 DGT	1.707.288
FIAT TIPO 1.600 DGT	1.830.978
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL	2.218.008

FIAT REGATA

FIAT REGATA MARE	1.399.950
FIAT REGATA RIVIERA	1.567.530
FIAT REGATA DIESEL SUPER	1.661.960

FIAT

FIAT REGATA

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía, 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

Electricidad AYA. Zarautz. Tel.: 834618 / **IZARRA**. Ibarra-Tolosa. Tel.: 670070 / **GARAGE USURBIL**. Lasarte. Tel. 36246

SAN CRISTOBAL. Beasain. Tel.: 883908 / **NIETO ANAIK**. Beraun-Errenteria. Tel.: 525290

TALLERES ACHAGA. Hernani. Tel.: 557232 / **TALLERES JOSE-RA**. Pinar kalea. Irun. Tel.: 613217.

FIAT

PUNTA KO TEKNOLOGIA

POLITIKA

- 6.** Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.
- 8.** Kazetaritza politikaren daldan. X. LETONA eta B. ARTOLA.
- 14.** Nadia Zamkova: «Munduko produkzio modua geroz eta batkorragoa da». P. SASTRE.

ERREPORTAIK

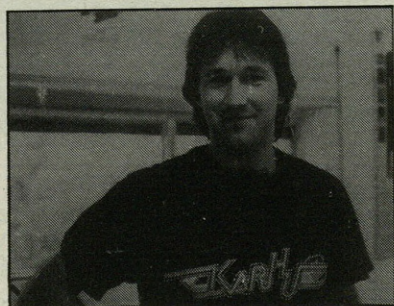
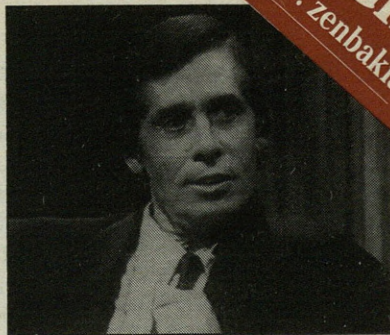
- 19.** Zozketaren esperoan euskal gaztediak soldaduzkari uko. I. GOIKOETXEA.
- 24.** Erizainak Osakidetzaaren osasunaz kexu. X. MAKAZAGA.
- 27.** Alberto Aldasoro: «Administrazioak ez dauka nekazaritza daukan bezala edukitzeko eskubiderik». A. GOSTIN eta M. ARRIETA.
- 39.** Jeitsiera demografikoak egitura sozial berriak egingo ote? A. GOSTIN.

KULTURA

- 46.** X. Alegria eta F. Lazkano: «Helduen euskalduntzea porrot egiten ari da». J. MOLLARRI.
- 48.** Igone Etxebarria: «Bikoizketa minimoak finkatu eta hortik gora jo behar dugu». L. AGIRRE.
- 49.** Koldo Izagirre: «Balizko Erroten Erresuma» literaturtasunaren bindikapena izatea nahi nuke». G. ARRESE eta J. LANDA.
- 52.** «Libertango», akordeoiari omenaldi Astor Piazzolla-ren tango berriaz. X. MAKAZAGA.

Euskal Telebistako MARIANO FERRERen saioan gertatu zen HBko ordezkariekin batera agertzeko PNV, PSOE eta EEren BOIKOTA, EAKo Azkarraga platoan azaldu zelarik Esnaolaren aldamera. Mariano Ferrer, Iñaki Esnaola, Joseba Egibar, Koldo Martinez eta Inaxio Oliberiren hitzak jaso ditugu KAZETARITZA eta POLITIKA gai honi buruz.

(8. or.)

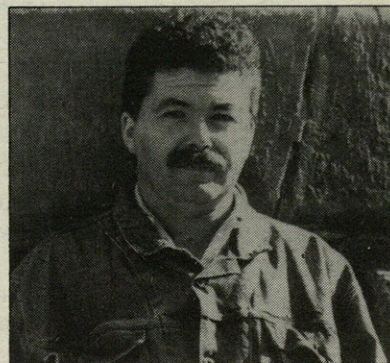

Idiazabalgo GAZTaren jatorrizko deitura, ESNEAREN arazoa eta azken hilabeteotako LEHORTEAK, lehen planora eraman du berriro nekazal mundua EUROPAko eragina bete betean jasan aurretik. Horretarako, ALBERTO ALDASORO Euskal Herriko NEKAZARIEN ELKARTEko Gipuzkoako presidentea ekarri du gu erdiko elkar hizketara.

(27. or.)

«**B**ALIZKO ERROTEN ERRESUMA» deituraz kaleratu berri du SUSA argitaldaria KOLDO IZAGIRREren laugarren POESIA liburua. Aurtengo libururik preziatuena bilaka liteke eta euskal poesigintzan MUGARRIA. Liburuaz eta poesiaz mintzatu dira Gorka Arrese eta Josu Landa Koldo Izagirrerekin: «Balizko Erroten Erresuma» LITERATURTASUNAREN BINDIKAPENA izatea nahi nuke» adierazi du.

(49. or.)

ARGIA

300 PTA.

Txeke hau Argia Eguneko mahaitan entregatuz gero, 89ko Euskal Kulturaren Urtekaria HIRUREHUN

pezeta merkeago lortzeko aukera izango duzu.

Argia Eguna, Euskal Pimbanen Eguna

Data letraz idatz

Urtekari bakoitzeko txeki bakarria zaizu baliagarri

750736510102 15451 0010038007

Ramon Etxezarretak eskatutako argitasunak eman asmoz

Joan den astean Ramon Etxezarretak aipatu zuen ARGIAko Kultur Kronika abiatzeko, Ramonek Eguna astekarirako idatzitako eritzi artikulo batetako aipamen bat baliatu nuen 1.265. zenbakian. Horrelako zerbait zioen: «dena hain neurgarria eta neurtu beharrekoa bada, zergatik ez ditugu oraindik puntuatu epai-mahaiak?». Eta akaso puntuatu ez, baina epaimahai zenbaiti buruzko apunteak egiten saiatu nintzen. Amaiera gisan, Ramon Etxezarreta aipatzen banuen berriro, errekurtsio estilistiko moduan eta era erretrikoan egin nuen, nahiz eta ongi borbiltzen asmatu ez nuen, itxuraz.

Bestalde, nepotismo kontuak adierazi banituen, argi asko irakur liteke ez naizela Ramoni buruz ari, nepotismo lotsagabea idazle hasiberrientzako banatu beken sailean epaimahaiakide batek burutu zuela idatzi bait nuen —eta Ramon profesionala da, eta ez hasiberria, eta ez da gainera aferatzen epaile izan, epaitua baizik—.

Dena den, nepotismo konturik azaltzeko frogarik eman ez dudala esan dit Ramonek. Baina baditut, eta horregatik idatzi nuen idatzi nuen. Sekula jakingo ez dena zera da, nork eman dakoak diren frogak horiek.

Harria bota diat, Ramon, bai, harria bota diat, baina ez diat eskua gorde —Gorka Arrese sinadura lekuko—; hik harria eta harri jaurtitzalea ikusi dituk, baina kontua duk harria nondik hartu duan eta harriak nor jo duen jakin nahi duala. Hik, motelli, gehiegi jakin nahi duk: nor den frogaemailea eta nor den nepotismoa burutu duena. Eta hori ez diat nik argitaratuko. Beharbada bai, noizbait, Pako Aristiren plajio kontua argitaratu zuen berberak!

Eta bukatzeko, bekaren asuntoa geratzen duk argitzeko. Hi bekadun gertatu haiz. Horri buruz norbaitek gezurrik esan badi, hik esan duk, bekadun izan haizela ukatzerakoan, eta ez nik, beka eman diatela idatzi nuenean eta orain berriro idatzi dudalarik.

Egia da Ramon hasiera batean bekarik gabe geratu zela. Xabier Olarra Lizasok ordea, uko egin zion Scott Fitzgerald-en «The Great Gatsby» itzultzeko jasotakoari, ezen lan beragatik Madrildo Ministerio de Cultu-

ra-tik eskuratu bait du beka ho-beagoa. Gisa honetan, Jaurilaritzak Olarraren ordezkia nahi zuenez, Jaurilaritzak epaimahaiakideak deitu zituen telefonoz, eta ahobatez Ramon Etxezarretari luzatzea deliberatu da. Orain Haziendako dokumentazioa interbenitzea baino ez da falta 650.000 pezetatako beka hori Ramonen kontu korrontean sartua izan dadin, Olarrarenean orde.

Zorionak Ramon. Eta ez hazi horregatik tristetu!

GORKA ARRESE

Lazkaoko PNVri

Urriak 15eko Diario Vasco egunkarian EAJ-PNVren adierazpena dela eta, lehenik eta behin zorionak azalpena euskaraz atera duzelako. Honen aurrean zenbait gauza argitu beharrean gaude:

1.— Ez dela HB izan iragarkia plazaratu duena, baizik eta Euskal Herrian Euskaraz erakundea. EHE eta HB ez dira inondik ere gauza bera. EHEko partaide izateko euskaltzale izatearekin nahikoa da eta ez dago ideologia politikoko konkreturik eduki beharrik.

2.— Udaletxean ez dakigu PNVk zenbaterainoko euskara erabiltzen duen. Baina iragarkiak

dioen bezala, dakiguna zera da: irailak 21eko Udal Plenoan EAJ-PNVk %1a soilik erabili zuela euskara, edo hobeto esanda, hitz egin zuten 59,5 minutuetatik 30 segundu izan zirela euskaraz, hots, %0,8a; beraz esku zabalak izan gara!

3.— Aipatu neurketa hori egiteko jarraitu den prozedura ondokoa izan da: alderdi bakoitzak hitz egiten duena kronometratu egiten da, bai euskaraz eta bai erdaraz, ondoren ehunekoak atereaz denboraren arabera, bai alderdi bakoitzeko zein orokorrean. PNVk oso ondo dakienez, guk emandako datuok badaude kontrastatzerik zintaren bidez. Mesedez ahoa zabaldu aurretik zuhur jokatu!

4.— Badirudi zuen errealtateak kaleratzeak min egin dizuela. Hauteskunde garaian gaudelako ote? Antza denez urteetan zehar egin ez duzuen orain egin nahi duzue, eskerrak «Lazkaok eta Euskal Herri osoak jakin badakiten nor eta zertaraino ari den euskara eta Euskadi aurrera ateratzeko lanean».

5.— Beste alderdi politikoei lehiak beraiekin konponditazue mesedez, gu tartean aritu gabe.

Lazkaon, 89ko urriak 17.

EUSKAL HERRIAN
EUSKARAZ

«Beldur naiz bloke demokratikoaren iraupenaz».

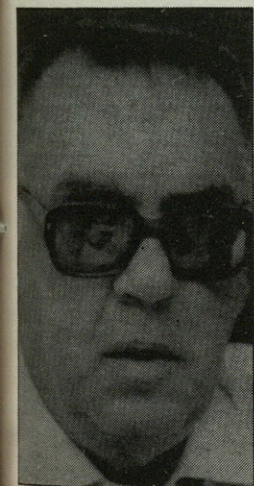
Gregorio Ordoñez
(*Diario Vasco*, 89-XI-4)

«Politikan dudak amets handiena PSE eta EEren arteko bateratzea litzateke, sozialismoaren atal biena, euskaltzaleena eta espanyolzaleena bilduaz».

J. Ramón Recalde
(*Deia*, 89-XI-3)

«Min hartuko nuke zinez beren (kantari euskaldunak) arteko inork parte hartuko ez balu».

Imanol Lartzabal
(*Deia*, 89-XI-3)

«Espainiako gudua Euskal Herrian irabazten ari gara».

Antonio Barrena
(*El Correoko zuzendari*)
(*Gaur Express*, 89-XI-2)

«Nahiago nuke arazo hau modu negoziatzaile batez amaituko balitz, baina ETA eta Gobernuaren arteko akordio negoziatu batetatik urrun gaude».

Xabier Arzalluz
(*Egin*, 89-XI-4)

Gordetzekoak

KAS-EK INSUMISIOA BIDERATUKO

DATORREN igandean, hilak 12, soldaduzkara joateko sorteo berri bat izango da. Hori dela eta, KAS erakundearen barruan gertatzen ari den eztabaida azkartu egin da. Hemendik aurrera soldaduzka espainiarraren aurkako borrokak beste aurpegi bat izan dezake eta jarrera hau hedatuagoa bilakatu, gure iturriek adierazi digute-nez.

“AUTONOMOEN AGIRIA” ETA “DIARIO VASCO”

IIRAGAN BERRI diren hauteskunde bezperatan “Diario Vasco” egunkarian “Agiri Autonomoa”ren titulopean agertu zen remitidoa Urola bailarako bi pertsonen entregatu zuten, ohizkoa ez den bezala egunkariko erredakzioan. Idazkia eskuz idatzirik eta beste hirugarren pertsona baten NAN-aren izenean entregatu zen, entregatu ziotenari A bat borobil baten barruan ikurrarekin sinatuta agertzea nahi zutela azalduz. Antza, DVko zuzendaritzak ez zituen hartu remitidoak jasotzeko ohizkoak dituen segurtasun neurriak eta idazkiak eskutatik “alde” egin zien.

8 MILIOI KANTALDIRAKO

IMANOL ABESLARIAK, Intxaurrenondon agertu ziren pintadak direla eta kantaldi berezi bat antolatu zuen, ‘beldurraren aurka’. Kantaldia Donostiako udaletxeak lagunduta izan zen eta denbora gutxian, Espainiako abeslari ospetsu mordoa bildu zituen. Ospakizun horretarako, Donostiako udaletxeko aurrekontuetatik 8 milioi pezeata atera ziren.

POLIZIA ESPAINIARRAREN OSASUN MENTALA ARRISKU BIHURTU

● Polizia espainiarrekin lan egiten duen sikologo taldeak berriki aditzera eman duenez, Komunitate autonomoan akoartelaturik dagoen polizien %30ak, hots, 900en batek desoreka sikologiko larriak jasaten ditu, portzentaia horren %25a alkoholikoa delarik. Ikerketaren arabera, hainbatetan Estatu espainiarreko Barne Ministeritzak ukatu duen ‘Síndrome del Norte’ren eraginez, 900 polizia horiek egiten duten lana egiteko guztiz desgokiak dira, sikologo talde horrek aitortzen duenez, kalean sor dezaketen arriskua benetakoa bait da.

AMEDO FOUCE EPAITZEKO TRIBUNALE BEREZIA

● Madrilera Entzutegi ‘Nazional’ak José Amedo Fouce eta Michel Domínguez Martínez poliziak epaitzeko tribunalea hautatu du honez gero. Jerónimo Barnuevo, epaile jubilatua, José Antonio Jiménez-Alfaro eta José Antonio Marañón-en hautaketak eztabaida bizia sortarazi du epaile espainiarren artean, neurri legalizat jotzen badute ere, ‘fortzatutzat’ ere hartzen bait dute. Entzutegi honetako iturriek aditzera eman dutenez, epaile batek baino gehiagok tribunale honetan esku ez hartzeko asmoa adierazi du, botere inguruko presioak handiak izango omen bait dira.

“CATHEDRA” KLUBA EZTABAIDAREN ALDE

● Nafarroako kideez osaturik, ‘Cathedra’ kluba udazkeneko ekitaldiari eusteko pronto dago. Azaroak 6an, astelehenez, hasita, ‘Terrorismo y democracia: soluciones para Navarra’ lema pean hainbat politikari nahiz pertsonaia ospetsu mintzatu da. Lehen eguneko mintzaldia-ri Gabriel Urralburuk emango dio hasiera eta beste hainbaten artean, Jose Maria Aznar (PP), Jose Maria Benegas (PSOE) eta Xabier Arzalluzek (PNV) parte hartuko dute. Oherrezko lehendakaritza ‘Príncipe de Asturias’ek, hots, Errege espainiarren semeak beteko du.

Kontaktoetarako 'boron'...

D AGOENeko Urriaren 29an eginiko hauteskunderen emaitzak aztertuak izanen dituzte alderdiek. Europarren erreferentziak balio handirik ez badu ere, —hauen eta legislatiboen arteko botoemaleen jarrera oso bestelakoa bait da— alderdien egoera ildo beterik doala nabarmena da. Hala ere, nabarmenena Partido Popular (PP) eskuindarraren haziera litzateke, horren zioetako bat legislatiboetan ohizko Estatu-Hego Euskal Herria enfrontamenduan PSOEek eta PPK heuren indarrak mugitzen jakin izan duten bezala, euskal alderdi gehienek eginiko kanpainak huts egin dutela, zabaldu nahi izan diren mezuak mezu estatalistekin nahastu egin direla edota jasandako erasoek eragina izan dutela pentsatzekoa da.

Hau honela, beherantzko zidorrean doan Eusko Alkartasunak epe laburrerako oinarritu beharko du bere taktika, gainera ditugun autonomikoetan jasotako emaitzek alderdi honen eginkizuneari zeresan frango izango bait dute; Euskadiko Ezkerra PSOE-PNV gobernuan artean nola txertatu edota EArekin nolako oposizioa egin aztertzen saiatuko da, PNV kokapen eroso batean izanik, prozesu luzeagotan pentsatuko duelarik. Herri Batasunak gainerako alderdien eta prentsa gehiengoaren erasoak bizkarretik nola kendu eta bere mezua nola igorri aztertu beharko du, aurtan Ajuria Enea hitzarmeneko alderdiek buruturiko bi hauteskunde kanpainetan eta kanpainaz gain ere, erasotua izan eta izango dela ikusi bait da.

B ARETASUNIK espero zuenari oker dabilen esan behar zaio, egungo giroak erakutsi duenez bederen. Alderdiek oraindik hauteskunderen emaitzen azterketak egiteke zintzuan, hauteskunde kanpaina giro nahasia izan ote duen, baina gabe eta eraso kutsuari eutsiz, PSOEek bultzaturiko Herri Batasunari alkatetzak kentzeko ahalegina Hego Euskal Herrian lehen proposamen politikoetakoa izan da, eta ez horregatik isolatua.

Ez da harritzekoa, ez eta kasualitatea, hauteskunde hauen indartua atera dela sentitzen den PSOEek aspalditxoko jarraian honi berriro ere heltzea, batez ere, Ajuria Enea hitzarmeneko gainerako alderdiak atzetik eraman nahi ditueneari. Agian, PSOERI, oraingo honetan, ez zaio erritmo lausorik emen eta haria tenkatuz, —oraingoan alkatetzak kendu izatea edo mehatxatzea, alegia— Herri Batasuna eta bere toemalengan eraso jarraiak pairatu beharko dituzten sententzia zabaldu nahi du, beste hiritar guztiengan 'karga' hori arindurik daudela sentiaraziz. Sikologia eta soziologia atzetik erabiltzen ari da PSOE.

Hala eta guztiz ere, gainerako alderdiek gai honezaz mintzatu izan direla aitortu badute ere, gai hau hauteskunde gogorrenetako geldituko dela aipatu dute, udal hauteskunderen emaitzak ikusi ondorengorako, nahiz eta lehendik ere, beste batzuek

te ona'

tean, Laudio eta Oiartzungo alkateek jasandako erasoen eragile izan.

KONTAKTOETARAKO 'borondate ona' aipatu dut. Azken asteotan suertatu den jarrera aldaketa nabarmena oso ez bada ere eta politikari berezien adierazpenek oihartzun berezirik jasoz ez badute ere, prentsak luzatu du hainbat argi: Santo Domingori eginiko estradizio eskaerek bapatean geldiuena ezagutu dute, alderdi gehienek HBri alkatetzak, oraingoz behintzat, kentzearen aldeko jarrera erakutsi dute, Estatu espainiarreko lege penitentiarioak beteaz hainbat preso baldintzagbako askatasunean ipini dute... komenientziatzko 'borondate on' baten adierazle izan daitezke guzti hauek. Hori, Arzalluzek jaurtikitako 'la vía policial no es la solución para la violencia', edota 'la forma más humana para acabar con este problema es la Negociación' gehitzen badiogu, azalezko negoziatzeko borondaterik dagoela edota negoziatzeko —zein baldintza eta negoziagaiak zehaztu gabe— presa dagoela adieraz dezakete.

HERZOG justizi ministrari espainiarraren euskarriaren kontrako politikak aurrera darrai. Preso politikoon egoera sanitario larria salatu berri du hauekin lan egiten duen mediku talde batek, senideen kolektiboak jipoi eta bizibaldintzen eskasia eta, bienbitartean, presoak bersailkatzea, hots, lehen gradutik bigarrenera pasatzera, edota bapatean hirugarrenera pasatzera behartzen da.

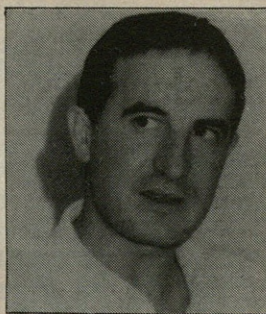
Orain arte bederen, ez dirudi sakabanaketa politika honek espero zituen emaitzak lortu dituenik, presoak berean bait darrate eta hainbatetan aipatu den zatiketa ez bait da ageri. Hala ere, lehen aipaturiko 'borondate on' erakuste horrek atzetik beste zerbait ekar dezake, hauteskundeak amaitu eta gero, beste batzuekin topo egin arte, garai ona bait da alde bakoitzak berriro ere beren taktikei eusteko.

N. ARRASTOA

OHARRA:

Hauteskundearen emaitzekin irakurlekoarengana garaiz bezain zuzen iritsi asmoz, genituen datoak erabiliz urgentziatzko kronika idatzi zen aurreko astean orrialdeotan, baina, tamalez, denok irakurritako okerrak egin genituen. Beraz, honelakoak berriro gerta ez daitezkeen eta okerrekin sortarazi izan zezaketen nahasketaz barkamena eskatzea besterik ez dugu.

BETAURREKORIK GABE

Ni ez nintzen Anoetara joan

BIHOA aitzinetik ene gaitzespen osoa Imanolen aurkako graffiti horrentzat. Zail da, oso, pintada hori nork, noiz eta nola egin izan den jakitea, baina argi da ez dakarrela inolako mesederik ezker abertzalearentzat eta herri honetan ororen gainetik enfrontamendu zibila ekin nahi dugunontzat. Politikagintzan diharduen edonork, seguru nago, ez diola inolako sinesgarritasunik ematen holako graffitiari, ageriko borondate txarrik ez badu bederen, eta zoritxarrez, kasu horretan gogozela pentsa daiteke. Zeren, erabat sinestezina bait deritot ETak Imanol mehatxatzeari, eta azken asteotan modan jarri zai-gun biktimismo berri horren adierazpen ugariak ikusita, are guttiago, ezen, badirudi norbaitek oso interes bizia duela holako egoera negargarriren bat gerta dadin etekin politikoa irabazteko, eta jakina, ezker abertzalearen bizkarrera leporatzeko.

ETA ene gaitzespen hori adierazi arren, ez nintzen Anoetara joan, beste anitz bezala, beldur naizelako, beldur garelako, ez mehatxu grafiko batengatik, errealtate gordinengatik baino. Eta pena ematen didatelako hain azkar pintada bat dela medio muntaia ikaragarri hau, komunikabideek laudaturiko muntaia hau antolatu duten horiek. Beldur gara, bai, espetxeetan ditugun lagunengatik, egunero jasaten dituzten erasoengatik, beldur naiz eni, eta ene lankideei hain maiz «os vamos a matar, vascos hijos de puta marxistas» telefonoz eta postaz errepikatu digutenek ez ote diguten gaur gauean bertan tiro bat botako, Xabier Galdeanorekin egin zuten bezala, edo autoaren azpian bonba bat jarriko. Beldur gara Irantzu Mugetari gertatutakoaz, edo Mikel Arronategi gernikarraren osasunaz, torturatua izan ondoren. Beldur naiz, gara, goardia zibilek berriz elektrodoak barrabiletan eta belaunetan jarriko ote zizkidaten hain gogoko dudan Imanolen abestiren bat kantarazteko. Petri adiskidea espetxeratu zuteneko isiltasunak izutzen nau, izutzen gaitu. Izutzen nauzue zuok, Imanolen alde eta ene, geure, beldurrez ahaztuta, kanpaina hau muntatu duzenok, beste hamar mila agresio, ez grafiko, baina zinezko, gordinezko eraso indibidual zein kolektiboren aurrean isiltasun erosoz intelektualgoari omen dagokion konpromezua Estatuaren defentsa faktiko hutsalera gordetzen duzelako.

IZUA, terrorea sortzen didazue, zuek eta Estatuak, eta pena dut Imanoletaz profitatzen zaretelako; zuek boteretsuak zarete, eta Estatuak saritu egingo zaituzte bere zapalketa zuen intelektualgoaz, zuen isiltasunaz, bedeinkatzen duzelako, eta aurpegia garbitzen diozuelako. ETako presoek gurasoen ondoan ikusiko zaituztedanean, edo GAlen kontrako salaketa publikoan, edo komisaldegitik kolpatuturik, mehatxaturik, torturatuturik ateratzen direnen alboan, edo sistema zapaltzaile eta xurgatzaile honen aurkako eguneroko bataila ttipietan aurkitzen zaituztedanean, orduan hasiko naiz zuen etika minimoaz pentsatzen. Bitartean, eta borrokarako grina urteekin joan bazitzaizuen ere, ez ezazue projekta zuen frustazioa gizarte honen gainean.

Ez, Estatu honen aurrean zuek ez duzue beldurrik. Ez duzue lotsarik, zuberotarrerako sinonimo ezin egokiago hori erabiliz.

JOSU MUGURUZA
(EGINeko erredaktore-buru)

'Itun'eko politikariek kale Mariano Ferrer-i

«Kazetaritza politikaren daldaran»

Pasa den asteko ETB—2ko Mariano Ferreren 'Sin Permiso' saioan, alderdi politikoetako ordezkariak izan ziren gonbidatuak, ikusle modura herritarrek zer zioten entzuteko. Hasieran denek baietza eman bazuten ere, azken unean Ajuria—Eneako ituneko kideek Iñaki Esnaolarekin batera platoon irteteari uko egin zioten. Mariano Ferrer kazetariak dioenez, «ezin da boikot hori ulertu eta erabaki politiko bat neurri horietaraino eramatea kezagarria da».

ETBn politikoek kale egin zioten kazetari bati.

Mariano Ferrerrek, zenbait politiko gonbidatu zituen bere saiora, ikusle moduan, herritarrek zer zioten entzun zezaten. Hasiera batean ez zirudien inolako arazorik gerta zitekeenik, partido politiko batzuk HBri boikota azaldu bazioten ere, mahai inguruetara mugatzen bait zen erabaki politikoa. Mariano Ferrer berak argitzen due-

nez, «egun batzu lehenago denei deitu eta konfirmatu nuen etorriko zirela, baina batean azken egunean batzuk ez zetozela esan zidaten. Saioa hasi aurretik PP eta PSOEko ordezkaria etorri eta 'blokeo' kideek ez etortzea erabaki zutela ikustean, haiek ere alde egin zuten. Ziur aski beren arteko batasuna kolokan ez zegoela frogatzen.

tu nahi zuten eta erabaki bateratua zuten erakustearren joan ziren», azaltzen du kazetariak. Joseba Azkaragak, pentsatzen du aritu ondoren, IUKo kidearekin batera Esnaolaren aldamenean agertzea erabaki zuten, azken segunduan.

Plantea ETBn

Politikoez kale egin zioten kazetariak une hartan horren beldur izaki, partidoez ETBri presioa egiteak kezkatzen zuten diosku. «Beldur nintzen partidoez, baina pantailan aterako ez zirela eta, telebistari presioa egingo ote zioten». Mariano Ferrerentzat, HB euskal mapa politikoko partidu-

“**O**rain HBrekin batera agertu ere nahi ez dutenek, zer egingo dute parlamentura joaten bada ETBn bezala, jeiki eta aldegin?”

(Mariano Ferrer)

legal bat den neurrian, ezinezkoa da boikot batzartzea eta beharturik dago neurri batzutan boikot horri jaramonik ez egitea. Argitzen duen moduan, «arrazoi politikoengatik HBrekin ez badute eztabaidarik, nahi, ez da nire kontua. Gainera, hori ez da maila guztietara hedatu, ezin naiz p-

tidoen erabakietara mugatu». Telebistako kazetariaren ustez, kazetaritzan partidu batetako militante den pertsonarik ez egoitea lortu beharko litzateke. Norbait militantea denean, presio edo eraginetara makurtuagoa gera daitekeela eta horregatik hobe omen da kazetariak askeak izatea, pentsatzen du Ferrerrek.

Partidoek, erabaki politikoez, medio publiko batean eragin txikiena ere ez izatearen alde agertzen da era berean eta Euskal Herriaz mintzatzean, herri honetan mintzatze falta dagoela pentsatzen du. «Jendeak gehiago hitz egin beharko luke, eztabaidatu. Aspaldidanik ari gara esaten ETArekin ere hitz egin behar dela, hitz egitea beti dela ona, eta bapatean partidu hauek honelakoarekin azaltzen zaizkigu. ETArekin kasuan berdin zait negoziaketa edo nahi den hitza erabiltzea, baina hitz egin beharra dago. Pentsatzekoa da HB instituzioetara joan eta talde mixtoan sartuko balitz, talde horretan daudenek, zer egingo luketen. Jeiki eta alde egingo al lukete?», galdeztzen du Mariano Ferrerrek.

HB presionatu nahi

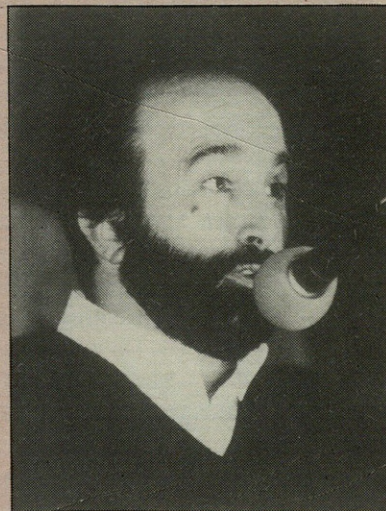
Telebistako kazetariari politikoez eginiko planteaz galdetu diegu kazetari ezberdinei eta zentzu honetan, Amatiñok, «HBk berak bakarrik nahi duen foruetan ager ez dadin behartzeko» izan omen dela dio. Bere ustetan HBk foru guztietan hartu beharko luke parte eta ulergarri dela pentsatzen

“**H**erri honetan hitz egin egin behar da, eztabaidatu. Maila guztietan hitz egitea beharrezkoa da, baina ETArekin ere”
(Mariano Ferrer)

— Nola baloratzen duzu Mariano Ferrer-en programan gertatutakoa?

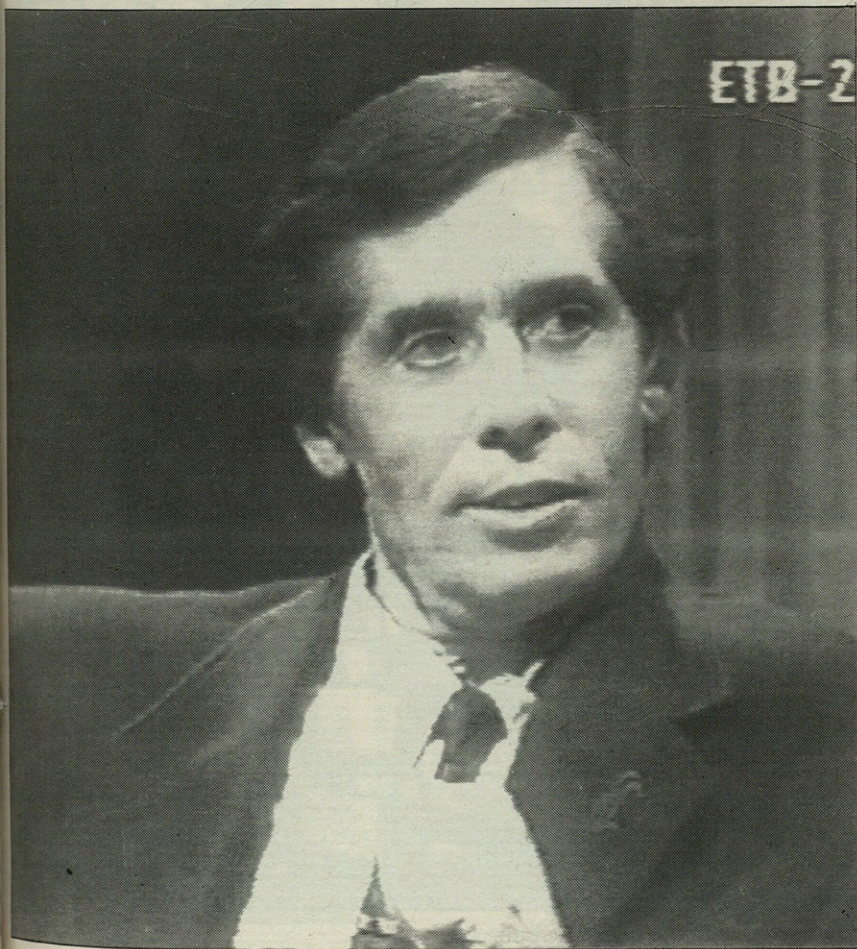
— HBren aurkako presioa areagotu egingo al da hauteskunderen ondoren?

**Iñaki Esnaola(HB):
«Krispazioa herrira
eraman nahi dute»**

«Orain arte, hauteskunde eguna arte, hiritarrari boto eske aritu izan dira eta orain hiritar hori mespretxatu egiten dute. Orain egin dutena hemengo arazoez HBrekin ez hitzegiteko aitzaki bat besterik ez da. Baina Bloke barruan ere fisura txiki bat gelditu da, heuren artean ez bait ziren ondo konpondu, eta Azkarra ga adibidez han egon bait zen. HBri eraso frontala eta maila guztietan planteatu nahi diote, eta nik ez dakit zer gerta daitekeen hemendik aurrera.

Goi mailan ematen den krispazioak ez nau kezkatzen, baina hori herrira eraman nahi dute, eta hori bai da kezagarria. Zer egin? Bada, nazional mailan berderen, nahiko onargarriak izango diren proposamenak. Baina, halaber, heurak ere, guztiak multzoan nahiko hipotekatuak aurkitzen dira. Eak adibidez beskeen jokua jarraitu du hauteskundeetan, baina jarraituko al du bide horretatik, berak egindako azpilanaren emaitza PNVk eta PSOEK jaso dezaten, EA alderdi residual moduan geratzen den bitartean. PSOEK bideratzen du dena, eta horretarako du akolitoa, EE. Eta PNV? Beti bezala, badirudi berak ez duela ezer egiten, baina beti dago baimena ematen guztia egin dadin.»

Mariano Ferrer, 'Sin Permiso' saioko zuzendaria.

Joseba Egibar(EAJ): «Eak akordioa erdi hautsi zuen»

«Gipuzkoan erabaki zena zera zen, HBk ETaren jarrera salatu eta joku demokratikoak dituen arauak onartzen ez zituen bitartean ez genuela HB gonbidatutako debateetan parte hartuko, ez hauteskunde denboran eta ez gero.

Zilegi da joatea, baina baita ere ez joatea. IU ez zegoen konprometituta, ez bait zen bileran egon, baina bai EA, eta Eak akordioa erdi hautsi egin zuen. Bi gauza gerta litezke aurrerantz, edo HB bakarrik joatea, edo HB gonbiteetatik kanpo geratzea —leku batzutan gertatzen ari den moduan— eta besteok bakarrik joatea».

Koldo Martinez(EE): «Helburua, HB parlamentura joatea»

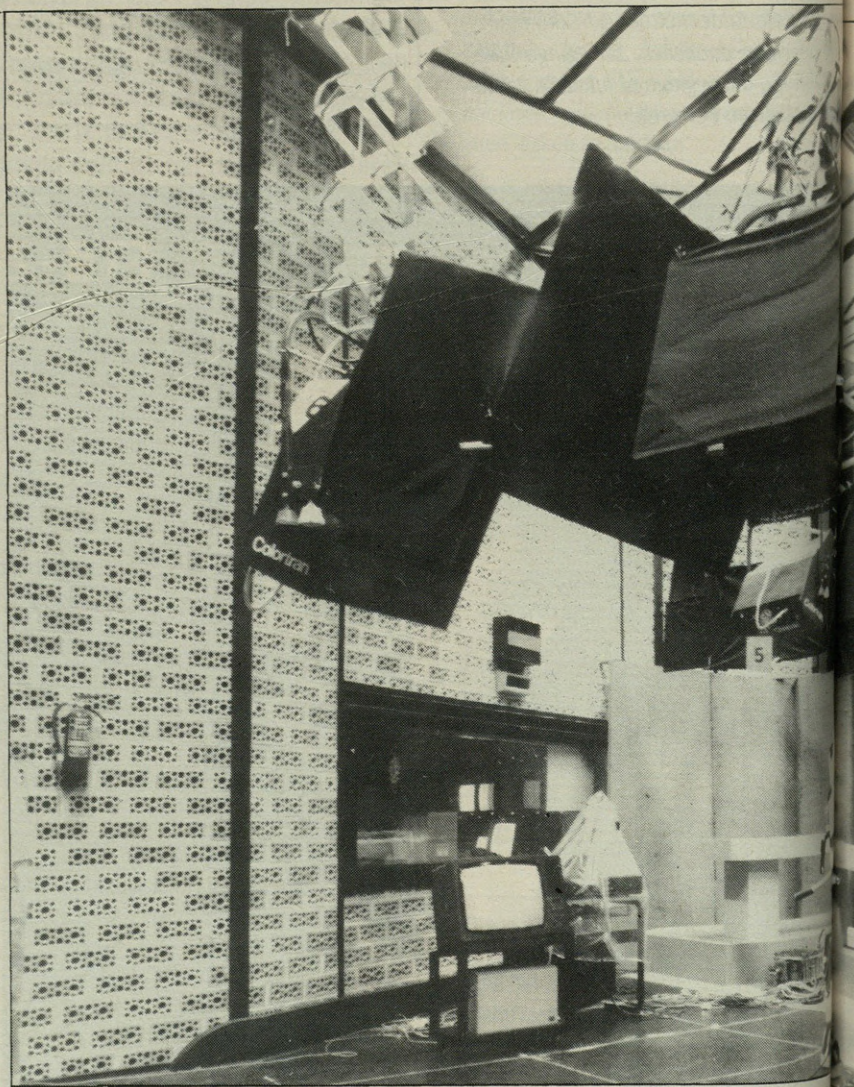

«Komunitate Foralean erabaki genuen HBrekin debateetan parte ez hartzea baina bakarrik hauteskunde denborarako. Orain zabalduko balitz beste dei bat ikusiko genuke nola jokatu. Hemen badago eztabaidarako den forua, eta hori parlamentua da. Neurri honen helburua HB parlamentura joatea da. Ez dago HBren kontrako beste neurririk, ETaren aurka bai, eta nik bereiztuko nituzke biak. HBren jarrera zehatz baten aurkako neurria da. Zer gertatuko den? Ez dakit, baina gizartean bakoitzak bere erresponsabilitatea du, eta komunikabideek ere bai, beraz komunikabideek ikusiko dute zer egin».

du beste partidoek ezarri duten boikota. Baina bestalde ez omen da normala hasieran baietza eman eta azken unean ukatzea, «deskortesi falta nabariaren agerpena da eta». Amatiñoren hitzetan «kazetariaren lana jende guztia biltzea da, eztabaida sortzea». Amatiño berak, orain gutxi partidu politikoetako partaideei mahai inguru batetara deitu zien eta Ajuria Eneako itunekoek, HB joatekotan berek ez zutela parte hartuko esan zuten. HB gonbidatua izango ez balitz berak joango zirela esan zuten, «baina hori ezin nuen onartu eta bertan behera laga nuen saioa», dio Amatiñok. Hala ere kazetari hau inongo botere legegile edo ejekutiborik ez dagoen lekuetan bakarrik eztabaidatzeko prest dagoen talde politikoari boikota egitearen alde agertzen da. Amatiñoren ustez, «edo denetan agertu edo inon ez».

Kazetariak presioen beldur

Carlos Moron, Gipuzkoako prentsa elkarteke zuzendaria, Mariano Ferreri, kazetari profesional modura eginiko plantearen aurka agertu da. «Saio bat egitean, normalakuntzaz eraman beharko litzateke dena eta jende kopuru bat gonbidatu eta batzuko egiten diotenean, beren aukera da, baina aukera hori egin eta gero aurrerajarraritu behar da. Gonbidatuak ezin dira baztertu. Eztabaida bat balitz, geratu den jendearekin jarraitu beharko litzateke, besteek parte ez hartzea erabaki dutelako. Medio publikoetan izaten diren eztabaidak mintzatzean, jarrera istilutsuenak edo behintzat pentsakera istilutsuenak sortuko litzatekeenak atera beharko liratekeela pentsatzen du Moronek. Prentsa elkarteke zuzendariaren ahoan, «herri honetan maha

Saioa hasi baino 7 segundu lehenago, Azkarraga oraindik zalantzan zen.

berean ez eseritzeko jarrera nagusitzen da, HBren partetik, instituzioetara ez joatean eta beste partidoen aldetik berekin eztabai-da ukatzerako orduan». Kazetariaren ikuspuntutik, informazioa eskeintzea omen da bere lana eta honela, pentsaera denak aurkeztea ezinezkoa bazaio, arrakastarik ez lortzea litzatekeela azaltzen du. «HBk jende kopuru zabala ordezkatzan du eta ezin da honela baztertua izan».

Boikotari uko

Luis R. Aizpeolea, Diario Vasco kromista politiko eta egun El Paiseko kazetari denarentzat, «ezin da HB boikoteatu» eta partiduen jarrera ulerkaitzat jotzen du. Bere eritziz, «zuzena, telebistara joatea izango litzateke» eta Ajuaria—Eneako ituna neurri horietaraino eramatea kritikatzan

du. «Profesional bezala kezagarria da jarrera hori baina hala gertatzekotan, saioarekin aurrera jarraitu beharko litzateke, printzipioei eutsi behar zaie», gehitzen du Aizpeoleak. Politikoki, HB baztertzea ere, hots, HBrekin ez hitz egitea, ez du ontzat jotzen, adierazpen askatasuna defendatu beharra dagoela arbuatuz. «Ez da HB boikoteatu behar, guztiz aurkakoa baizik. Partido horiek orain arte esan dutenaren aurka joatea bait da hori egitea», dio Aizpeoleak.

Kazetariak kezkatu

EA, EE, PNV, PP eta PSOEek erabaki zuten HBren alderaketa martxan jarri zenez, partido hauek Herri Batasunarekin inolako eztabaida eta elkar hizketarik ez izatea bideratu dute. Hasiera batean, hautes-

“**B**oikotaren helburua, HB presionatzea da foro guztietara joan dadin eztabaidatzera, eta ez berak bakarrik nahi duenetara”

kundeen aurrean hartutako erabakia izan zen eta kanpainaren barruan erabiltzeko neurritzat har zitekeen. Baina hauteskundeak iragan direnean ere, 'Pakto'koen artean HB isolatzeko nahi berek jaraitzen dute. EAKo ordezkariak, Iñaki Esnaolarekin batera agertzeko prest zergatik agertu ziren galdetu zaienean, duda azaldu dute. Batzuren ustetan, erabakia logikoa izan da, ez bait zen eztabaida edo mahai inguru bat, eta besteek esan dutenez, aurretik erabaki baterakoia izan ez zelako joan omen ziren platora. Bestela ez zuten arazorik izango, hala erabakiko balitz, jarrerarekin bat egiteko. Paktoko politikoez ez dute ukatzen, maila eta zentzu guztietara zabal daitekeenik HBri egin beharreko boikota. Dena den, Herri Batasuna bakarrik gera daiteke joaten den leku guztietan, dirudien bezala boikota erabatekoa bada. Pentsatu behar, hala ere, Mariano Ferrerek dioen bezala, «Parlamentura badoa HB, han ere bakarrik utziko ote dute beste partidoez?».

X. LETONA
B. ARTOLA

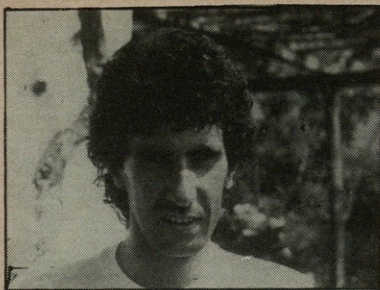
Inaxio Oliberi(EA): «HB bera bakarrik isolatzen da»

«Guk ez genekien ezertxo ere, eta aurreko erabakia izan zen debateetan parte ez hartzea, baina argi dago hori ez zela debate bat. Honez gain, beste batzuk ere parte hartu behar zuten han, eta horiei errespeto bat zor zaie. Han ez egotea maximalismo bat da, eta jarrera hori alde guztietara eramanez gero udaletatik-eta, HB dagoen toki guztietatik, alde egin beharko genuke. PNVk gainera Bizkaiko udal batzuetan badiu HBrekin akordioak. Debateetan parte ez hartzeari buruz? Neurri ona den ala ez, ez dakit, nik oso ideia pertsonala dut horretaz, baina horrela erabaki zuten eta ni ez naiz horren aurka joango.

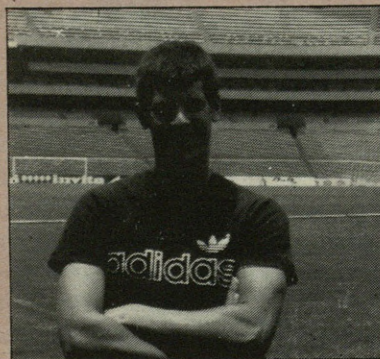
HB ez dugu alderdiok isolatzen, bera bakarrik isolatzen da. Ezin dena onartu da Autobiarekin gertatutakoa. ETAk instituzio guztiak mehatxatzea eta HB bere alde agertzea, horrek sistema guztia apurtzen du. HBri alkatetzak kentzearena? Guk Oiarzungo alkatearen aurkako mozio zentsura aurkeztu genuen, baina ez HBko zelako, baizik eta bere jarrera antidemokratikoagatik. Eta aurrerantzean ere berdin jokatu dugu, antidemokratikoak edo administratiboki desastre direlako, ez HBkoak izateagatik».

**Fede Etxabe:
«Euskal Herriaren
askatasunagatik
daude preso»**

«Nik uste euskal presoek Euskal Herrian egon beharko luketela, hori garbi dago. Ez dakit ongi beraien egoera zein den konkretuki, baina badakit txarra dela. Niretzat familiar eta lagunak bisitatzea joateko aukera denek eduki behar dituzte, gartzelan daudenez gero gauzarik onenak eduki behar bait litzukete presoek. Gainera, denok dakigu zergatik dauden euskal presoak espetxean, Euskal Herriaren askatasunagatik daude preso».

**Joxe Mari Segurola
eta Ibon Urbietak:
«Denok daukagu
lagunik gartzelan
edo herbestean»**

«Herri honetan zoritxarrez, denok daukagu lagun bat gartzelan edo herbestean, beraz guztion arazoa dela esan dezakegu. Gaur egun burutzen ari den sakabanaketarekin, presoan egoera latza areagotzea dute helburu, beti ere senitarteko eta lagunak bisitatzeko. Jakina da, zenbat lagun joaten diren espetxeetara heuren adiskideak bisitatzea, baina beti ahalik eta oztopo gehien jartzen saiatzen dira maitasun hori agertarazteko orduan. Honenbestez, irtenbide zaileko arazoa dugu presoena, mahai baten inguruan konpondu beharrekoa».

Presoen abokatuak aldaketa berrien aurrez-aurre

Legeen aplikazio selektiboa martxan iada

Euskal preso politikoen abokatuak oztopo larriak pasa behar izaten dituzte beraien lana betetzeko eta Madrildik ezarri den neurri berrien ezarpenarekin, lehendik zaildua zuten defentsa zailagoa bilakatu dute. Abokatuak salatzen dutenez, «ez da legea edo normatiba aldatu, praktika baizik eta erabakiak politikoak dira». Berez legezkota den defentsa aukerari, trabak jartzen omen dizkio, sakabanaketaren oinarri izanik.

Defentsa ikuspegitik, nahiko zaildua zegoen lehendik abokatuaren lana urruntasuna beragatik. Jose Maria Elozegi abokatuak dioenez «legearen arabera, epaiketa baino lehen, presoak epaiketa ospatuko den auzitegitik hurbilen dagoen espetxean egon behar du eta hori ez da hala gertatzen». Elozegi, orain bi aste Carabanchelera joan eta bezeroa, epaiketa baino 16 ordu lehenago arte Vigon eduki zutenarekin topatu zen.

Zazpi bisitatik bakarra

Barne ministeritzak eta Justizi ministeritzak arau berriak, direktzizak, eman dizkie gartzela zuzendariei. Haseran abokatuak neurri hauek zertan ziren jakin ezin ahal izan bazuten ere, eguneroko errealitatean antzeman omen dute zein den haien helburua. Elosegiren ustez, «direktzizok ilegalak dira defentsarako eskubidea ukatu eta oztopoen normatibak ezartzen bait dira». Abokatu honen hitzetan, lanerako azken traba bezeroak bisitatzeke bolanteekin izan omen dituzte. Orain arte Madrilerako joan, presoaren abokatu zirela frogatu eta berau bisitatzeke bolante bat eskuratzen zen, baina egun ez da nahikoa Orain egunero berritu behar omen dute bolantea. Azken bidai batean zazpi bezeroetatik bakarra bisitatu ahal izan zuen Elozegi abokatuak. Batetik arrazoi hau jarri zitzaion oztopo bezala eta bestetik, epaituak izan diren presoek, iada, abokatuak izateko eskubiderik ez dutela arbuia dute. Elozegi-

rentzat, «erabat legearen aurkakoa izateaz gain, astakeria hutsa da erabaki hau». Bere hitzetan, presoek beti dute, epaiaren erabakiak hala esaten ez duen bitartean, abokatuak izateko eskubidea. Sententziaren jarraipena egin, barne errejimena jarraitu.

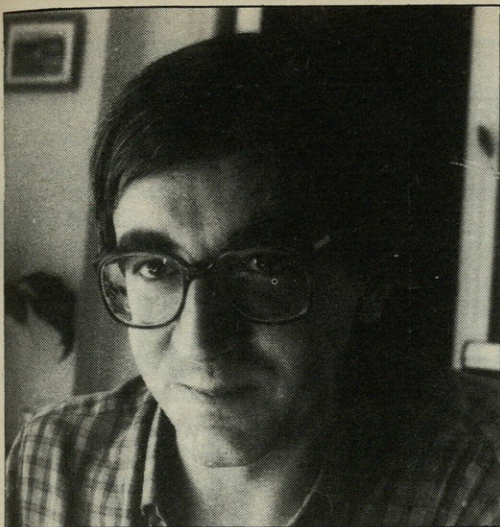
Artemio Presoak neurri

ARGIA.— Kodigo penalaren erreforma bat eman daitekela aipatzen da. Beharrezkoa deritzozu?

Artemio Zarco.— Aldaketak etengabeak dira eta arrazoia sinplea da. Estatuak gartzelak ghetto bat dira, infernu bat. Gizarteak presoak han ezkututzen dituzte beraietaz libratzeko. Gizakiaren duinaren aurka doa gartzelaketako egoera izugarria da. Hara joan beharra dago hortaz ohartzeko eta garbi dago Botere beraietaz libratu nahian dabilela.

A.— Preso politikoen kasuan konkretuki, zergaitik oztopatzen dira preso eta abokatuaren arteko erlazioak?

A.Z.— Abokatu eta presoaren arteko erlazioa oztopatu nahi da. Irregularitateak

**Jose Maria
Elosuarentzat, legea
politikoki erabiltzen da.**

errekurtsoak aurkeztu eta abarretarako laguntza legalaz aparte, bizitza zibileko edozien kontu egin ahal izateko abokatuaren eskubidea ukatzen die erabaki honek. Abokatu hauek, errekurtsoa aurkeztu zuten eta honekin batera, abokatu kolejiko idazkariak, hezkuntz kontseilari den Errekalde jaunak, protesta agiri bat bidali zuen, «oso formala noski, eta ez zioten inolako jaramonik egin».

Madrildik zuzenduriko neurri berri hauen aurrean, jarrera ezberdinak hartu

dituzte zuzendari batzu, lege berdina modu ezberdinetan interpretatu delarik. Elosegirentzat, «honek garbi adierazten du neurriak erabat politikokoak direla eta batzuk Madrilén aginduetara moldatzen direla». Euskal preso politikoen abokatuek 75 zuzendari eta epaile ezberdinen aurka ekin beharra dute legalki, «batzutan errekurtsoak onartuak direlarik, baina gehienetan erabaki politikoa izan ohi da nagusi eta legea hausten dute. Honek ez giza eskubideen birrinketa bakarrik, baizik abokatu bezala, ezarrita dauden espetxetarako normatiba juridiko legalaren birrinketa suposatzen du», euren lana egiten duten bitartean.

Presoak zatikatu nahi

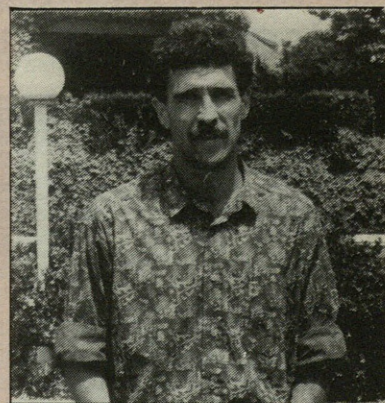
Defentsa eskubidearen arazoan, aldaketa nabariak gertatu dira neurri berriak ezarri ziren unetik. Lehen, Euskadi Ta Askatasuna talde armatuarekin zerikusirik zuen edozein preso, epaitua izan aurretik ere, lehen gradoko lehen faseko preso bezala sailkatzen zen. «Oso arriskutsu bezala neurtzen ziren preso guztiak, 'presuncion de inocencia' deitzen dioten eskubidea zapalduz. Baina orain lan egiterako orduan aldaketa nabaria izan da guretzat, bapatean gure bezeroak grado beheagoetara jeitsiak izan direlako». Elosegiren hitzetan, presoene egoera ezberdindu, zatikatu, nahi den bezala, abokatuena lana ere askoz ere nabarragoa bilakatu da. Abokatu euskaldunarentzat, presoene arteko zatiketa bultzatzen den artean, beraiek ezarritako barne errejimen legearen hausketa-erabilera ezberdinak ematen hasi dira.

B. ARTOLA

Maria Luisa Irizar: «Gure presoek Euskal Herrian egon behar dute»

«Nik Almerian preso adiskide bat dut, eta hilero idazten diot gutun bat, nik nik egiten dudana gimnasia zein den azaltzeko. Oso patio txikia dute baina osasuna zaintzeko apostu gogorra egiten du badakilako hala izan behar duela, morala jan nahi diotela eta. Bitartean baserriko kontuak ere azaltzen dizkiot, sagar urtea nola joan zaigun, baserriko giroa... Horretxek poztzen du. Baina ez berak eta ez besteek ezin dute Espainian egon, gure presoek Euskal Herrian egon behar dute. Hori soldaduzka bezala da, euskaldunak beti Euskal Herrian egon behar du».

Jesus Mari Zamora: «Nik ez dut politika hau ontzat hartzen

«Preso egotea oso gogorra da eta oraindik eta gehiago egun ematen den sakabanaketa politika ezartzen bazaie. Nik ez dut politika hau ontzat hartzen eta niretzat gutxienez Euskal Herrian egon beharko lukete edota behintzat denak bateraturik. Espetxe barruan zein kanpoan eskubide guztiak errespetatu behar dira eta ez honelako errespresiorik ezarri. Ezin dugu ahaztu presoak, ukatzen zaizkien eskubideengatik ari direla borrokan».

abokatua:

«Nahi dituzte politikoki»

ugari ematen dira zentzu honetan eta gutxiengo duintasunaren aurkako oztipo asko ezartzen dira. Denok dakigu kontu asko tartekatzen direla arazo honetan, ETako presoekin, sozialekin...

A.— Zure ustez konkretuki, zergatik ari dira ezartzen sakabanaketa politika hau?

A.Z.— Preso politikoak eragin, behartu, nahi dituzte eta beraz, helburu politikoa dute neurri hauek. Lortu nahi duten azken helburua erreinsertzioa da dudarik gabe.

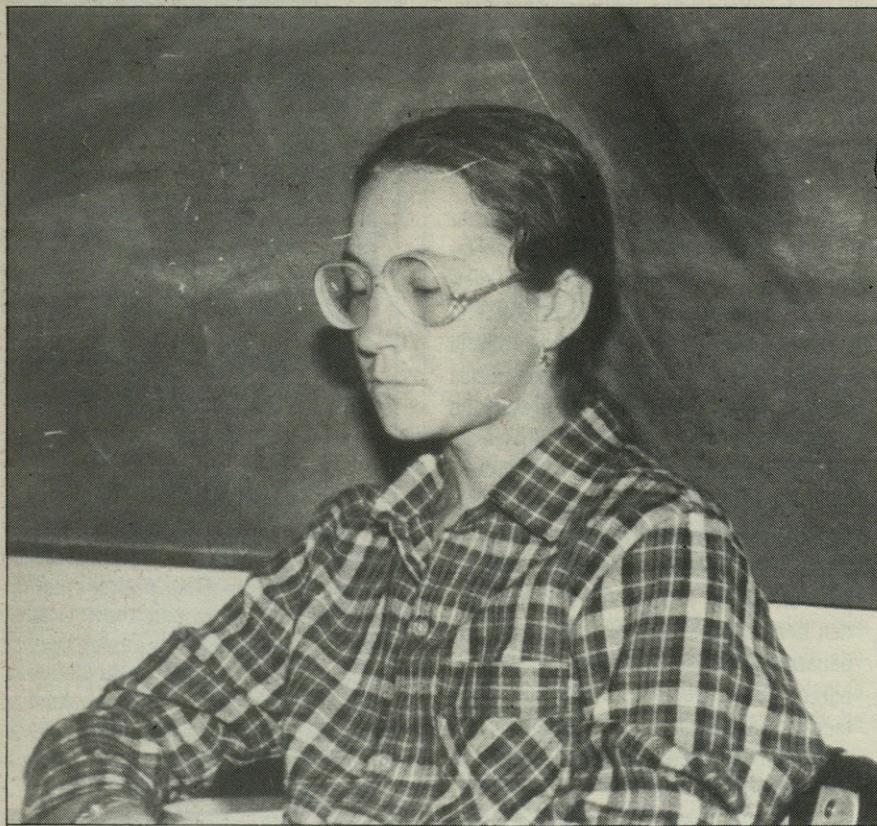
A.— Zuretzat, orduan kodigo penaren aldaketa beharrezkoa al da?

A.Z.— Goitik behera. Egungoak ez du balio jendearentzat eta benetan gauzak konponduko litzuzkeen bat beharko genuke.

Nadia Zamkova sovietarrarekin, perestroikaz eta bestez

«Munduko produkzio modua geroz eta batkorragoa da»

Nadia Zamkova, moskutarra, gizarte mugimenduen aztertzaile, egungo nazioen idiosinkrasia eta herrien kultur esperientziak arakutzen dituena. Hitzaldi batzuren ematen izana da Bilbon, eta berarekin ordu pare batez aritzeko aukera izan dugu. Bere herriaren esperientzi batzuez hitzeginen digu, guk nazioarteko beste zenbait prozesuren berri izateko ere profitatzen duguna.

«Ez dago SESBen herri pobreei buruz plan estrategiko ez diskriminatzailerik».

GALDERA.— Urruti hasi gaitezten. Latinoamerika deitzen den horretan, indiarren mugimenduak, zelan ikusten dituzu?

ERANTZUNA.— Latinoamerikan herri desberdinak bizi dira. Denentzako da hura lur bakarra. Orain, berriz, denboraren eztabaida dago. Badira herri zahar indigenak, gero berriz espainolak joan eta krio-loak deitzen direnak (txuriak), eta mestizoak laga dituztenak; bigarrenok erabat berriak dira, beren problematika, idiosinkrasia, borroka molde bereziak dituzte. Gero latinoamerikar beltzak, horiek ere ez dute handik lekora beste erreferentziarik —indiarrek aldiz, lurak disputatzen dizkiete, prioritate historikoaren izenean. Eta gero oso kasu bereziak dira: Peru superkonplexua da, Guatemalakoa berriz dagoen prozesurik misterioetsuenetakoa da...

G.— Zergatik?

E.— Guatemalakoa indigena, han izan naiz eta neure irudipenerako, beste guztiak baino hertsia goa delako. Sendero Luminoso ere indigenekin nahiko erlazioetarik dago. Nazio askatasunaz mintzatzen iritsi dira haiek; hori ote da, ala kontrako erreakzio soila? Nazio askatasuna kontruktiboa bait da, Senderok aldiz programa destruktiboa dauka, nolabait egiten du miseria iraultzailearen kantua. Sektore marginatuen borroka dira horiek, humanitatearen momentu honetan beren tokia bilatu ari direnak; eta ez zaie borroka eskubidea ukatzen ahal. Errusian ere izan zen iraultza eta gero, zerbait horrelakorik, dugu genteen planek masa zabalak begibistak futurorik gabe utzi zituzten eta kontrako erreakzioa sorrerazi... Miserian ordea, ezin eboluzionatu daiteke pentsamentua —guzti hauek, marxismo modernoak ez ditu egundaino aztertu, alderdi psikologikoa, alderdi nazionala...

Herri bakoitzaren desarroilo maila ha-
zi-hala, norbera izango da gehiago esateko
moduan bere tokia zein den, nola den
identifikatzen, hor dago herrien intelektua-
litateen papera...

G.— Zein da herri horien etorkizuna?
Euren borroka ez ote duzu ikusten
—bestalde modan dagoen— ekologis-
moarekin nolarebait lotua?

E.— Batetik esango nizuke ekologia dela
humanidadeari aurkezten zaizkion proble-
marik garestienetakoa, errazago bait da
produkzio ekologikoki zikina, merkeagoa,
giza kosto txikiagoa du, ezenez produkzio
ekologikoki garbia. Desarroilo eritmoak
frenatu ahal dira? Frenatzeaz bakarrik,
transformatu gabe, ez dugu emaitzik lortu-
ko.

Herri zahar horien borroka oso da alde
horretatik zaila. Munduaren kontzientziara
joko dute bai, baina ezin erabakiko dute.
Norbere aldetik ez daukate aterabiderik.
Indiarren lurrarekiko bizi harremanetan ez
dut uste etorkizun handirik izan dezakete-
nik. Beren produkzio sistemekin ere,
maiek, aztekek, 300-400 urtetan behin se-
kulako krisi gogorak nozitzen zituzten,
zibilizazio guztiaren desagertzearaino. Natura
balore primariotzat hartzen badugu, in-
taktoa utzi gura badugu, gizakiaren bizitza
sekundariotzat onartuta, beharbada ahal-
ko lukete... baina horren aldeko gutxi izan-
go da seguraski.

**G.— Zein da Sovietar Batasunaren
papera herri pobreekiko?**

E.— SESB barruan lan handia izan da
horretan: bertan erakutsi da internazona-
lismoa. Kanpoan berriz, SESBek ez zuen
jakin, ezin izan zuen, ez zuen nahi izan
beste herriez aprobetxatu...

**G.— Behinpehin munduan euskarri
batzuk izan nahiko zituen.**

E.— Hirugarren munduarekiko ez da
—Asuango presa alde batera segurki— pro-
jektu seriorik gauzatu. Hasi den eta paraliz-
atu den lan asko dago, ez egonik azpiegi-
turarik... Ez dago nik dakidala herri horiei
buruz plan estrategiko ez-diskriminatzaile-
rik.

**G.— Herri sozialistak kapitalismo-
rantza murgiltzen ari ote dira?**

E.— Gogoratuko dizut arestian soviatar
parlamentuak atzera bota zuela propietate
pribatuaren esistentzia bideratuko lukeen
legeasmoa. Eta bestalde ziurtatu diezai-
uket soviatar herriaren baitan erretxazo
handia dagoela gizonarentzat zapalketa
edo hurrupaketa datekeen orori.

**G.— Sozialismoa aldiz ahul ageri da,
ezin da, ez du nahi, demagun, espandi-
tu, kapitalismoa berriz askozaz dinami-
koagoa da, indar espanditzailea du, ez
ote du lortuko bere mekanismoak Txi-**

«Denek erreibindikatzen dute perestroika».

**nan sartu dituen bezala zuenean ere
sartzen?**

E.— Txina aipatzen didazu. Baina Txina
ez da, ni seguru nago, inoiz sozialista izan.
Badira —Marxen arabera— produkzio mo-
du kapitalista eta komunista, ezta? Ez di-
tzagun asoziatu bigarren hori eta sozialis-
moa: sozialismoa ideologia bat bait da, ez
da produkzio modu bat: orientabide bat
da, helburu batzurekin, horietako bat zibi-
lizazio maila altua; Txina berriz patriarkala
da, produkzio modu feudal eta are eskla-
bitudea ere daukana, nekazal erreforma eta
guzti kontsumo minimo batez, fabrika as-
ko dago traktoreak egiteko eta halere sa-
soirik onenean 25.000 nekazari bakoitzeko
zegoen traktore bat. Esku lanaz nola daite-
ke produkzio komunista izan?

**G.— Bueno, zuenean, kapitalismo bi-
de bat zenbait errepublika egiten ari
bide diren honanzko tiraketak ireki
dezake.**

E.— Mundu mailako produkzio modua
geroz eta integroagoa da, ez daiteke paret
artifizialik jarri, adibidez soviatar auto en-
presak duela 30 urte dituzue mendebal-
dean, soziedade anonimo gisa, kapitalaren
zati bat soviatarra delarik, ez da guztiz no-
bedosoa.

**G.— Paroa bai izan daiteke nobedo-
soa.**

E.— Esango dizut, 1987an 4 milioi lan-
postu zegoen Sovietar Batasunean kober-
turarik gabe, orain aukera dago kalera joa-
teko fabrika batzutan, baina hor dugu zain
zerbitzuen sail guztia, orain konparazio,
jantoki izugarriak ditugu, 500 lagunentza-
koak, jan-da-joan korrika egiten bait da,

orain, hemengo maila iristeko, pentsa, zen-
bat jantoki txiki antola daitekeen, izuga-
rrizko posibilitateak ditugu.

**G.— Azal iezadazu zein den emaku-
mearen paper berria SESBen: Gorba-
txovek etxerako itzuli beharraz hitze-
gin bait du.**

E.— Nik esango dizut neure opinioa,
emakume askorena ez dena. Izan ere ema-
kume langile askok etxean denbora gehia-
go egiteko eskubidea erreklamatzan du;
emakumeak lana franko egiten bait du,
egunean 14 orduz aritzen da igual, lantoki-
koa, eta etxekoa, eta erosketak —ez bait
da erraza—, ez ezertarako denborarik du,
ez umeentzako, ez ezertarako —eta halere
zine, teatro, piszinara joan eta %90a ema-
kumea ikusiko duzu, ez dakit nola egiten
dugun. Emakumeak, bada, aukera dauka,
lanean segi, bere haurtzaindegiaz eta abar,
ala etxean gelditu, baina hori ere lana de-
nez gero soldata bat jasoz, umearen hez-
kuntzaz arduratzeagatik; eskaera hau oso
dago zabaldua, oso gutxi apoiatzen du
kontrakoa —nik berriz uste dut horretan
probatu eta urte bitan atzera lanera buelta-
tu nahiko luketela baina, pasa beharreko
esperientzia izango da seguraski, edo tur-
no erdiz lan egin nahiko dute besterik ez
bada.

G.— Zertan dago partidu komunista?

E.— Bertikal beti ere; eta bertikalki fun-
tzionatzen duen bitartean, ebitaezina diru-
di koadroen helburua gora egitea izatea
—horrek degeneraziora darama. Erakuste-
ko oso polita zen, halako koadroak, edo
ministrari batek berdin, langile batek bai-
no gutxiago irabaztea: hark 300 errublo,

Hirurogeitamar urte, Nadiaren hitzetan

Lenin eta Stalin: haustura historikoa.

«Proletargoaren partidua ez dago dege-neraziotik salbu, historiak uste zuen bezala. Klandestinitate denborako boltxeveketan oso jende preparatua zegoen, aitzitik eztabaidatzen zuena. Iraultza eta gero gerra zibila etorri zen eta boltxevekek bakarrik aurkitu ziren beste indarren, sozialdemokraten aurrean. Orduan, berenganatu zuten pentsamendua, berak zirela iraultzaileenak, konsekuenteenak, egiazen jabeak.

«Masek esperientzia demokratikorik dastatu gabe partidua hasi zen segituan hazten eta hazten, denbora gutxian 10 biderkatu zen. Koadro berriak ordea, ez ziren lehengoan mailan, kalitate hartan hezi, jende asko heldu zen «komunista» izatera borroka iraultzailea zer den argi izateke. Koadroak behar ziren eskualde guztietarako, langile eta nekazariak etorri ziren erruz. Nekazari bati hilabete, urtebete batean marxismoa esplikatzea oso zaila izaki ordea.

«Laster goardia zaharra guztiz minorian gertatu zen, gerrak zirela medio osasunez oker zeuden, nonbre handian hil ziren, eta ordezkioak behar ziren, baina berri haiek ez zuten negoziatzeko, behar orduan malgu izateko prestakuntza nahikoa.

«Gerra zibila eta gero berriz lan administratiboa ugaldtu zen, estatuen aparatorako jende efikaza, ogia nola banatu zekiena, milaka ofizina sortu zen denean... Egundainoko ondorioez. Leninek ikusten zuen akatsa, azken denboretan,

partidua zabaldu eta antolatzeke beste erizpide batzuk zituen, baina oso mugatuta zegoen, ez zioten jaramonik egin.

«Era praktiko batean militatzen duenak ez du eztabaida teorikoetan sartu nahi izaten —bestetan ere ikusten den fenomeno—, erabakiak modu gero eta zentralizatuagoan hartzen dira orduan, eta masak ez dira gai goitikako erabakiak diskutitzeko: «goikoek jakingo dute». Kongresuetan geroz eta diskusio gutxiago, funtzionarioek elaboratu tesisak ia automatikoki onartzen ziren. Halere herriak gerretatik sendatu-hala aztertzeke gaitasuna berreskuratzen zuen, liburuak irakurtzen ziren, 1930.etan borrokarako prest zetorren belaunaldi berri bat azaldu zen.

«Obedientziazko (kateximako) boladako koadroak ziren ordea dirigenteak; haiek kontrolatzen zuten aparatoa, partiduaren egitura bertikala zen oso. Nire herriaren historiaren orrialderik tragikoenetakoak prestatzen ziren: prozesuak. Koadro zahar prestigiodunak eliminatu, eta herriaren kontzientzia itxuraldatu, goikoek denetan erabakitzeke ahalmena zutela konpreni zezan. Salaketak asmatzen ziren, halakoak sekretarioaren erabakia diskutitu zuela, besteak fabrika zuzendariari ez ziola obeditu...

«Ordenak bete behar ziren, ez eztabaidatu. Pobreak, noski, konsekuenteenak dira klase borrokan, ez horrexegatik iraultzaileenak, horrelako asko agertu zen partiduaren baitan, «ongi» bizi zirenei gorroto handia ziena. Stalinekin botatzen zuen tarteka, etsai asko zegoela... Terrenoa prestatuta dauka.

«Koadrorik onenak lepamoztu zituzten, afusilatu edo konzentrazio zelaietara usteltzera bidali: 7 milioi denera.

«1925etik sovietak ez dira aukeratuak, botatuak baizik. Ez botatzeak konzentrazio zelaietara joatea zekarren berarekin. Anartean partiduko jendea hobeto-xeago bizitzen hasi zen, funtzionarioak tokian tokiko kazikeekin elkartu ziren,

eta haiek banatzen zituztenez gero etxebizitzak, beraientzako ziren etxerik onenak.

«Herria zikiratuta zegoen bere pentsatzeko ahalmenean, ezin erreakziona zezakeen; gerra handirako berriz, piztaldi bat izan zen, atzera jendeak parte hartu bait zuen —hiltzera doanak behar bait du bere bihotzean beste soka batzuk uki daitezen... Baina Stalin da figura, oro-ahaltu, eta gerra itzalita atzera masek jaso zuten gehiegizko kontzientzia erreprimitu zuen: Leningradoko prozesoa, berriketan saiatu zirenak afusilatu eta (Errusian) «beste partidu bat» —hori zen salaketa— formatzen saiatu zirenak suntsitu egin zituzten. Apatia zen masen sentimentua.

«Stalin hilda, herriaren lantua, propagandaren makinaz jendea sinistuta bait zegoen hura oso ona izan zela —eta bestetik, espektatiba berriak: Jruxoven ahalgin alperrikakoa: erreforma ekonomikoa saiatu (gehi, historiaren berrikustapena), erreforma politikorik menturatu gabe. Bertikalki gainera, Stalin-gisa: azkenez bera ere degeneratu zen. Herriak ez zeukan berez erreforma eragiteko palankarik eskueran. Porrot egin zuen erreformak.

«Estatu-kolpea eta gero Breznev azaldu zen. Desagertzen da historia, 1985a bitarte ezin izan dut neronek X. kongresuaren material edo ponentziarik erabili: memoria historikoa eten nahi bait da. Frustrazio orokorra. Eta koadroak, geroz eta gehiago: semealaba, iloba, konpadreak nahi postuetan imintzen, kolegio bereziak, burges berrientzako auzoak. Klase berri bat da, partiduaren jerarkez eta enpresa eta estatu organismoaren nagusikiez, esplotatzaile berriak langileen bizkar bizi direnak.

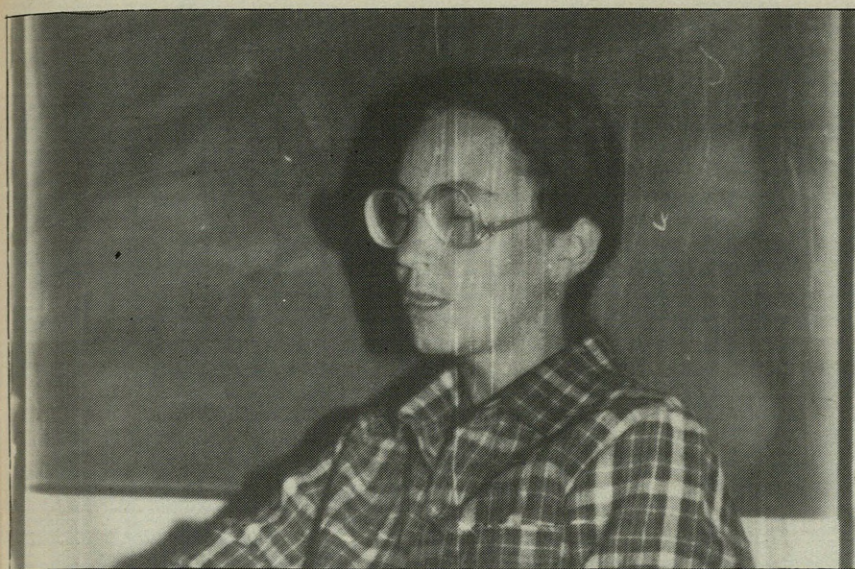
«Masen presioak, abotsik ez duena baina aritu egiten dena, premiatzen du, neurri urgenteak hartu daitezke. Andropov utzi zuen, lehenbizikoz, diskusiorako bidea libre. Perestroikaren hasiera zen.

langileak berriz 1.500. Baina, ministrariak atean dauka kotxea beti zain, etxe hobeagoa du, oporretarako datxa halamoduko bat, zerbitzu mediku hobeak, eta hori berak eta bere sekretarioak ere bai, eta sekretarioaren hurrengoak.

Horatik jende sanoa ateratzen da orain, partiduaren karnetaduna ala karnetik gabe,

energia berriak agertu dira, mila bider zabaldu arren berriro ere borrokan, gurean behinpehin horrela da, eta zerbait berri nahi da eraiki, erreparto hobe bat. Bestalde partiduaren konstituzioaren araberrak paper abangoardista ere zailtzen dago orain, eskuin eta ezkerretik partidu berri efikazagoak apika antola daitezke, eta de-

nek erreibindikatzeko dute perestroika, zeren ura bere errotara eramanez nahian. Oso konplexua da, marxista-leninista asko partidutik kanpo dago, partidu barruan komunista ez diren mordo bat dago, FMLren birugarren munduari buruzko erabakiekin bat egiten duten diplomatiko «komunista» ugari dago adibidez, edo munduan irault-

«Emakume askok eskatzen du etxerako denbora libre gehiago izatea».

tzen aroa bukatu dela diotenak.

G.— Sar gaitezen nazioen auzietan...

E.— Horretaz hasi behar duzu pentsatzen boltxevekeen iraultza Europa industrialean, Kaukasoko parte batean, Siberiako puntu batzutan eta Pazifikoko portu batzutan egin zela. Kontatuko dizut, 1983an ni soziologia espedizio batean joan nintzen Pamir-ra, Himalayan, herri batzuk 4.000 metroan bizi dira han, ba, botere lokalek abisatu ziguten ez sartzeko halako mendietan barrena; zer ba?, galdetu genuen, eta han oraindik bizi zirela 30.etan boltxevekeen kontra borroka egin zuten haien ondorengoak eta, lau belaunaldi pasatu arren, hantxe daude, isolaturik, XX.eko zibilizazioa ez da iritsi hara.

Boltxevekeek boterea hartu eta problema horrekin topatu. Dekretu famatua atera zuten: «Denak dira berdinak». Ez ziren berdinak, horratio, sozio-ekonomikoki oso ziren berezi. Kazajstan-en, lau milioi lagunekin, 3 mediku zeuden eta 183 pertsona alfabetizatu. «Berdintasun» nahi haren ondorioz herri horietan atera ziren irabazle. Klaro, ukrainar medikua hara iritsi eta bertakoek, erditzeko zegoen emakumea izkutatatu egiten zioten. Igualitarismoa partiduen erabakia izan zen. Solidaritate handia izan zen, Europa partetik, herri horiekiko, bestela ez ziren noski alfabetizatuko. Hala baina, alfabetizatzerako joan eta ezin —nomaden kasuan— familia bakoitzaren atzetik ibili, haiek bildu beharra zegoen nolabait: ari zara euren kultur ingurunea hausnartzen jadanik. Hori sakrifikatu da. Ohiturak, milaka urtetan bildutako esperientziak galdu egiten dira. Errore bat? Ala ona, balantza batean: hilkortasuna jeisten da, etab.? Ez dakit, ezin dut eritzirik eman. Lurra berentzako errebindikatzen dute orain; bes-

te batzuk ere bizi dira ordea, generazio batzutan, dagoeneko beste bizilekurik ez dutenak. Non dago justizia?, hori da galdera.

Errusiako federazioan, dekretoz orobat, hainbat herri «nazionalitate» zirela erabaki zen, parlamentuen erabakiz, inolako erreferendumik gabe gertatu ziren hala. Volga-aldean, herri mordoska bat, zaldi-heziztaileak eta, sovieta epaile gertatu ziren askotan, mariak eta txuvatxak enfrontatuta igual eta komisarioarengana jo, arartekoa gertatu zen errusiara. Hori dela eta errusiarrek «anai nagusi»aren sentimentua berenganatu dute.

Hor dugu filme hori egin zuten Dersu Uzalaren herria [izena grabagailuan geratu zaigu]. 1.000 lagun ere ez dira izango, galdu egin dute beren bizimodua, herrietan, hirietan bizi dira orain; ordea orain dute bizimodu hori errebindikatzen; eta zer egin orain, beste jendetza guzti horiek —lanera, obra handietara joandako emigranteak— han direlarik? Eta ematen da, Uraltan kasu, errusiarren aldetik halako mesprezua bertako nekazariengana, beren solidartate soberetsi dute, bertakoengan aurkako erreakzioa sorreraziz.

G.— Eta Baltikon?

E.— Baltikoko herriek nazio kontzientzia altua dute. Gutxi industrialduta zeuden, errepublikak gerra aurretik SESBen parte gertatu eta gero berriz, han industriak eraikitzea erabaki zen zentrotik, kontsultatu gabe. Alta bada, han ez zen parorik, orduan masa bat joan zen, beste hizkuntza, beste sentimendu superioritatezko batez. Horiek hor gelditzea erabaki dute, eta horretarako eskubidea badute, «denak dira berdinak» eta. Lurra berena ere badutela eta ez direla integratuko. Letoniar batek, bere impulso zahar batez, ez dizu arbol

bat moztuko, atzerriko buruzagi batek berriz igual baso osoa txikituko dizu, han etxeak egiteko edo. Horrela ailegatzeko da situazio batera non bertako batek errusiar bati kalean «inbasore» deitzera iristen bait da.

G.— Eta Kaukason?

E.— Han lehendanik bizi da errusiar asko, eta hezkuntzan bietan ematen dira kurtsuak, baina gutxiago errusieraz. Alde batetik normala, georgiarren lurra bait da hura, aldiz errusiera ere aberaste iturri dateke —nahitaez integratu behar ote dute? Georgiarrek baietz, bai errusiarrek eta bai bertako herri guztiek, beren errepublikan bakarrik 40ren bat, zeinek bere hizkuntza... Zeinek zein eskubide behar du? Herri bakoitza gauza bada bere desarroilo sozio-kulturala autofinantziatzeko, ez dago problemarik, ordea ia %100 nekazari dira, mendi parteko nekazariak gainera... Ez zen agi denez nahikoa herrien berdintasuna aldarrikatzea. Ezintasun materialaren aurrean, etapa batez, errusierara jotzen da, eta momentu bat arte badaiteke soluzioa izatea, behin-behinekoa suertatzen da ordea.

Jakina, hango borrokak hemengoak baino leunagoak dira, eskolak eta denetarik izan dute. Moskuk ez du gobernu zibilen antzekorik antolatu han. Baina prozesu ondulatorio bat da, eta une honetan georgiar herriak errepublika georgieratu nahi du, hori izan da abjaziakiko enfrontamenduen zioa —abjazak dira euskaldunekin zerikusi linguistiko gehiena dutenak. Zergatik orain? Ondulazio bat, joan-etorri, gora-behera, desarroilo materialaren maila batek dakarrena: gizartearen konplexutasun handiagoa, kulturizatzeko denbora libre gehiago, etab. Abjaziak ez du onartzen orain georgiera hutsa dendetan... Mila-ta-bat erantzun dago halaz ere.

G.— Armenia defentsibagoan dagoela dirudi.

E.— Armenia errepublika txiitarekin gatazka batean dago... Sentimendu erlijiosoren oinarriaz ez dute nahi, azeriek, beren partetzat daukaten Karabajek alde egin diezaion, eta kontzientzia erlijioso, erdi-fanatikoarekin diskutitzea gauzarik zailena da. Odola isuriko da han.

G.— Ez al dago mekanismo legalik problema nazional hauen soluzionatzeko?

E.— SESBen akordioen arabera aritu izan gara, ez legeen arabera, herriak ez du eskubide estatua onesten, justizia eta injustiziari buruzko erizpideak badira, baina horien eta legeen arteko harreman zuzenik ez dago, legeen kontzientzia agertzeko dago.

Objeziotik insumisiora, jarrera pasibotik aktiborako urratsa

ZOZKETAREN ESPEROAN, EUSKAL GAZTEDIAK SOLDADUZKARI UKO

IPES-GITES soziologo elkargoak ARGIAren eskakizunari erantzunez urte honetako ekainean buruturiko soldaduzkari buruzko inkestak zioenez, Euskal Herriko gazteen %93,8ak soldaduzkaren beharra errefusatzen du. Azaroaren 12an ordea, gazte hauetariko askok, soldaduzka Espainiako zein lekuetan egin beharko duten jakingo dute.

Euskal gazteek, behin eta birritan jasan behar izaten dituzte militarren zapalkuntzak.

Guk, erakunde ezberdinetan lerroturiko hauetariko gazte zenbaitzuren iritzia ekarri nahi dugu orriota, beti ere, arestian aipaturiko inkestan agertutako datuen irakurketa berri bat egiteko asmoz. EGI, Gazte Abertzaleak, JARRAI, eta KEM (MOC) erakundeei luzatu diegu gure gal-detegia, soldaduzkaren aurrean dauden ikuspegi ezberdinak azaltzeke.

Soldaduzkari ez

Derrigorrezko soldaduzkaren aurkako mugimendu anitz egonik, gazteriaren %93,8 bait dago soldaduzkaren aurka, jorra ezberdinak nabari dira gazteen artean; datu hauen irakurketak ere ezberdinak direlarik. Eusko Alkartasunaren lerro ideologikoan txertaturiko Gazte Abertzaleak erakundearen iritziz, jarrera zabalago baten

barruan kokatu beharra dago jokaera hau, «horrek Euskal Herriaren benetako bake nahia azaltzen du, ejerzito ororen aurka dagoela Euskal Herria hain zuzen ere».

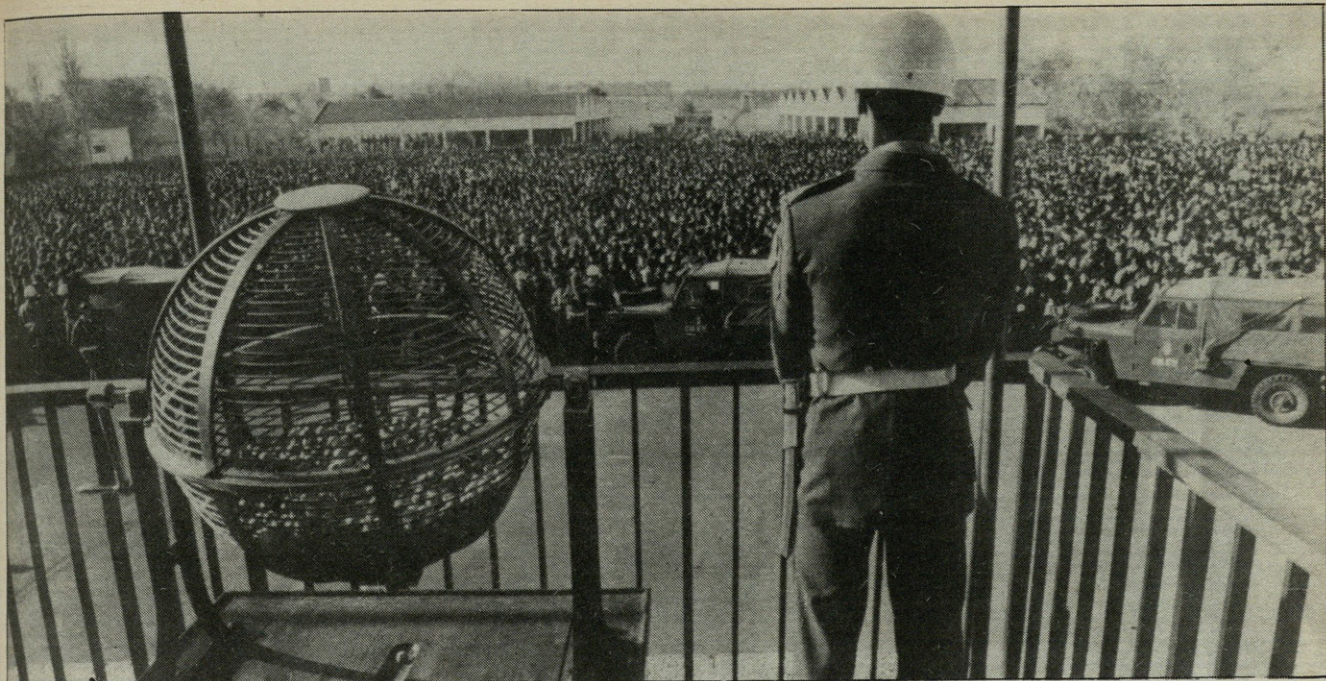
Ildo berean legoke Eusko Alderdi Jeltzaleko gazteen iritzia. Ejerzitorik gabeko gizarte baten ezintasunak ordea, ejerzito profesional batetik jarrera hartzearekin bul-tzatu ditu. EGIko lehendakaria den Patxi Agirreren iritziz, «abertzale ideologia batetik Espainiako ejerzittoa ez dago onartze-rik. Halaber, ideologia askatzaile eta pazifista baten ikusmiratik, ez dugu inolako ejerzitorik onartzen. Baina errealtate barenan jokatu behar dugunez, eta ejerzitorik gabeko gizartea oraingoz ezinezkoa gertu-tzen denez, profesionalaz osaturiko ejerzi-to bat lortzea litzateke egokiena».

JARRAIren iritziz, postura logiko eta le-gitimoa dugu soldaduzkaren aurkakoa. «inorrek ez bait du urtebete alperrik galtze-ko gogorik». Ez da hau ordea erakunde hau soldaduska honen aurka jarri duen arrazoi bakarra; «Euskal Herri mailan or-dea beste eragile batzuk ikusten ditugu, jo-rrera hau areagotuz: gaur egungo ejerzito espainiarraren izaera zapaltzailea, gure herriaren aurkako interes batzuk defendatu beharra alegia».

Alderdi politiketatik ate, KEM dugu soldaduzkaren aurka gehien aritu den erakundea, lehenik objezioa eta gaur egun in-sumisioaren bidea jorratuz. Aurrerantzean soldaduzka errefusatzen duten gazteen kopuruak gora joko duelakoan daude talde honetako partaideek, «kopurua guztiz bai-korra izaki ere, urte gutxi barru ez da %100etik oso urruti ibiliko, kontzientzia-zioa apurka apurka gora bait doa».

Jarrera teoriko hutsa

Kontuak kontu, soldaduzkaren aurkako jarrera da nagusi euskal gazteriarenengan. Ez du ez ordea jarrera honek izaera pasiboa gainditzen, %93,8 horren gutxiengoa

Igande honetan izanen da zozketa.

batek soilik erakusten bait du soldaduzkaren aurkako jarrera aktiboa. Inkestak ordea besterik dio, bertan ageri diren datuen erabera, inkestatutako mutilen %62ak ez bait dauka deituko diotenean soldaduskara joateko asmorik. Praktikan ordea, erreali-

tatea bestelakoa da, gazte erakundeek jarrera pasibo honen inguruan azaltzen dituzten arrazoiak ere ezberdineak direlarik.

Gazte Abertzaleak erakundearen kideak, gazteen pasibitatean oinarritzen dute jokaera hau, «azken hauteskundeetan

ikusi ahal izan dugun legez, abstentzioa da gazteen artean nagusi». EGIko partaideen iritziz, jarrera aktiboa denek agertzen dute puntu bateraino, «baina gero azken finean erabakia pertsonala denez, zailago izaten da ez eskua ematea».

KEM

Insumisioa da irtenbide bakarra

Kontzientzia eragozpen mugimendua soldaduzkaren aurka lanean hasi zenetik honat gauza frango aldatu dira. Hasiera batean, objektioa izan zen talde honek erabilitako prozedura, gaur egun agortua dagoen bidea alegia. 1988ko otsaila aldera hasi zen "Consejo Nacional de Objeción de Conciencia" delakoak halako kasuak atzera botatzeko.

Puntu honetan kokatu daiteke insumisioaren sorrera. «insumisioa topatutako oztopo horren aurkako estrategia bat beste-rik ez da. Ordurarte danak objetore bezala onartuak bagina, momentu horretatik aurrera gutxi batzuk ziren soilik onartuak». Arestian esan bezala, gaur egun objektioaren bidea agortua egonik, insumisioa da irtenbide bakarra; «bi insumiso mota daude: hasiera batean objetore bezala onartuak izan giñenak eta gero ordezkotako prestazio soziala ukatu dugunak batetik,

eta gaur egun zozketa ostean insumiso bilakatzeko direnak bestetik».

Lege aldetik oraindik ere ez dago ezer zehazturik, bai batzuk eta bai besteak epai-keraren zai bait daude oraindano. «Legeak berez 2-4 urte bitarteko gartzela ematen digu, baina egun mugimenduak duen indarrarekin hori ezinezkoa da».

Oraindik lege mailan gauzak zehazteko baldin badaude ere, soldaduzkaren aurka agertzen direnen artean sakabanaketa lortzea du helburu gobernua, situazio ezber-

dinak sortuz. Situazio ezberdin hauen aurrean, insumisioa hartu dute bide bezala KEMeko partaideek, «87tik honuntza ikusi genuen ezin zela itxaroten jarraitzen, eta zuzeneko enfrontamendura jo genuen, egun insumisioa ikusten dugularik alternatiba bakar bezala».

Objektioetik insumisiorako urrats hori ematea ordea zaila gertatzen da egun, estatu mailako objetoreen kopurua 25.000 baldin bada gutxi gora behera, insumisioen kopurua 300en kokatzen bait da, hauetarik erdiak euskaldunak izaki. «Honek Euskal Herrian badela zerbait berezia adierazi nahi du, oso konkretua ez den zerbait».

Aurrerantzean, sakabanaketa politika da KEMeko partaideen ustez gobernua aurrera eramango duen jokaera, egoera ezberdinak sortuz. «Guk nolainait "deskafeinatutako" amnistia bat espero dugu. Zergatik? Egun 20 urtetik gorako jendea ez bait dute ordezkotako prestakuntza egitera deitzen, horiek amnistiatuta geratuko liratekeelarik». Amnistia honen ostean, indarra galduko luke kontzientzia eragozpen mugimenduak, berriro ere gobernuaren errepresio lana nolabait ere errezutuz.

KEM erakundearen baitan daude soldaduzkaren aurkako jarrera aktiboen agertzen duten gazteak, hauek direlarik objektio eta insumisioaren aintzindari. «Guk nolabait ere orain artekoa eta hemendik aurrerakoa ezberdinduko genuke. Inkesta duela bi urte eginez gero, ez dugu uste inkestatutako %62ak ez joateko asmoa azalduko zuenik». Kontzientziatzio mailak gorakada nabaria jasanik ere, egoera pasibotik aktiborako urratsa gazte gutxi eman dute oraindano, objektoreen kopurua

Gazte Abertzaleak: lege honek ez du objektioa garatzen, zanpatu baizik.

25.000tan kokatu badaiteke ere (estatu espainolari dagokionez), intsumisioa 300etan kokatzen bait da, «ondorengo ur-

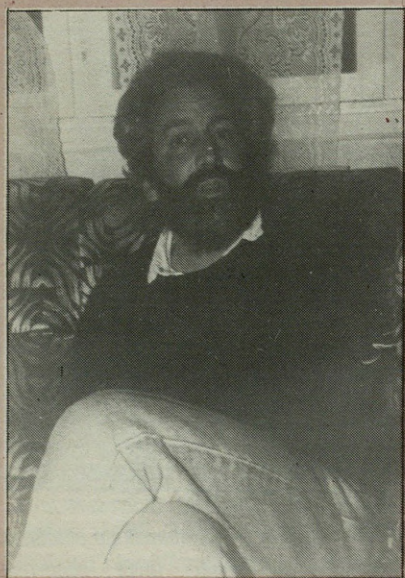
teetan portzentaiak gora joko du ezbairik gabe, ez daukagu zenbatekoa izango den zehazterik, baina goraka joko duela gauza argia da».

Etorkizun ezezagun baten aurrean aurkitzeko bideak eragiten du gaztea soldaduzkara joatea JARRAren iritziz. «Gau egun soldaduzka beharrezkoa da, eta horren aurka joateak arrisku batzuk dakarkiz. Horren aurrean, gaitzerdi gisa, urtebeteko soldaduzka betetzea erabakitzen dute gazteek».

JOSEBA ZULAIKA
Antropologoa

«Soldaduzka paradoxa handi bat da»

Debako Itziarren jaio eta Getarian bizi den antropologoa dugu Joseba Zulaika. Euskal Herriko biolentziaren aztekerketa bat egin zuen, ingelesez, bere lehen liburuan. Soldaduzkari buruzkoa da bere bigarren argitalpena, gazteleraz egin, eta ehiztarien gaineko liburua ari da prestatzen orain, euskaraz argitaratzeko. 'Chivos y soldados' lanari buruz aritu gara.

ARGIA.— Zer dela eta soldaduzkari buruzko lan hau?

Joseba Zulaika.— Soldaduzka errito iniziatiko bat dela adierazi nahi dut lan antropologiko honekin. Gizarte edo talde primitiboetan —erlijiosoak, militarrek nahiz bestelakoak izan— sartzeko, errito iniziatiko batzuk pasa behar izaten dira, eta hauek aintzinako gizarteetako baloreetan oinarriturik daude. Ejertzitoaren barruan,

gaztea soldadu bilakatzeko frogak batzuk pasa beharrean aurkitzen da. Ejertzitoa gizarte itxi bat da, eta gizarte itxi horretan sartzeko, errito iniziatikoen bitartez, balore horiek barneratu egiten ditu.

A.— Ejertzitoa, beraz, gizarte primitiboetako balore berberak sostengatzen al dute?

J.Z.— Bai, gaur egungo gizartean hain barneratuak ez ditugun baloreak —hierarkia, ohorea, obediencia, buruzagi ukiezinak...—, ejertzitoan nagusiak dira. Azken finean, balore hauek dira ejertzitoa bera sostengatzen dutenak. Bere egitura eta antolakuntza gizarte primitiboen balore horietan oinarrituko ez balitz, ejertzitoa ez litzateke ejertzito, behintzat orain ulertzen dugun moduan.

A.— Soldaduaren esperientzia paradoxaz bete dagoela diozu zure lanean.

J.Z.— Paradoxarik handinetarikoa zera da, zereginik izan gabe soldaduak beti aritu behar duela zerbait egiten. Beti dago aktibo bere inaktibitatean: goizean goiz jeiki ondorengo zeregin nagusia agindurik ez jasotzearen zerbait —edozer gauza— egitea da, hau da, ezer ez egiteko beti zerbaitetan aritzea —edo behintzat itxura egitea—.

Paradoxa gogorrena agian soldaduaren zat frogak nagusia den momentuan gertatzen da, guardian alegia: arma eskutan duela, kuarteleko garitan zelatan egon behar du, eta norbait somatzen badu, 'altoa' eman, 'santo y seña' eskatu, eta erantzuten ez badu, lurreratzeko agindua eman behar dio, eta hori betetzen ez badu, tiro egin behar dio. Soldaduzka egin dutenek diotenez —nik ez dut egin—, une horietan bi sentimendu kontrajartzen zaizkie: guardia egitearen absurdoaz ohartuz tiro egitearen kontrakoa batetik, eta, buruzagiek esan dieten bezala, 'por la cuenta que te trae', tiro egitearen aldekoa. Egoera absurdoak ohizkoak bihurtzen dira.

A.— Sexualitatearen paradoxa ere aipatzen duzu.

J.Z.— Gai hau ere aurrekoaren ildotik doa: batetik, soldaduzkak sexualitatea ukatzen dizu, emakumeengandik isolatzen zaitu —zure familia, lagun eta herritik isolatzen zaituen bezala—, baina bestalde, soldaduaren birilitea balore inportanteenetarikoa da. Askok soldaduzkan jotzen dute lehenengo aldiz larrua, putetxean, eta hori ere errito iniziatikoa da. Sexualitatearen ukapena eta gorapamena egiten du, aldi berean, soldaduzkak.

A.— Teatro militarraz hitzegiten duzu liburuan. Teatroa besterik ez al da soldaduzka?

J.Z.— Guztiek dakite soldaduzkari arauak absurdoak direla, bertan bizitzea diren egoerak ez direla bizimodu normalen errealtate jo daitezkeenak, egin beharreko formazio, desfile eta abarrek teatro hutsa direla... baina marko horren barruan dena egiazkoa da, egiazkotzat jo behar da dena. Egiazkoa bihurtzen den teatro handi bat da soldaduzka.

Insumisioa bai ala ez?

KEM aintzindari izaki, insumisioa izan da azken denboraldi honetan soldaduzkaren aurka gehien hedatu den jarrera, objektioa ez bait dute iadanik onartzen. Illo honi jarraiki, insumisioaren aldeko jarrera azaldu dute zenbait alderdik (hauteskunde

JARRAI: insumisioa bide bezala egokia den ala ez berriro aztertu nahi dugu.

kanpainan batipat). «Hor alderdien betiko jokua ikus daiteke -diote KEMeko partaideek-, ikusi dutenean insumisioaren mugidak indar handia hartu duela, bertara apuntatu dira, baina ez dira arazoaz beneratzen jabetu».

Orain arte alderdien jarrerak finkatu bari baldin badaude ere, gauzak zehaztera jo beharko dute aurrerantzean alderdiek. EGI et. Gazte Abertzaleak erakundeei dagokienez, onartuta dute insumisioa, baina beti ere arestian aipaturiko jarrera pasiboa mantenduz. «Gure artean ez dauzkagu insumisio askorik -dio EGiko lehendakariak-, baina honako erabaki hau hartu genuen

azken batzar nazionalen: objetoreak eta insumisioak onartzen ditugu, baina gure taldean halakorik ez dagoenez, ezin ditugu gure kideak alde batera edo bestera bultzatu. Azken finean iritzi pertsonala da, beti ere taldeko kideek gure laguntza izango dutelarik».

Gazte Abertzaleei dagokienez, taldeko zenbait kide insumisio gisa ageri izan dira azken bolada honetan. Alderdiak ordea, ez du jarrera aktiborik ageri, «gizartearen jarreraren jarraipen bat besterik ez da hau. Alderdiek ezin dute gauza handirik egin, batez ere hemengoek, baldin eta kasu konkretuetara jotzen ez badute». Talde honek partaideek, objektioaren legea aldatu beharra dagoela azaltzen dute behin eta berriz, «lege honek ez du objektioa gartzatzen eta erregulatzen, zanpatu eta diskriminatu besterik ez du egiten».

JARRAI gazte erakundea izan da insumisioa jarrera bezala ukatu duen talde bakarra. «Gu ez goaz insumisioen aurka, insumisioa estrategiaren aurka baizik. Zergatik? Ulertzen bait genuen gure herriaren borrokan ez zela jarrera hau kokatzen». Gaur egun ordea, erakundearen baitan eztaba-dagai nagusietarikoa dugu insumisioarena, jarrera oraindik ere erabakitzeke dagoelarik. «Egun eztabaida sakona dugu erakundearen baitan; insumisioa bide bezala egokia den ala ez berriro ere aztertu nahi bait

dugu, faktore berriak ageri bait dira guk erabakia hartu genuenetik hona». Oraindik insumisioaren inguruan erabakia hartzeke baldin badute ere, insumisioekiko estatuak duen jarrera salatzen dute JARRAlekoe, «estatu espainolean ez dago askatasun demokratikorik, soldaduzkari uko egitea eskubide demokratikoa bait da».

EGI: ideologia abertzale batetik espainiako ejerzitioa ez dago onartzerik.

Arrazoiak arrazoi, soldaduzkaren aurka ko jarrera soma daiteke euskal gazteenengan, nazio kontzinetzia berezi batek eragindako jarrera hain zuzen ere. Gazte hauetariko askok ordea, sorteoak erabakitako lekuan iragan beharko dute urtebete, beti ere zapaltzaile izaera eta gure nazio izaera zapaltzen duen egitura militar baten baitan. Beste askok, epaitegiek hartu beharreko erabakien zai dihardute oraindik, PSOEk berriki asmatutako Ordezko Prestazio Sozialeri uko eginez.

I. GOIKOETXEA

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (eta 9)

BI EUSKAL AMERIKAR AZPEITIAN

Elkar ostera ikusi behar genuela erabaki genuenean, erabat betekaitza iruditu zitzaigun horren urruti zegoen Euskal Herrian handik hiru hilabetetara berriro topatzeko plana. Hala eta guztiz ere, Azpeitiko Eperra tabernan zita jarri eta txintxo asko azaldu zaizkigu Stefanie Thurman Goikoetxea eta Toni Ansotegi Intxausti euskal amerikarrak.

GALDERA.— Bi amerikar Azpeitian, zer dela eta?

ERANTZUNA.— Bi euskal amerikar, hobeto esanda. Ez gara, halere, Euskal Herrian gauden euskal amerikar bakarrik. Izan ere, urtero talde polita etortzen da handik honuntza, gehienak Reno eta Boiseko Unibertsitateko Ikasketa Programaren eskutik.

G.— Euskal amerikarrak zaretela diozue, bertan jaiotakoak noski...

E.— Halaxe da. Ni, Stefanie Thurman Goikoetxea naiz, eta hau, Toni Ansotegi Intxausti, eta gure deituek salatzen dutenez, nik aita amerikarra eta ama euskalduna dauzkat, eta honek, biak euskaldunak. Boiseko euskal komunitateko partaide gara eta, besteak beste, Oinkari dantzataldekoak.

G.— Aurkezpen honen ondoren, segi dezagun. Ez da hau Euskal Herrira etortzen zareten lehen aldia, ezta?

E.— (Stefanie) 87an etorri nintzen eta Ikasketa Programaren barruan. Bertan, urtebete pasa, eta hurrengo urtean, oster, itzultzea bururatu zitzaidan, ordukoan programatik kanpo, lanen bat aurkitu eta euskara hobetzeko asmoz.

Azken aste hauetan argitaratu ditugun artikuluguztiekin, euskaldunek Amerikan daramaten bizimoduaren berri eman digute. Gaurkoan, ordea, alderantziz izango da. Euskal Herrira etorritako amerikarrena izango dugu irakurgai. Uda honetan Idahoko Boisen topatu nituen dantzarien artean baziren bi, beste asko bezalaxe, udazken honetan Euskal Herrira etortzeko asmotan zirenak.

(Toni) Ni, berriz, 83an etorri nintzen lehen aldiz, programaren barruan, eta oraingoan nire kontura etorri naiz lana aurkitu eta erabat menderatzen ez dudana euskara nereganzatzeko intentzioarekin.

G.— Azal diezadazue zertan datzan Reno eta Boiseko Unibertsitateetako Ikasketa Programa.

E.— Renoko Unibertsitatea Nevada estatuan dago eta Boisekoa, aldiz, Idaho estatuan. Biek, gai honetan batipat, elkarrekin egiten dute lan. Unibertsitate hauek beka ematen diote Euskal Herrira euskara edota gaztelera ikastera etorri nahi duen unibertsitariari. Euskal amerikarrak honuntza

etortzen hasi aurretik, baziren Boisen euskarazko klaseak Joe Eiguren irakasle nekazekin emanak. Baina zer edo zer gehiago egin nahiak Ikasketa Programa hauek antolatzen bultzatu zituen. Oñatin hasi ziren orain dela hamabost bat urte, eta 83az geroztik Donostian egiten dira.

G.— Zer modukoak izaten dira?

E.— Gehienek ikastaro oso baten luzera dute, hau da, bederatzi hilabetetakoak. Esan bezala, euskara eta gaztelaren artean hautatu beharra dago. Datozen gehienek bata edo bestea hartu behar izaten dute, non eta ez duten lehendik, Iparrameriketan bertan ikasita, bietako bat menderatzen.

G.— Nork eskura ditzake beka horiek?

E.— Ez da Unibertsitatea beka ematen dituen erakunde bakarra. Honez gain, Oinkari dantzataldea, Euskaldunak elkarrekin eta NABO (North American Basque Organization) federakuntza ditugu. Reno eta Boiseko Unibertsitateek ematen dituztenak Estatu osoko edozein unibertsitarik eskura ditzake. Egia aitortuz, onartu beharra dago ez zaiela publizitate handirik egiten, izan ere denontzako adina ez bait dago. Beraz,

Urtero talde polita etortzen da Reno eta Boiseko Unibertsitateetatik

Asko gustatzen zaigu hemengo parranda eta gau pasa giroa

lukete euskara eskolan eta gure arbasoen hizkuntza mantentzeko plan ezin hobea da. Oraingoz egitasmoa besterik ez den arren, seguru gaude arreta ona izango lu-keela.

G.— Boisen ezagutu nuen bizimodua eta hemengoa konparatuta, ordea, badago alderik bien artean.

E.— (Stefanie) Erabat desberdinak dira. Baina nik hiru urte segidan pasa ditut Euskal Herrian eta oso ondo moldatu naiz hemengo bizimodura. Ikaragarri gustatzen zait hemen bizi den parranda eta gau pasa giroa.

(Toni) Daramadan denbora apurrean, sekulako alde nabari dut. Han askoz denbora gehiago ematen dugu etxean; hemen, berriz, egun guztia kalean igarotzen dute. Niri, berez, askoz etxekoiagoa izanik, ez zait horrenbeste gustatzen kalera irtetea. Dena dela, hemengo bizimoduak abantaila hori du: nahi duzunean etxean gera zaitezke, baina kalera irten nahi izanez gero, ez zara sekula bakarrik izango, jendez gainezka egongo baita.

G.— Luzaroan geratzeko asmorik al duzue?

E.— Ez dugu inoiz urte batzutarako planik egiten. Urtero erabakitzen dugu zer egin. Iparrameriketan lana nahi izanez gero, gaurtik hasi beharra dago datorren ikastorako plaza eskatzen; eta oraingoz, ez bataz ez besteak, ez dugu eskatu. Bertan gustora gauden seinale.

Ez dute bizitzeko leku makalik aurkitu. Azpeitia, kalean euskara barra—barra darabilen herria eta parrandarako plaza ezin egokia. Orain dakit nondik datorkion Boiseko euskal koadrilari parrandazale eta gautxori fama: asko eta asko Euskal Herrian izanik hemen gaez irteteko ohitura hartu eta bertara eraman dute. Nik neronek ikusi izan nuen azken uda honetan, gauero pote batzu hartzera irteten zen koadrila bakarra Euskal Herrian izandakoez osatutakoa zela.

FRANKIE TAI

Stefanie Thurman Goikoetxea eta Toni Ansotegi Intxausti

Sekulako espektazioa sortzen du Euskal Herriak gaztetxoengana

gehienetan euskal komunitateek indarra duten lekuetan bizi direnen ondorengoak euskaratzen dituzte.

G.— Eta unibertsitate izaera ez duten beste erakundeenak?

E.— Oinkari, Euskaldunak eta Nabo, hirurak, bakoitza bere esparruan, Amerikan euskal kulturaren alde diharduten erakundeak dira eta dituzten laguntzaileek ematen dieten diruaren bidez ordaintzen dituzte beka hauek.

G.— Nola daude egituratuta ikastaro hauek?

E.— Hizkuntza eta gai osagarriak dituzte. Egunean lau orduz jorratzen da hizkuntza, eta gai osagarriak oso bariatuak dira: ekonomia, antropologia, euskal dantzak, sukaldaritza...

G.— Zuek biok programaren partaide izan zarete, zer erizten diozue?

E.— Gu han jaioak gara eta gure guraso eta arbasoen sorterrira egonaldi luze batarako ia aukera bakarra dugu programak eman diguna. Pagotxa da. Hizkuntza eta kultura zureganatu, bertan bizi zarelarik giroan murgiltzea sekula ahazten ez den

esperientzia da. Urterik urtera antolakuntza hobea da. Gure kasuan, esate baterako, Oinkari dantzataldeko partaide garelarik, beste ametsik ez dugu izan. Neska koxkorrak ginelarik, urtero topatzen genituen Euskal Herrian izandako dantzataldeki-deak eta beste nahikunderik ez geneukan: helduxeagoak izan, beka eskatu eta lortzea. Gaur ere, gauza bera gertatzen da, dantzataldeko gaztetxoek ez dute besterik aditzen taldeko zaharrenengandik: Euskal Herria gora, Euskal Herria behera. Sekulako espektazioa sortzen du honek gaztetxoengana.

G.— Renoko Unibertsitatean badute beren euskarako irakaslea eta gauza bera gertatzen da San Franciscoko Euskal Etxean. Zer dela eta ez dago Boisen, azken hau baldin bada Iparramerika osoan mugimendu gehien duen euskal gunea?

E.— Horixe bera da, guk geure buruari egiten diogun galdera. Bada, haatik, Boiseko Unibertsitatean klase batzu ematen dituenik. Hori dugu Pat Bieter irlandarraren kasua: Oñatin ikasi eta Boisen erakutsi. Dena dela hoberena, bertatik joandako bat edukitzea litzateke. Unibertsitatean ezezik, bertako Euskal Etxean ere erakutsiko lu-keena.

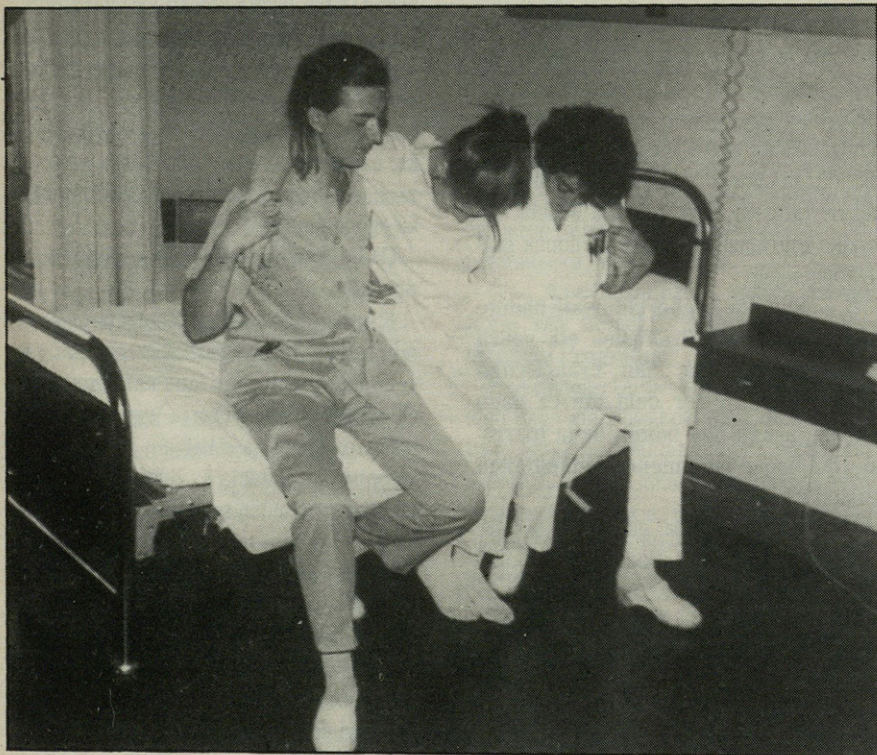
G.— Ni Boisen nengoela, zer edo zer entzun nuen ikastolatxo bat zabaltzearen asmoaz.

E.— Guk ez dakigu ezer asko honetaz, baina aspaldiko ideia omen da. Boisen bertan ikastola jarritz gero, txikitatik ikasiko

Dagokiena eskuratzeko xedez, erizainak bateraturik

ERIZAINAK OSAKIDETZAREN OSASUNAZ KEXU

Eritzaingoaren Euskal Elkarteak duela hiru urte sortu zen, erizainari berez dagokion lana erreibindikatuz, jasotako prestakuntzak ez bait du zerikusi handiegirik orain betetzen duten lanarekin. Poblazioaren osasun integralagoa dute helburu, potentzialitate handiagoarekin bizitzea, eta ezbairik gabe kritikatzeko dute Sanitate Kontseilaria eta Osakidetza buruen jarrera.

Gaisoak zaintzea da erizainen lana.

Gotzone Mora eta Arantxa Larrearekin hitz egin dugu, elkarteke Lehendakaria eta Lehendakariordea, eta gaur egun erizainak infraerabilita daudela adie-

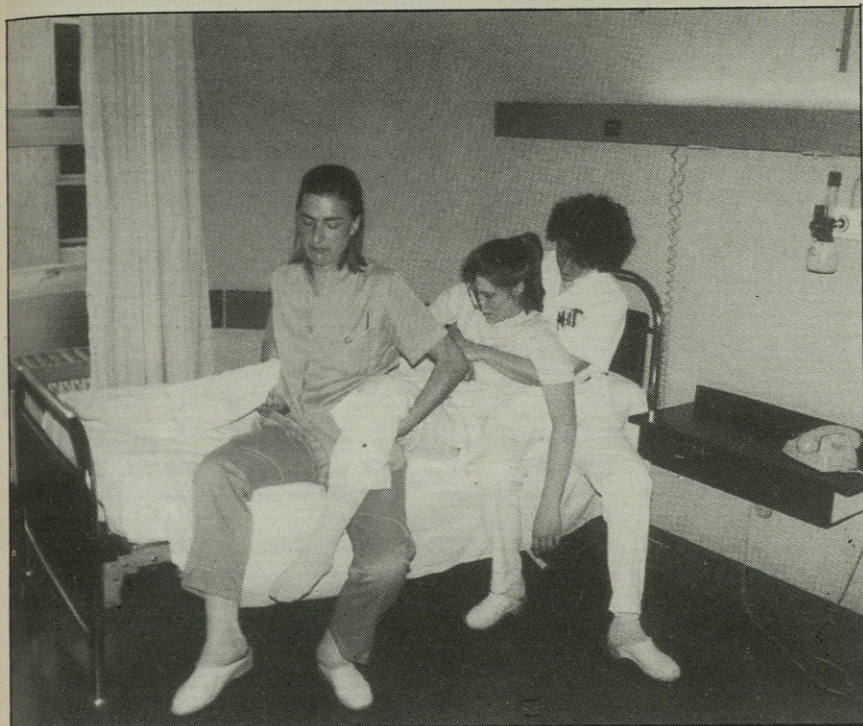
razi digute. «erizain profesionalak ez du poblazioaren onerako egin beharko lukeen lana egiteko aukerarik. Sanitateko beste lanbidetatik delegatutako eginbeharrak betetzen ditu, tratamendu aplikazioak

edota burokraziarekin lotutakoak; eta kaltetuena poblazioa bera da». Izan ere, ospitalen egiturari begira erabilia izan da erizaingoa, ez gaisoari begira, eta egoera honetatik deribatutako lanak bete behar izan dituzte. «Orain ordea, Eritzaingoaren Euskal Elkartetik dagokigun lana erreibindikatzen dugu. Ez pirulak ematea, baizik eta jendea positiboki zuzentzeko aukera izatea, ongizate egoerara bideratzea». Osasunaz hitz egitean, kalte fisikoa sikiarekin lotzen dute, bizimoduarekin, eta buruko mina izatean aspirina hartzea ez omen da nahiko. Ikusi egin behar da zerk sortzen duen mina edo kalte fisikoa, eta egoera hori aldatzera jo, oinarriara.

Kaltetuena gaisoa

Guzti hau posible egiteko ordea, aldate handia eman beharko litzateke asistentzi zerbitzuan, eta baita osasun munduko botere egituraren ere. «Orain arte medikuen menpe eta zerbitzura egon gara, baina elkartetik planteatzen dugun bidean, talde lana eratuko litzateke, gaitasun handiena duenak gidatuz egin beharreko lanak. Denen den, geu kezkatuta bagaude, une honetan kaltetuena poblazioa bera delako da». Dependentsia ikuspegitik ari dira lanean, eta ospitalen egiturak inposatutako lan hori arazorik gabe betetzen badute ere, gaisoak dituen beharrei erantzunik ez zaiela ematen ikusten dute, «eta hori litzateke erizainek egin beharrekoa, geu horretarako prestatzen gara; ez beste profesional batek agintzen digunaren arabera funtzionatzeko».

Okerra deritzoten egoera honen aurrean, eta beste profesional batzuk erizainen lana eragozten dutela badiote ere, lehenengo kritika Sanitate Kontseilariari

Dagokiena aldarrikatu besterik ez dute egiten erizainek.

luzatzen diote, «geurea baino botere handiagoa sektoreengandik influentziatzen utzi bait da sanitate politika egituratzean». Osakidetza dagokionez izugarritzko iniziatiba falta ikusten dute, eta iniziatiba hau oinarriko jendeak hartu eta administrazioak egiten ez dituen proiektu eta lanak aurrera ateratzean, ez da laguntzarik luzatzen; «horrela, sarri ektura izugarri honen berak itotzen ditu jende eta proiektuak. Osakidetzaren politika zera da, 'egiten utzi, pasatzen utzi'; oinarriko jendea martxan jar dadin itxaroten du, eskurik luzatu gabe, baina aurrera badoa eta zabaldu egiten bada, paperak atera eta beren memorian agertzen dute. Itxuraz, gutaz errentagarri garenean baino ez dira oroitzen».

Gauza ikusgarrietarako joera

Sanitate munduan baliabideak oso urriak direla salatzen dute, ospitale askotan gaisoak beharrezko dituen gauza asko

Erizaingoaren Euskal Elkartetik dagokigun lana aldarrikatzen dugu.

falta direla. Egoera honen aurrean, erizaingoari dagokionez, Kontseilariak izan duen azken erizpidea bertako erizainak Inglaterrara bidaltzea izan da, hango ereduak interesgarria iruditzen bait zaio. «Baina ez da kontutan hartzen hango eta hemengo jendea oso ezberdina dela, Inglaterrako sanitate sisteman 16 erizain kategoria dagoela, bakoitza eginkizun konkretuekin, eta beste hainbat ezaugarri, hemen txertatu ezin direnak. Planteamendu irrealak da, geuretzat baliogabea, baina Sanitate Kontseilaria eta Osakidetzako Zuzendari Orokorrarentzat errentagarria izan daiteke imajina aldetik». Gotzone eta Arantxak dioskunez, hemen bertan oso jende ona dago erizaintza mailan, baina hauen balioa onartu eta dituzten ideia interesgarriak bultzatzea baino egokiago iruditzen zaio administrazioari 15 pertsona Inglaterran mantentzea, honek dakarren gastuarekin, «eritxe askotan esparadrapo erosteko dirurik ere ez dutenean, aurrekontua amaitu dela eta. Eguneroko arazoei aurre egin beharrean, ekinga ikusgarriak egitera jotzen dute. Nola ulertu hau?».

Erizaingoaren Euskal Elkarteari dagokionez, bertan erizain, auxiliari, ikasle eta abarrik biltzen dira. Ez da beraz elkarre korporatibista, eta lan taldeak antolatuz funtzionatzen du. Harreman puntualak burutu ohi dituzte, eta estatuko autonomia

Erizain profesionalak ez du egin beharko lukeen lana egiteko aukerarik.

ezberdinekin herremanetan daude; «tama-lez, esan beharra dago kanpoan hemen baino erantzun hobea jasotzen dugula». Eragozpen guztien gainetik aurrera jotzen saiatzen ari den erizaingoa biltzen du, eta honez gero 800 partaidetik gora ditu. «Komunitate Autonomoan erizaintza munduan dauden puntako elementuak geure elkartean daude, eta etengabe hazten goaz. Harrituta eta larrituta gaude gorakada honekin».

Gizabanakoaren hitza

Argi aldarrikatzen dute sanitatearen publikotasuna, eta baliabideak hain eskasak direlarik, administrazioa bultzatzen ari den politika mixtoa kaltegarri jotzen dute. «Erakunde sanitario pribatuekin kontratuak sinatuz, hauen iraupena ziurtatzeaz gain publikoari muga handiagoak ezartzen dizkio. Gainera, sanitate pribatuan gratifikazio haundioak topa daitezke, ekonomikoki bederen, eta deribazio handia ematen ari da sanitate publikotik pribatura».

Orain artean erizaintza medikuntzarekin ko dependentzia bizi izan bada, elkartetik proposatzen diren bide berriak lan taldeetan gauzatuko lirateke. Medikuek asko laguntzen badiete ere, beste askok arrisku-tsu ikusten du aldaketa, «ze orain arte status altua mantendu izan dute gizartean, eta beraien egoera eta prestijioaren kalteko somatzen dute. XX. mende bukaeran bakarrik lan egin dezakeen profesionalik ez dagoela esaten dugunean, lehena giza-kia dela eta ez zientzia medikoa, beraien egoera zailtzen ikusten dute. Baina hori ez da logikoa, erizainok ez goaz medikuen alorra inbaditzera».

Elkarrekin aurrerapen handiak egin dituela adierazten dute, eta «lan honetan auzo elkarrekin eta abarrek ari izan dira. Gizabanakoari hitza eman nahi diote bere osasunari dagokionean, «eta talde lanaz hitz egiten dugunean, elementu printzipala poblatzea bera da».

S. MAKAZAGA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

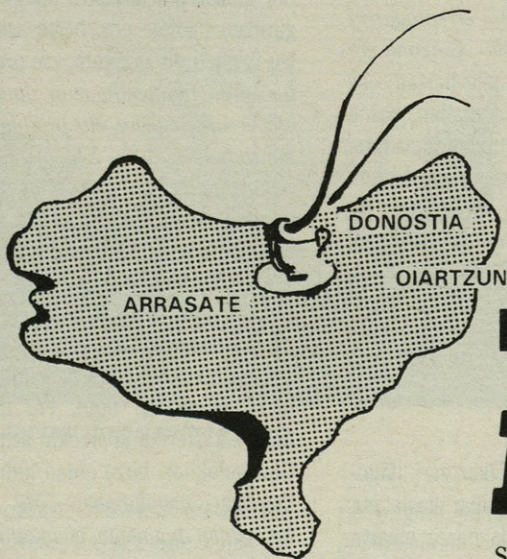
donostia

☎ 271050 eta 270447

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

Café de Colombia

LA CASA DEL CAFE

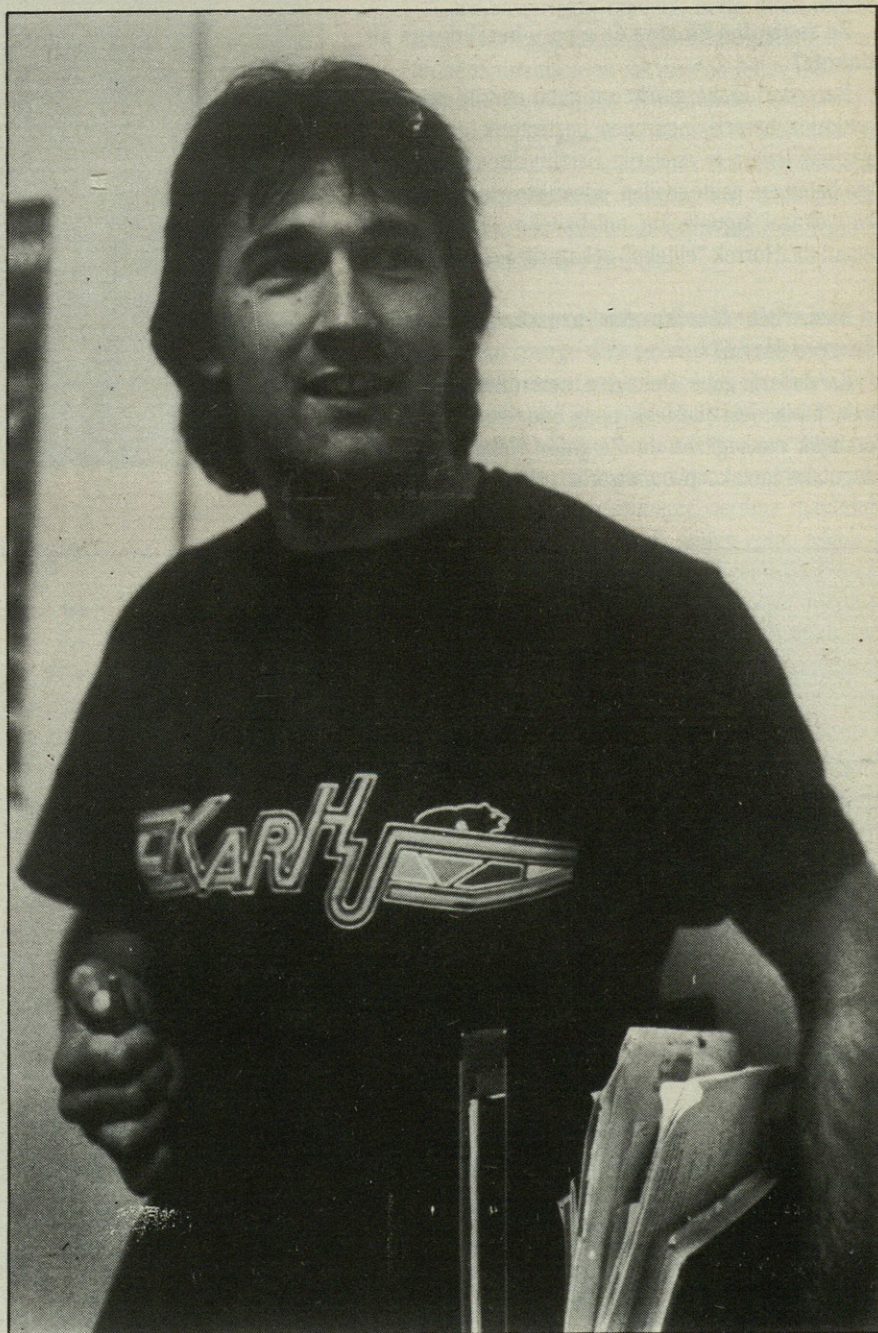
San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

ALBERTO ALDASORO

«Administrazioak ez dauka nekazaritza daukan bezala edukitzeko eskubiderik»

Baserri giroan hazitako 28 urteko idiazabaldarra dugu Alberto Aldasoro, egun Euskal Herriko Nekazari Elkarteko Gipuzkoako lehendakaria.

Baserritarren egoeraz jabeturik, nekazarien lan baldintzak hobetzarren etengabe lanean dihardu, aurrerantzean Europako produktoak ekar dezaketen konpetentziaz guztiz kezkatutik. Baserri eta nekazaritzaren inguruko gai frango aztertu ditugu Tolosako bulegoan.

Zein da gaur egun baserritarren egoera?

Gure artean debate hori eguneroko ogia dugu oraindik. Lotsatu beharko genuke, zenbait mailatan oraindik ezjakin batzuk izateaz, baina garbi esan behar da, ni nagoen lekutik ere, ezjakintasun nabaria dela. Zergatik? Beste sektoreetan baino maila handiago batean, momentu honetan aldaketa gogor bat ematen ari delako. Aldaketa honetan, nekazaritza ez dago plano bakar batean, plano bat baino gehiagotan baizik, hau da, nekazaritza zaharkiturik dago batetik, baina baita ere jende oso profesionalizatuaren taldea dago, goi maila batean eta bakoitza bere sailan, punta puntan diharduten baserritarrak. Beraz betiko triangelua genuke hemen: betiko zahartze prozesua, eta horren azpian aurrera doazen baserritarrak batetik eta atzean geratu direnak bestetik.

Ze zentzutan ematen da aipatu berri duzun aldaketa?

Baserriari erakargarritasun gutxi aurkitu zaio, eta ondorioz baserri ingurunea bazterturik geratu eta gazteak kalera jo duelarik. Gelditu diren apurrekin, eta batez ere gazte mailan, administrazioak luzatutako nekazal laguntzekin nolabaiteko aurrerakuntza eman da. Horrek "eliteko" nekazaritza sortarazi du.

Baserritik fabrikarako prozesuak oraindik aurrera darrai?

Bai dudarik gabe. Dena den, neurri baten estankatzen hasia dela ikusteak poza ematen digu, baina oraindik ere segitzen du. Zergatik? Nekazaritzan ez dugulako inolako plangintzarik, organigramarik ga-

be goaz oraindik ere. Hori horrela dagoen bitartean ez dago ilusiorik, edo oso jende gutxi baten eskutik dago ilusio hori. Nekazaritza zaharkiturik dago, eta ondorioz jendeak kanpora jotzen du.

Zenbaitzuk konplementu gisa erabiltzen du?

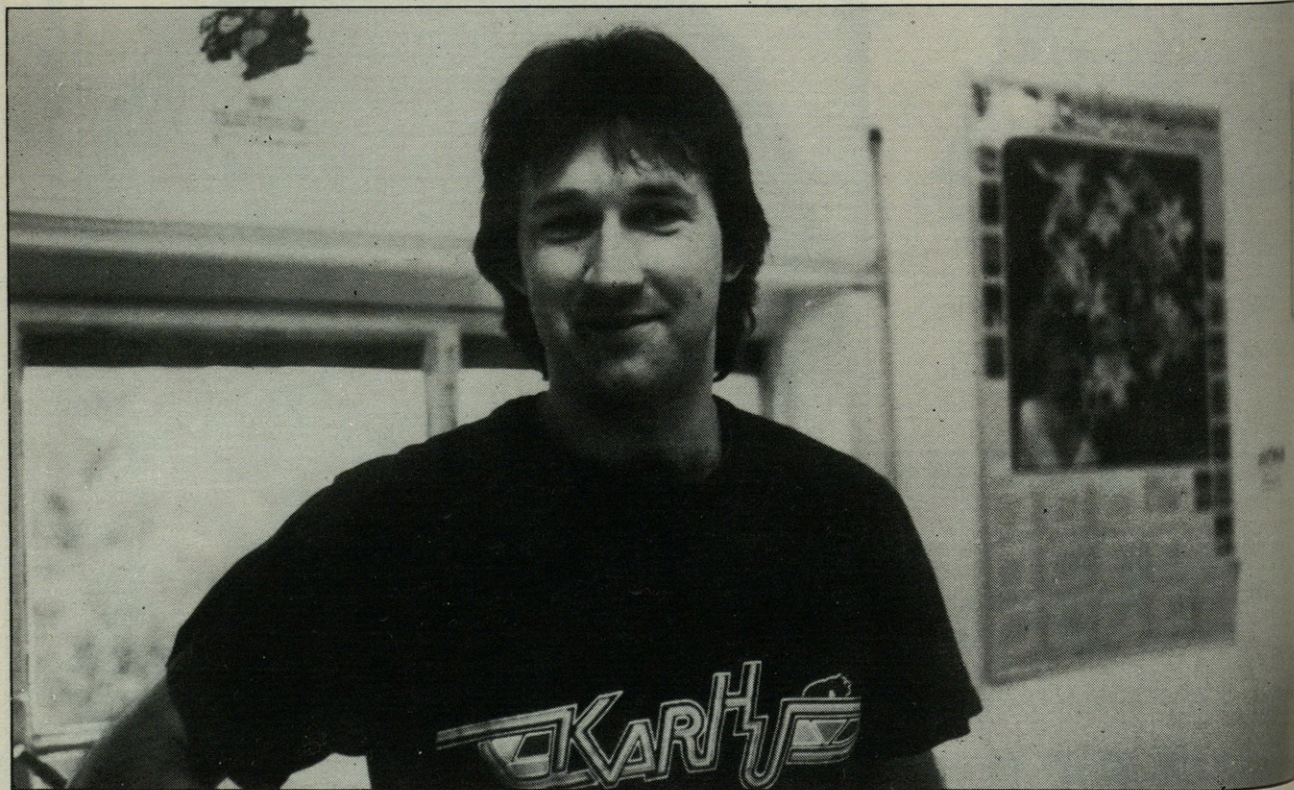
Bai, joera hori egunetik egunera ugaltzen doa. Ondorioz bada, baserria non hasi eta non bukatzen denaren debatea. Erreflexio eta debate hauek esan digute, gaur egun ematen ari den norabidea zuzentzen ala ez. Debatea ezinbestekoa da beraz.

Zer nolakoa gertatzen da gaur egun ematen ari den birmoldaketa?

Gaur egun gertatzen ari den birmoldaketa nahikoa basatia da; aurrera egin duenak laguntza planei esker jo du aurrera, eta besteak atzera doaz. Gu zuzenean ez goaz laguntza plan hauen aurka, laguntzak behar beharrezkoak bait ditugu, baina laguntzen nondik norakoa zuzendu beharra dago. Ez dugut gero eta zatiketa handiago egin behar gure artean ze nekazaritza mota nahi dugun definitu baizik.

Orain arte kanpoko bildur batekin jokatu da, eta bildur horren arabera ikusi da hemen dana gain egiten zela, eta gauzak berritu egin behar zirela; berrekin ez nago guztiz ados, zeren guk badakigu gauzak besteen mailan egiten. Hemen ez zaio baserri-erri zor zaion balorerik eman, hemen badakigu gauzak egiten, eta gainontzekoek hori onartu behar daukate.

«Administrazioa
ren jokaerarekin
piska bat etsiturik
gaude»

den jokaera naturala izan da, gertatzen dena Alemania, Holandan eta beste zenbait lekutan prozesu hori pasatu eta beste maila batean daudela: produktu naturalak primatu, horiei eutsi...

Europaren ere ibilia zara. Nola ikusten duzu gure nekazaritza haien ondoan?

Gaur egun hemen egiten ari den nekazarien klasifikazioa Europan egina dago jadanik. Han ere balio dutenek aurrera jo dute eta gainontzekoek atzera, nekazaritza beraz gutxien esku dago. Europa guztia kantitatara joan da, eta gutxien artean kantitate horiek bete dituzte. Gauza guztien gainetik produkzioa dago, eta horretarako teknika guztiak dira baliozkoak, nekazaritza guztiz industrializatua lortu dutelarik.

Gure baserrietan oraindik beste mota bateko nekazaritza dago, nekazaritza askoz naturalagoa. Baina administrazioaren jokabideak lehen aipatu nekazaritzara daramakigu. Eta gu ordea konturatu gara, orain Europan jabetu direla zein errutan dauden, eta ze kostuak dituen nekazaritza era horretara egiteak: kostu ekonomikoak batetik eta ekologiko-sanitarioak bestetik. Hau ikusirik, produktu biologikoetara jo dute berriro ere Europan.

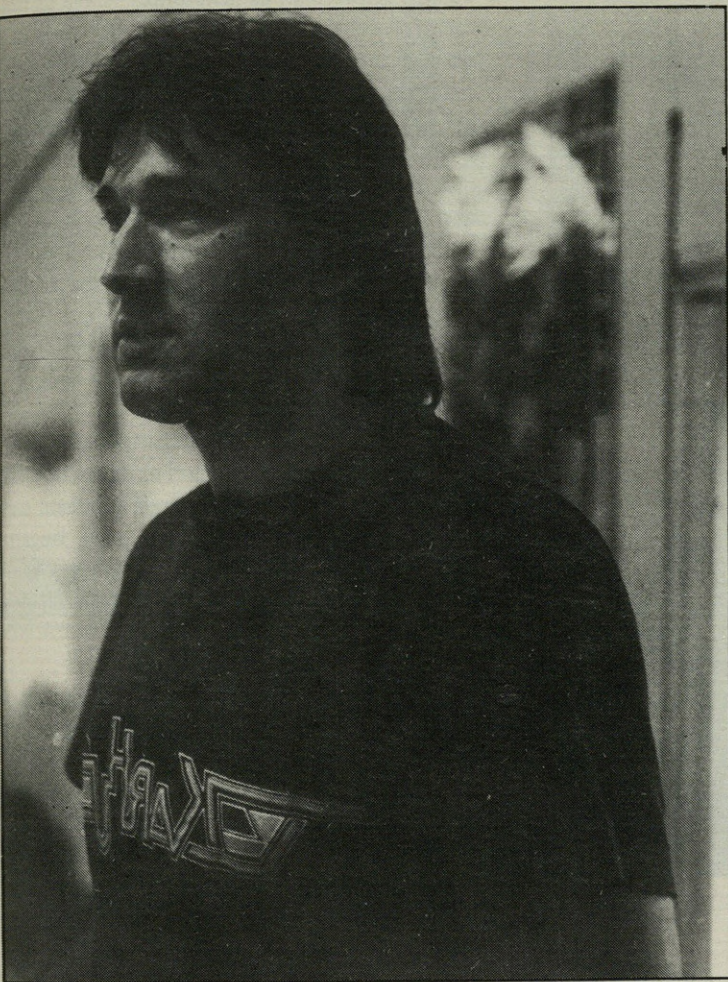
Europako produktuekiko konpetibitate horretan, zein izango dira produktu kaltetuenak?

Euskal baserritarrak dauzkagun produktu gehienekin harria daukagu, zeren eta gaur egun ez dago distantziarik. Oraintxe bertan jakin izan dugu nola arkumeak datozen Inglateratik, eta gure arkumeak azken sei urteetan salmenta berdina mantendu du. Irtenbidea ardi esnea zela esaten zuten askok, baina azken urteetan artesneak lur jo duela ikusi dugu. Beraz egurra datorkigu, eta maila horretan lanean hasiak gara dagoeneko. Egoera hori dominatu beharra daukagu, eta egoera hori ez da dominatzen beste lekuetan lana hobe egiten dela eta gu atzera gelditu garela esanez. Ahalik eta jenede gehien baserri inguruetan geratzera jo behar dugu, orain dagoen gazte urritasunari, politika txar batean sortutakoa, nolabait ere buelta emanez.

Ze irtenbide ikusten dituzu politika txar horren aurrean?

Azken urte hauetan nekazaritza esparruko elkarre, asoziazio eta gainontzeko erakundeek bilakaera handia jasan dute, beti ere nekazaritza profesionalago bihurtzeko xedez. Beste alde batetik kooperatibak dauzkagu, bai erosketak bai eta salketak egiteko.

Asoziazio kooperatibismo eta elkartzeko prozesu hau ari gara bultzatzen azken finean, baina administrazioak piska bat mindurik edo, nolabaiteko topea jarri nahi izan digu, gu alde batean eta kooperatibak eta asoziazioak bestean kokatuz, hor txoke bat sortaraziz. Gu ordea, baserriaren mundu zabal ororekin nahi dugu egon harremanetan, orain arte bezala baserritarra ahalik eta era onenean aholkatzeko; hala-

Zein dira beraz baserritarren arazorik larrienak?

Baserritar bezala nik nere arazoak azaldu beharko banitu, ardatz nagusiak orain arte esandakoak lirateke. Gainontzeko arazo konkrituak, aipaturiko plangintza ezaren ondorio dira: lur ezak, salmenta mailak defenditu beharra, produktuak eroslearen aurrean defenditu beharra...

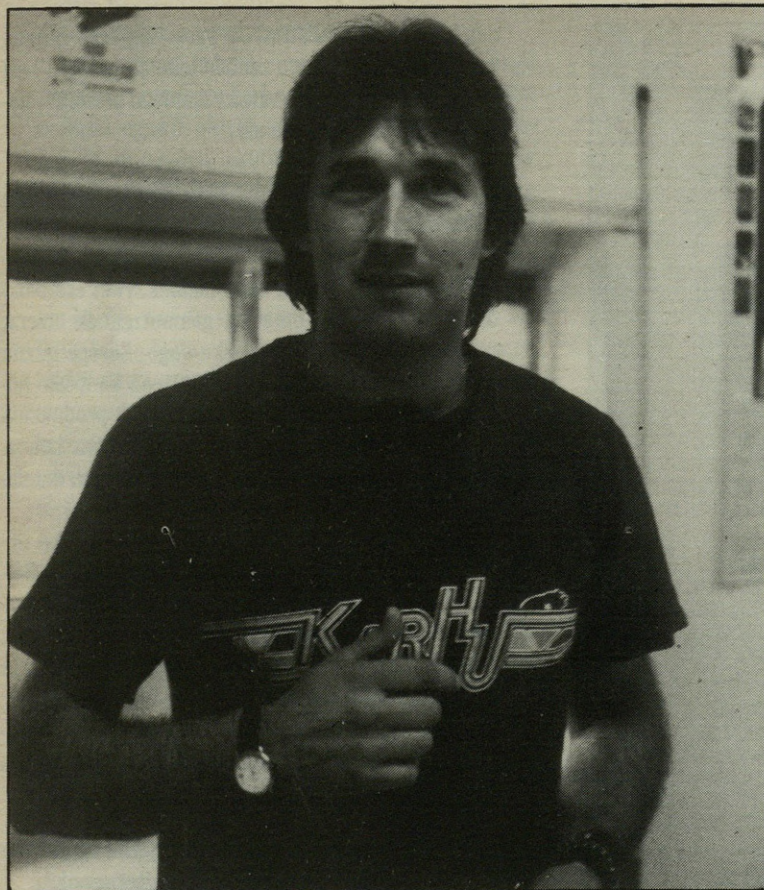
Ez al zarete janari sintetikoek sor ditzaketen kompetentziaren beldur?

Hori prozesu natural bat da. Hiriak hazten doazen neurrian eta gazteriak poliki poliki populazio osoan indarra hartzen doan neurrian, ohiturak ere aldatu egiten dira, janari sintetiko eta enbasatuak nagusitzen direlarik. Gu hor sartzen hasiak gara jadanik, eta dagoeneko baserritarrei aholkuak ematen hasiak gara. Administrazioaren jokaerarekin gaude piska bat etsiturik, hau arintzeko ez bait da neurririk hartzen.

Europaren mamua ere gainean daukagu. Zer gertatuko da?

Gauza jakina da, kanpoko produktuek ere hemen lekua edukiko dutela. Honek produktu freskuen galera ekar dezake, elikagai industrial guztiak kontsumitzen ohituta bait gaude. Hori mundu guztian eman

«Gaur egun gertatzen ari den birmoldaketa nahik basatia da»

ber, gure baserritarren nahiak eta beharrak administrazioari jakin arazteko. Esparru honetan gauden elementu bakoitza, behar beharrezkoa gara, eta gure irtenbidea hemendik ikusten dut: erakunde guztien elkar ulertzea.

Nola hartzen du baserritarrak sindikatoa?

Oso egoera ezberdina da. Orain dela 11 urte sindikatoa sortu zenean egoera ere bestelakoa zen. Zergatik sindikatoa? Ikusi zen baserritarrak beharrezkoak zituela bere arazoak konpontzeko organo batzuk, eta hamar urte hauetan organo horiek indartzen joan dira. Baserritarraren hasierako ilusio hori oraindik mantentzen ere mantentzen bada ere, sindikatoari buruzko beste ikuspegi bat somatzen da, diru laguntzak izaki nekazaritzen funtsa, sindikatoak ez bait du halakorik ematen. Honenbestez, baserritarrak ikusi dute dirua jasotzeko orduan sindikatuak ez duela aurrerabiderik eskaintzen.

Beste maila batean ikusi du baserritarrak sindikatuen beharra, arazoren bat edukiz gero, sindikatura jotzen bait du. Beraz sindikatoaren beharra onartzen du, baina kanpotik behar hori nabaritu ez duenez, pittin bat galduta geratzen da behar hori, nahiz eta gehienak sindikatuta egon.

Herrialdez herrialde ere arazoak ezberdinak dira. Nola ikusten duzue zuek hori?

Nekazaritza ere ezberdina da. Bizkaia eta Gipuzkoa nahiko berdinak badira ere, Bizkaian guztiz al-

«**Mahai baten inguruan nekazal politika finkatu beharra dago**»

deratua geratzen ari da nekazaritza. Araba da nekazari profesional gehien duen jendea, nekazaritzak indar gehiago izanik, produktoak ere bestelakoak dira. Nafarroa, aipaturiko hiru probintzien hainbat lurrekin, oso nekazaritza dibersifikatua aurkezten du. Hego Euskal Herria orohar harturik, posibilitate handiak ditu nekazaritzak lau lurraldeen artean gaiak aurrera eramateko; beti ere itxurazko nekazal politika bat dela medio, partxeo lanak alde batera utziz. Mahai baten inguruan nekazal politika finkatu beharra dago.

Zein da baserritarra etxean geratu dadin bilatu beharreko irtenbidea?

Planak egin behar dira. Orainartean plan pertsonalak burutu dira soilik, eta hori ez da posible horrela. Ez dut uste nekazaritza horrela planteatu daitekeenik, baserri askotan ikusi bait dugu, laugarren edo bosgarren urterako arazoz lepotik gora eginda aurkitu direla gazte hauek, bizitza guztia hipotekatuz. Egoera beraz nahiko kazkarra da.

Nekazal erreformaren beharra aipatzen da behin eta berriz. Nolakoa izan beharko luke erreforma horrek zuen iritzi?

Administrazioaren aldetik borondatea behar beharrezkoa da. Administrazioak ez dauka nekazaritza daukan bezala edukitzeko eskubiderik. Nekazariak asko ari gara sufritzen egungo egoera, nekazaria guztiz mendiratu da, beheko lautadak eta ibarrak industriak eta etxe eraikuntzak bereganatu bait ditu.

Administrazioaren aldetik badaude zenbait diru laguntza, baina beti ere inolako plangintzarik gabe banatutakoak. Diru apurrak han hemenkako proiektuetan gastatzen dira, eta ez programa baten barruan gastatzen. Erreforma bat eman behar baldin bada, esparru honetan dihardugun erakunde guztiak elkar ulertze batetara aillatu behar dugu. Erreforma honen barruan, baserritarra informatu beharra dago, baina hain da zaila beraingana aillatu, oso informazio gutxi dutela.

Aurtengo gai nagusietako bat gaztarena denominazioarena izan da. Zein jokabide izan duzue horren inguruan?

Penagarria izango zen Nafarroan eta Gipuzkoan gaztai mota bera izanik izen ezberdinekin jarraitzea. Guk beti esan izan dugu gure produktuak izen bat behar dutela, ezartzen den muga ez bait da muga naturala, muga ezarria baizik. Bi aldetan gauden baserritarrak beraz, ez daukagu zertan izen ezberdinak erabili beharrik, gaztak berdinak bait dira. Are gehiago esango nuke, Iparraldekoekin daukagun muga hori ere gainditu beharko genuke, zazpi probintziatarako denominazio bat bilatzeko helburuz, ez lukeelarik Idiazabalgoa izan beharrik derrigorrez.

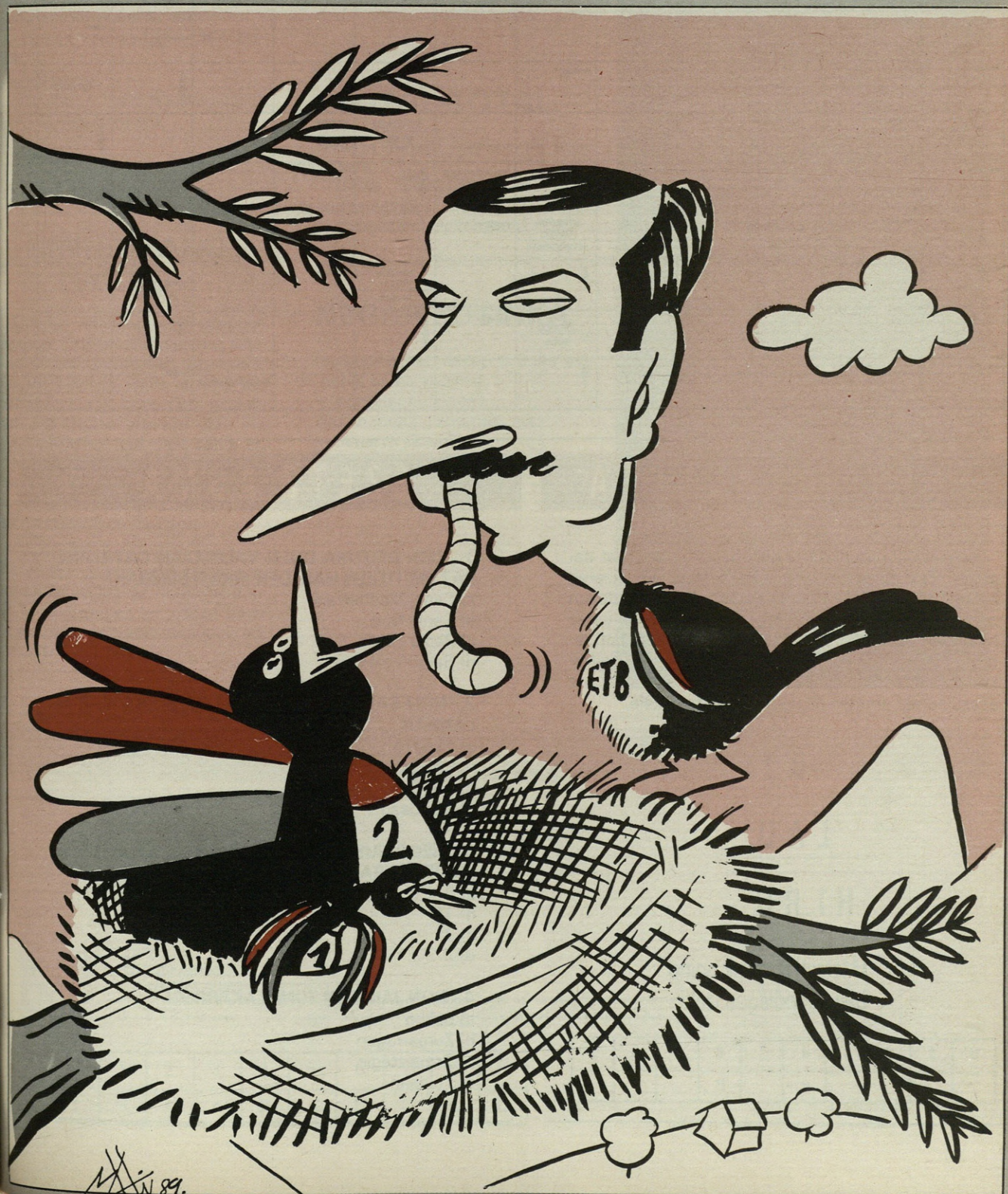
A. GOSTIN
M. ARRIETA

TXT

Komikia

ARGIA

171

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

LANGILEGOA ARAUTIK KANPOKOAK	↓	ERITZI EZ LATZA	↓	EGITEN ZUEN LIKIDO EDANGARRIA	↓	DROGA MOTA SARGORI	↓	INOZOA INTZAURRA	↓	EGUZKI BOKALA	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
NEURTZEKO TRESNA ZUR	→									BAT EITE	→
→				NANOA SARI OLIMPIKOA	→					↓	MINTZAK
HAZAMA GABARRA	→			↓				HILDAKOA MUSIKA NOTA	→		↓
→			ZINTZO DIOSALA HITZA	→		NAFARROAKO HERRIA EZ DU	↗				
BOKALA KUTSUA	→	AMERIZIOA IHARDUN	↗		ETZANDA GAUDE NITROGENOA	→					
→		↓			↓		MUSIKA NOTA INDIOA	→		50 ATZIZKIA	→
GIPUZKOAKO HIRIA SOFRIMENDUA	→				JIRAKA MILA	→	↓			↓	
→				↓					IPARRETARRAK	→	

LETRA BATUKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipiniezazozu. Koadrako zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

$$\begin{array}{r}
 B I \\
 + \\
 LAU \\
 \hline
 HIRU
 \end{array}$$

U letrak B letrak baino balio handiagoa izaki.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
				R		B			

EZETZ ASMA

1.- ZEIN DEITURA DUEN VALENCIAN CATALANE-RAZ EMITITZEN HASI DEN IRRATI BERRIAK?

- Canal Méditerranai
- Canal Nou
- Radio Paella
- Radio València

2.- NOIZ SARTU ZEN ARMADA INGELESA IPAR-IRLANDAN

- 1961ean
- 1969an
- 1918an
- 1976ean

3.- HEGO EUSKADIRI ZEGOKION 16 SENATOREETATIK ZENBAT LORTU ZITUEN PSOE-K 1982-AN?

- 8
- 10
- 7
- 5

4.- NON JAIO ZEN ZUMALAKARREGI

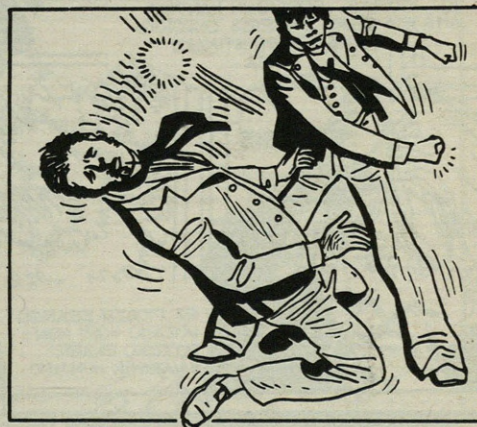
- Bilbon
- Zumarragan
- Ormaiztegin
- Tolosan

*	*	L	*	A	*	Z	*	A	*	I	*	E
S	S	A	L	B	U	E	S	P	E	N	A	K
*	E	N	E	U	R	G	A	I	L	U	*	I
*	G	E	U	R	*	I	P	O	T	X	A	*
*	*	I	N	U	D	E	A	*	Z	E	N	A
A	L	A	*	O	N	*	L	A	N	T	Z	*
*	E	*	A	M	*	G	A	U	T	Z	A	*
E	R	A	G	I	N	A	*	R	E	*	L	*
*	I	R	U	N	*	B	I	R	A	K	A	*
A	I	R	A	M	*	E	*	I	K	*	*	*

Asabak eta ele zaharrak

PERUKO BORJA PORTUARA
AILEGATZEN ARI ZEN IBAILUN-
TZIA, JABERIK GABEKO
OIHANETIK GERTU, BURRUKA
HASI ZENEAN...

ERRATURIK ZAIDETE BAIK. NIRI BOST
AJOLA MENDOZA HORREK ZER EGI-
TEN DUEN...

EZ CORTO
MALTESE,
KONTU SE-
RIOA DA...

HONAINO ETORRARAZI IZAN BAZAITUT, BETI BEZALA, JABERIK GABEKO OIHANEAN SARTZEKO HAINA ADORE DUEN KONFIDATZAZKO GIZONA BEHAR DUDALAKO IZAN DA. ZUK BADITUZU DOHAIN HORIEK, CORTO...

STONE DOKTOREAK -MEDIKU OSPE-
TSUA DAKIKEZUNEZ -JAKIN DU
SEMEA ETA HORREN EMAZTEA HIL
EGIN ZITUZTELA JIBARO HUAMBI-
ZARREN LUZRALDEAN...

GUZTI HORI DUELA PARE BAT
URTE GERTATU ZEN ETA
HARREZ GERO STONE ZAHARRAK
EZ DU BAKERIK EZAGUTZEN...
NEURRI BATETAN BERE SE-
MEAREN HERIOTZAREN ERRI-
DUN ERE SENTITZEN DELAKO...

BAI, BETIKOA...NORTASUN HANDIKO
AITA ETA SEME BIHURRIA. ONDORIOA:
AITAREN ETXETIKAKO
IHESA...

EZ DIDAZU ESANGO
IXTORIO HORI KON-
TATZEKO EKARRI
NAUZUNIK HONAINO...

EZ... EGIA DA...BADAGO
GEHIAGO. BEGIRA FOTO
HONI CORTO MALTESE...
AITA SULLIVAN-EK EGIN
ZUIEN, HEMEN BORTJAN
AURKITU GENXIEN MISIO-
LARI FRANTZISKOTARRAK.

ETA ZER ?

PENTSATZEN
DUT
NATHAN
STONE
ETA
EMAZTEA
IZANGO
DIRELA,
EZTA ?

HORIEK. NATHAN ETA BERE EMAZTEA,
NESKATXA JIBAROA, MARANON GARAI-
KO AZTI NAGUSI BATEN ALABA...
"PATROI" ZURIEK HIL ZITUZTEN,
ESKLABU-EHIZEAN IBILTZEN DIREN
HORIEK. BADIKIDI NATHAN NO-
LABAITEKO ASMO IRAULTZAI-
LEAK ZABALDU NAHI ZITUELA
INGURUKO MESTIZO ETA
INDIARRAREN ARTEAN.
ONDORIOA BADAIGU.
IDEALISTA HUISA
ZEN ETA BERE KA-
SUAN HERIOTZAK
EMAN DU AMAIERA...

GAUZA HORIEK GERTATU EGITEN DIRA, NEUK ERE
GALDU DUT PARE BAT LAGUN ERREFORMAZALE...
BAINA ORAINDIK EZ DUT ULERTZEN ZER
ARRAIOTAN NABIL NI HONETAN.

ORAIN DATOR GUREA...
BIEN SEME BAT DAGO,
ZAZPI BAT URTE
IZAN BEHAR DITU...

...ETA AGIAN AMAREN AITAREKIN BIZIKO DA,
MARANGUE-REKIN... STONE DOKTOREAK
ILOBA AURKITU BESTERIK EZ DU NAHI...
ZER DERTZOZU ?

ONDO ULERTU BADUT... BURUTIK ZAIDETELA
ASTE DUT. OIHAN HONETAN BURU-EHIZTARIAK
DAUDE, BEGIRATUAZ BAKARRIK BESTA-
DERA BIDAIZTEN ZAHATZEN
SUGE HILGARRIAK, BANBUZ-
KO MUGAK HARRO DEFEN-
DITZEN DITUZTEN MI-
LITARRAK... ETA
GUZTI HONEN ER-
DIAN ZAZPI URTE-
TAKO MUTIKO BAT
BILATU NAHI DUZUE..
BURUTIK ZAIDETE
ALA ZERBAIT
IZKUTATZEN
DIDAZUE.

LASTER BORTAN
LURRERATUKO GARA.
ZURI DAGOKIZUNEZ,
LAGUNA, HOBE ZENUKE
HORTIK BAKARRIK EZ
IBILTzea... HOR DATOR
MENDOZA.

MMMMHH!

HILKUTXARAKO NEURRIAK
HARTU NAHIAN BEZALA
BEGIRATU DIT...

HORREK EZ LIKE SOSIK
GASTATUKO ZU LURPE-
RATZEKO, MOTEL!

IKUSI ARTE,
KOMAN-
DANTEA.

IKUSI ARTE
ETA ONDO
IBILI CORTO.

ZHALA DA MENDOZA
ETA MEREZI DUENA
HARTU DU.

ONGI ETORRI, LAGUNAK, ONGI ETORRI.

Jarraituko da...

BOKARTA

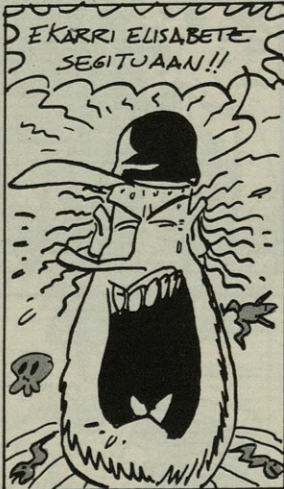
ZELULOIDE

ODOLTSUA

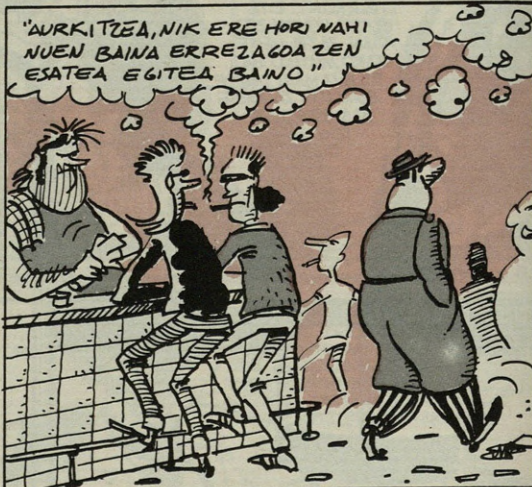
TORI, AMABIRJINA
REN ESTANPITA
BAT

MMGZMHH!

EKARRI ELISABETE
SEGITUAAN!!

"AURKITZEA, NIK ERE HORI NAHI
NUEN BAINA ERREZAGOA ZEN
ESATEA EGITEA BAINO"

PRIBATUA

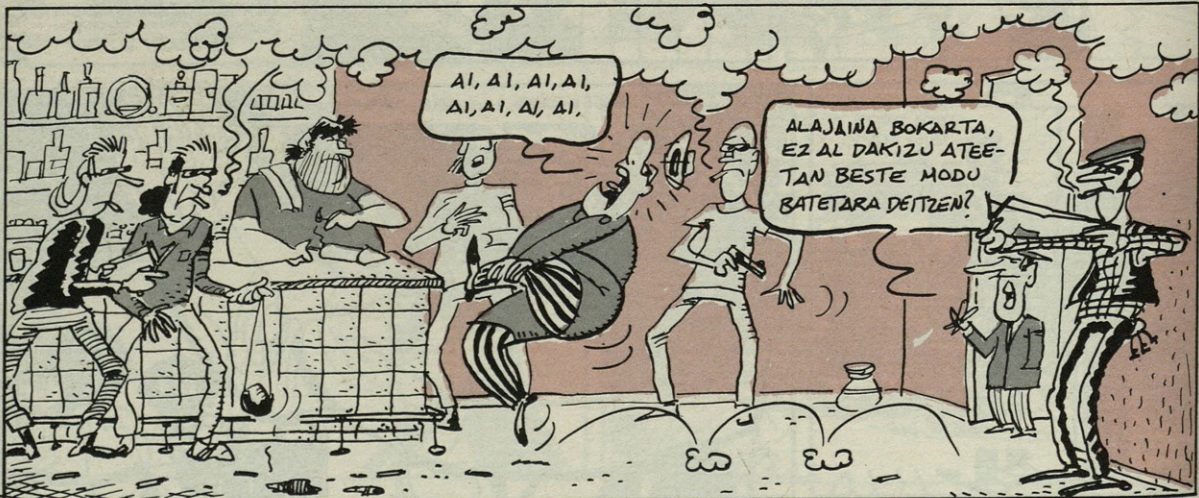
IKUSIKO DUGU
EA HAIN PRI-
BATUA DEN...

HOR EZIN DA SARTU

UUF!!

AI, AI, AI, AI,
AI, AI, AI, AI,

ALAJAINA BOKARTA,
EZ AL DAKIZU ATEE-
TAN BESTE MODU
BATETARA DEITZEN?

Jaiotze tasek beherakada nabarmena jasan dute azken urteotan

JEITSIERA DEMOGRAFIKOAK EGITURA SOZIAL BERRIAK ERAGINGO OTE?

Are gehiago, garai hauetan egiten ziren prebisioak Europako jaiotze tasa II Gerra ostean igo eta bere hortan mantenduko zela adierazten zuten. Hala ere, jaiotze tasak behera egitea ezezik beste zenbait gertaera ere eman zen ondorengo urteetan, hala nola, ezkontza tasaren beherakada, eta ondorioz, ezkondu gabe geratzen diren emakumeen kopurua igo-tzea; ezkontzak adinean atzeratzea; ezkontzaz kanpoko seme-alaben proportzioa igo-tzea; bikoteak ezkondu gabe elkarrekin bizitzen jartzea; ezkondu edo ezkongabeko bikoteen iraupena gutxitzea (dibortzioak, apartatzeak,...); mota guztietako antisorgailuen ugaritzea; eta esterilizazio kasuen ugaritzea. Gertaera guzti hauek, 1965ean hasi eta 1975era bitartean zabal-tzen joaten dira, eta egungo Hego Europa-ko erresumetan ere nahiko zabalduak aurkitzen dira.

Guzti hau ulertu ahal izateko, kontestu zabalago batean ulertu beharko litzateke, bereziki, historian zehar eman diren aldaketak kontutan izanik. Izan ere, demografiaren indizeek aldaketa franko jasan dute mendeen iraganean. Estraineko iraultza demografikotik, hazkundea nagusi izan zen munduan, baina gerrateak eta zorritxarrak hainbat gorabehera sortera zi zuen. Azken hamarkadetan, halabaina, atzerapausu nabarmena gertatu da, eta 1965tik aurrera, jaiotzen eta heriotzen arteko diferentzia murriztu egiten da. Gauzak honela, populazioa jeisteko zorian aurkitzen da egungo gizarte industrialetan, honek guzti honek sortera zi dezakeen sistema aldaketarekin. Zer gertatuko da, izan ere, hel-duez inguratu eta haurren faltan dagoen mundu batean?

Duela hogeita hamar urte inguru, 1960. hamarkadaren hasieran, norbaitek, nahiz eta demografian aditua izan, Europako Iparraldeko eta Hegoaldeko erresumetan jaiotze tasek bapateko beherakada nabarmena izango zutela esan balu, ez zion inork sinetsiko, ez bait zen inondik ageri hori adieraz zezakeen sintomarik.

Jeitsiera demografikoa nabarmena izan da azken urteotan.

Historia apurra gogoratuz, Iñaki Larrañaga Siadecoko kideak, munduak hogeita hamar urteotan jasandako trauma laburbiltzen du: «Erdi eta Ipar Europan bat batean eman zen fenomeno. Jaiotze tasak jeisten hasi ziren apurka eta hamar urte beranduxeago, kasik gertakizun guztiak bezalaxe, Hego Europara iritsi zen, Grezia, Portugal eta Estatu espainolera alegia. Indizea 1000 biztanleko 10ean kokatu zen berehala

Europan, eta jakina, 10etik jeisten bada, alarma gorria pizten da populazio horretan, erreproduktzio tasa eskaxa gertatzen baita». Berrikuntza tasa emateko, bada, emakume bakoitzak 2,1 haur ziurtatu beharko litzuke bederen gizartearen iraupena mantentzeko, baina hamarkada pare baten buruan, indizea gehiago jeistea besterik ez du lortu, Komunitate Autonomoan 1,20ra iritsiz.

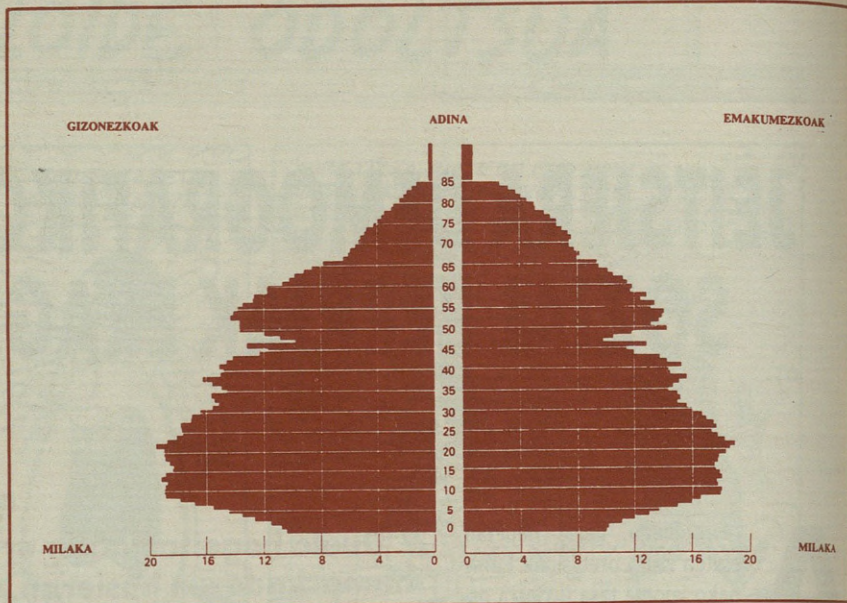
Portaera arraro honen sustraia Munduko II Gerra ostean finkatzen da. «Mende erdi aldera, 1945-65, sekulako hazkundera ematen da Europako zenbait erresumetan Gerraren ondorioz. Aldaketa, nabarmena izaten da, esate batera, Frantzia, 'baby boom' deitu fenomeno ugalkorra emanez bertan. Garai honek ordea, hogeitaz iraungo ditu soilik. Inork espero gabe, aipaturiko beherakada gogorra gertatzen da Ipar eta Europa Zentrarean, jaiotze tasak etengabe jeitsiz. Hamarkada bat geroxeago, nahaspilu honen barruan, kasua guregana heltzen da, eta egun, jaiotze tasa 1000 biztanleko 8,8an kokatu da Komunitate Autonomoan, eta 8,5ean, Gipuzkoan».

Gazteriak bere protagonismoa gal dezake baldintza hauetan.

Ondorioak

Datuek ez dute engainatzen, eta egoeraren ondorioek, are gutxiago. «Lehenik eta behin, adierazi behar da, adierazi, demografiaren aritzera bi kontzeptu nahastu direla maiz, ezen, proiektzioak eta perspektibak, pronostiko bezala hartzen baitira. Izan ere, demografiaren ez baita inoiz pronostikorik egin ahal izaten, proiektzioak eta perspektibak baizik. Baldintza batzuk ematen diren neurrian, ondorioak aurreikus daitezke, eta gehienbat probabilitatearen arabera onartu behar dira. Argibide hau kontutan harturik, jeitsiera demografikoak adin piramide eta egituraren aldaketa dakarrela aitortuko dugu, biztanleriaren ezinbezteko zaharkitzea eraginez. Helduen kopurua gehitzen doa, bizi esperantza luzeago batekin, gazte eta bereziki haurren proportzioa murrizten den bitartean», azaltzen du Larrañagak.

Ondorioz ondorio, gazteen gutxitzeak, azken hamarkadetan giza talde honek ukan protagonismoa galtzea ekarriko luke: «Dudarik gabe. Prozesuak segitzen badu, eta hala dirudi, egun 10 urtetik 30 bitartera kopuruz eta proportzioz talde nagusi dena, 30 urtetik 50 urte tartean ibiliko da hogeitaz urte barru, protagonismoa galduz gutxinaka. Helduek eta adinekoek geroz eta esangura gehiago dute gure gizartearen, eta

Oinarritzko adin taldeak gutxitzen doazen heinean, gazteen protagonismoa ere gutxitzen doa.

gaurregun, horixe bera ari da gertatzen Europako herrialde gehienetan, non politiko, presidente eta gobernu buruak 60 urte paseak bait dituzte».

Hau honela izaki, erdi broma gisa bada ere, Siadecoko soziologoak egoerak jeron-tokrazia batera eraman gaitzakeela uste du: «Hemendik aurrera, beti ere parametroek berean segitzen badute, adineko jendearen protagonismo berezia ezagutuko dugu eta beraien beharrei erantzuteko estrategia eta iniziatibak bideratu beharko ditugu, ez bakarrik osasun mailan, asiloen eraikuntzean, gizartearen alor guztietan baizik. Populazioaren kopuru garrantzitsua izango denez, talde kontsumitzaile bezala ere kontsideratu behar dugu, merkaturaren heurte zuzenduz: medikuntza, denbora libre... Horrez gain, langile potentzial bezala kontsideratzen hastea komeniko litzateke, langileriaaren arazoak kontutan izanik. Lana utzi eta pentsionista gisara bizitzeko aldia ere berrikustea gerta daiteke».

Piramidea iraulita geldituko da, basea estua, eta goialdea, lodia. Zer gerta liteke, beraz, langilego aktiboarekin? «Arestian gogoratu legez, 65 urtetako muga gaindituko duten pertsonak izango dira pisudunak mapa sozialean; hau da, orduan lan eske ibiliko den taldea baino askoz ugariagoa izango da. Hamar hamabost urte barru, populazio pasiboa, jubilatua eta pentsionistaz osatua, garrantzitsua izango da, eta

aktiboa, hauen karga guztia jasan behar duenak, gutxiengoak. Beraz, langabezia, enplegua eta, batez ere, pentsio politika berria birplanteiatu beharko dira, egoera orekatu batera iritsi nahi izanez gero».

Egoera horrek lan egiteko epea luzatu dezake, langileen 65 urteko mugaren komenentzia eztabaidatuz: «Akaso lan mota desberdinak planteiatu beharko lirateke, edadei egokituak. Industria eta enpresen organigramen aldaketa bultzatuko luke, hala esku-lanei nola premiei buruz; pentsa, adin horretatik gorako jendearen proportzioa 5etik lekoa izango dela. Eskema berri batzutura hurbil gaitzek pausok, gizartearen antolakuntza batera».

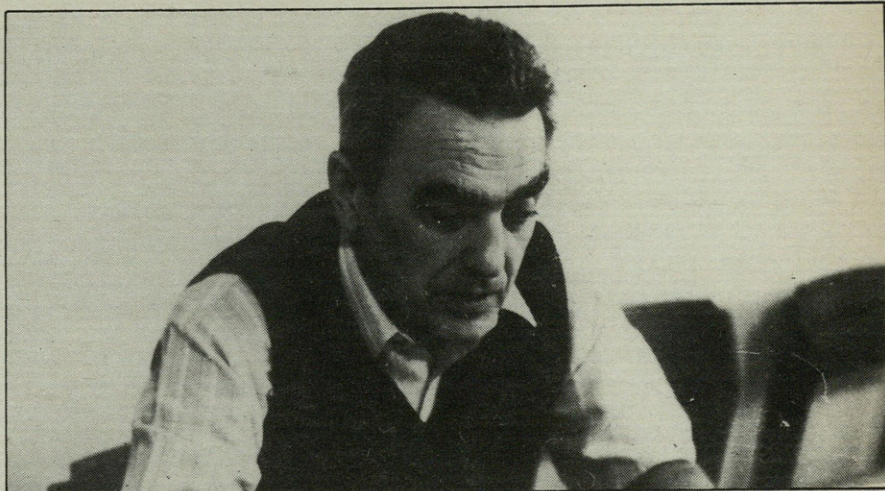
Irakaskuntza eta euskara

Prolearen zerrendan, haur gabeziak irakaskuntza munduari ekar diezaioketen kaltea gogora daiteke halaber. Ikasle gutxi, maixu ugari, ikastolak soberan. Inakik honela dakusa arazoaren kaka: «Haurren

Egoera honek aukera onak eman diezaiokete haurren euskalduntzeari.

kopurua jeisten bada, noski, irakasleen beharren murrizketa emango da; European fenomeno hau gertatu da jadanik eta irakasle asko soberan dago. Errekonpentsa gisa, oster, kalitate gehiagoko irakaskuntza eman daiteke. Alor hau ere erreformatu egin beharko litzateke».

Eta irakaskuntzaren galdi berean, hizkuntza abiatuko litzateke eta berarekin euskararen auzia. «Aukera ona eman diezaiolke haurren euskalduntzeari. Egun, irakasle ezari botatzen zaio erru nagusia, eta honela, urte batzu barru, maixu euskaldunak erabil ditzakegu, ez dakitenak beste eginkizun batzutara zuzenduz, ikerketa lanak kasu. Hamar eta hogeita hamar urte tartean dagoen multzoa da helduen euskalduntze alfabetatu munduarekin gehien lotua dagoena eta talde sendoa denez, garrantzi nahiko handia du, ez bakarrik kopuruagatik, funtzio biderkatzailea betetzen duelako baizik; gurasoa euskalduntzen bada, izan ere, pare bat haur euskaldun daitezke, familia bidez egiten baita transmisioa oro har». Inakik, ordea, kontu egiten du halaber arazoaren benetako zailtasunaz, barne kontradikzioaz: «Gaurregun

Iñaki Larrañaga, Siadecoko soziologoa.

35-50 urte bitartekoak dira erdaldunenak proportzionalki, hoiak euskalduntzeko aukera gutxi dago, adina kausa, eta datozen urteetan goiko belaunaldietara iritsiko dira. Gauzak honela, helduak protagonista bilakatuta, zer gerta daiteke?»

Europa, bada, zahartzen eta husten ari da astiro astiro. Alemania Federalak, adibidez, egun duen biztanlegoaren erdia izan-

go omen du hemendik berrogei urtetara, oraingo baldintzek jarraitzen badute, zenbait erakunderen datuen arabera. Bitartean, Hegoaldeko herrialdeak, Afrika eta Hego Ameriketakoak batez ere, ugaltzen ari dira. Batzuk esku-lana behar eta eskatu; besteak, merkeak izan eta abiatu: inmigrazio gogorra. «Nazioarteko oreka berriak eratu beharko dira, desplazamendu kolektibo garrantzitsuak gerta baitaitezke. Era berean, zer Euskal Herri mota izango dugu?», galdetzen du Iñaki Larrañagak.

OCDEko estatuen populazioa eta egitura 2025. urterako

	Biztanlegoa	- 20 (%)	+ 65 (%)	+ 75 (%)
Mendebal Europa	150.068	22,2	20,9	8,7
Frantzia	58.431	23,7	19,3	7,9
Holanda	14.691	20,0	22,2	9,2
Alemania Federala	53.490	20,9	22,5	9,5
Ipar Europa	83.201	23,8	19,0	8,2
Irlanda	5.326	28,0	11,6	4,2
Britain Haundia	55.919	24,4	18,7	8,1
Suedia	7.707	21,1	22,2	10,5
Hego Europa	245.057	27,7	14,1	5,5
Estatu espainola	45.983	25,3	15,7	6,4
Italia	57.178	22,5	19,6	8,6
Turkia	91.925	33,5	8,4	2,6
Beste batzuk	504.056	25,9	18,1	7,5
Australia	22.575	25,2	15,9	6,2
Japan	132.082	24,1	20,3	10,0
EEBB	311.936	26,8	17,2	6,5
OCDE Guztira	982.382	25,6	17,6	7,2

Estrategia eta inizatibak bideratu beharko ditugu.

Katastrofismoan erori nahi izan gabe, jakina da gauzak bere lekuan jartzea komeniko litzatekela, eta ez begiak itxi errealitatearen aurrean. Arazoaren arrazoen artean Munduko II Gerrak eragin familia suntsiketa eta txikizioak ekarritako bizimolde berriak, krisialdi ekonomikoak, funtsean krisialdirik ez eman arren garai hartan, antzikonzeptiboen erabilerak, geroxeago jeneralizatu baziren ere, «eta bereziki familiaren molde tradizionalak solfan jartzea, gaurregungo pentsakerei erantzuten ez dietelako», aipa daitezke. Azken finean, Inaki dioen legez, «norberaren jarrera pertsonalak antzematen dira kolektiboen gaitetik, eta erantzukizuna herriarengan dago. Bide berriak bilatzen hasi behar dugu herriaren iraupena ziurtatzeko». Sistema edo aro berria izango ote dugu aurrean?

A. GOSTIN

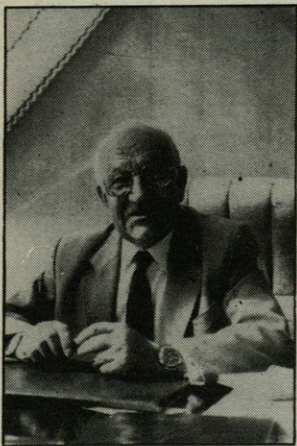
Jaurlaritzak CIESi eskatutako inkestaren inguruan honako bi galderok paratu ditugu aurreko astetan hasitako inkestaldi zabalari segida emanez

1.— Azterketak dio aldizkariak Jaurlaritzaren dirua behar dutela bizitzeko. Hau horrela, zer iruditzen zaizu aldizkarietikiko subentzio politika?

2.— Gehiengoak egunkari subentzionatua baina kontrolik gabekoa nahi du. Zer deritzozu datu honi?

JESUS INSAUSTI "Uzturre"

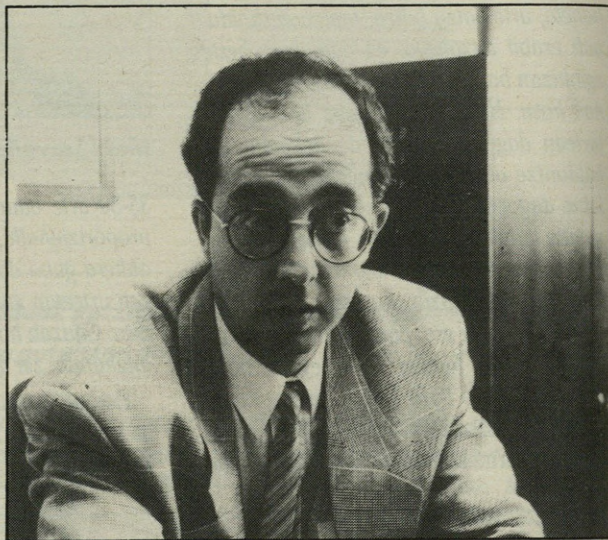
1.— Ni ez naiz subentziozale. Norberaren ahaleginak izan behar du motorra. Niri iruditzen zait ez litzatekeela ona izango, ez euskararentzat ez inorrenzat aldizkaririk gobernuaren laguntzaz, gobernuaren subentzioz kaleratzea. Hori kontradizioz jokatzeko litzateke, izan ere hain abertzale baldin bagara aldikari bat atera beharko genuke irakurlearen laguntzarekin.

nuaren diruz ateratzea. Behin bakarrik izan dugu euskal egunkaririk, gerratean baina gobernuak oso osorik ordainduta. Nik uste dut garaia iritsi dela, benetan euskaltzale baldin bagara, abertzale baldin bagara, guk ordaindu behar dugula eguneroko hori. Hori da aurrera ateratzeko bide bakarra, zeren gobernuaren diruaz egin zitekeen egunkari polit bat segur aski, baina horrek ez luke arrakastarik izango jendearengan. Gauden denboretan pentsatzea dena zerutik etorri litekeela ez da batere ona, geure, norberaren ahaleginez atera behar dugu aurrera euskal egunkaria.

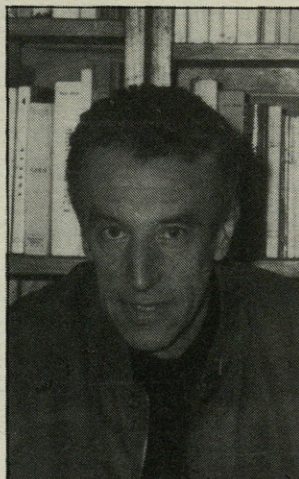
KOLDO ANASAGASTI (ETBko zuzendari)

1.— Egia esanda ez dut ondo ezagutzen zein den Jaurlaritzaren subentzio politika euskal aldizkarietikiko. Baina beno, nik uste dut benetan euskal euskal egunkariak ezin dutela bizi Eusko Jaurlaritzaren laguntzarik gabe. Hori da nere ideia orokorki irakurritakoaren arabera, eta suposatzen dut momentuz nahiko zaila gertatzen zaiela aldizkariak salmenta diruaz bizitzea, (suskripzioez bizi behar ondorioz). Suposatzen dut beraz, horretan datzala Jaurlaritzaren erizpidea, ez litzatekeela erizpide politikoa.

2.— Nik uste dut oso garbi dagoela, nahiz eta subentzionatutik izan, inolako kontrolik gabe izan beharko luketeela. Argi dago, subentzioa izanda ere. Hori da nere eritzia, independentea, guztiz independentea.

EMILE LARRE (HERRIAko zuzendari)

1.— Subentzioak ezinbestekoak, beharrezkoak dira bai, ni eritzi horretakoa naiz. Halare, nola behar den eta horrelakorik nik ez dut pentsatu ere, ez nagoelako kasuan. Gu subentzio gutxiarekin bizi gara, hermengo euskal kultura guztia ere subentziorik gabe bizi da frantses erakundearen aldetik, ez dugu horrelakorik jasotzen. Zuentzat bistan da baietz, normal normala baita zuek laguntza hori jasotzea. Hemen ez dago horrelakorik euskal kulturarentzako.

2.—Portzentaia hori baldin bada, %46,6 baldin badira hori pentsatzen dutenak, nik esango nuke %46,6 badirela amets goxo baten bizi direnak. Denek nahi lukete kontrolik gabekoa izan, nik ere nahiago nuke dirua jaso eta kontrolik ez izatea, baina hori posible ote da?

AMAIA LASA

(Idazle)

1.— Ez dut gaizki ikusten euskal aldizkari batek diru laguntzarik behar badu ba jaso dezala. Euskal aldizkaria bat behar denez gero, berdin dela nork ordaintzen duen uste dut, inportantea ateratzea da. Bide normala irakurlegoak pagatzea litzateke, baina euskararen egoera ez da normala, beraz laguntza jaso behar.

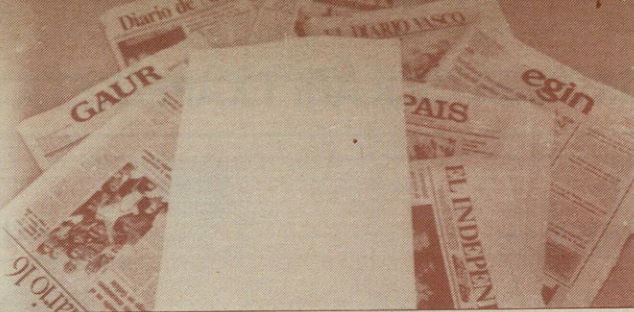

2.— Prentsa, eta komunikabideak, libreak behar ditugu, askatasuna gauza guztien gain. Dirulaguntza? Laguntzarik behar ez izatea litzateke agian hoberena. Baina lagundu behar dela uste dut batez ere euskarari lagundu behar zaiolako, zoritxarrez. Halere gero, egunkari librea, askatasun osoaz izan dadin.

JUAN LUIS LARRAZA

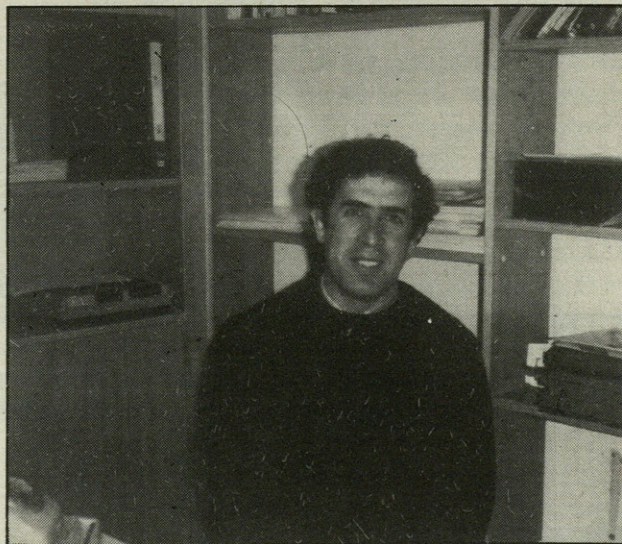
(Nafarroako ikastolen elkarteak idazkari)

1.— Zehazki ez dut ezagutzen egun Jaurlaritzak nolako subentzio politika daraman aldizkarietara, baina badakit lehen bazegoela ARGIArekin nola baiteko desfasea. Ez dut ezagutzen nola dagoen egun asun-

toa. Halere esan beharra dago Jaurlaritzak lagundu beharko litzatekeela euskal aldizkariak bere posibilitate guztiekin. Aipatu behar ere, eta gogoratu, Nafarroako Gobernuak daraman euskararekiko politika murriztatzailea. Horrelako diru laguntzaren bat eskatu beharko genioke Nafar Gobernuari, lagundu zezala intzidituz.

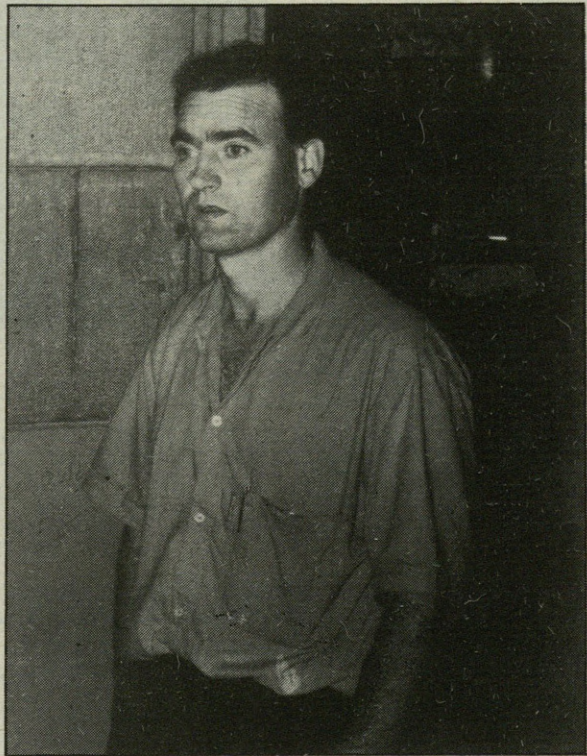
2.— Momentu honetan, nahiz eta teorikoki inkestak dioenez irakurlego bat egongo litzatekeen, egunkariari bere biabilitate emango liokeen irakurlegoa praktikan ez litzateke horrenbestekoa izan. Beraz, periodikoa nahi eta nahi ez defizitariora izango litzateke. Orduan, defizitariora izatean, hor administrazioak sartu egin beharko luke sortuko liratekeen beharrei erantzuteko. Gero administrazio publikoak ematen duen diru horren jarraipenik egingen luke, baita ere garbi eduki beharko du, gaur gure egoeran, periodiko bat erabat defizitariora izango litzatekeela.

MIKEL ANJEL LERTXUNDI

(Eskultore)

1.— Hori argi eta garbi dago. Nik uste dut subentzio molde

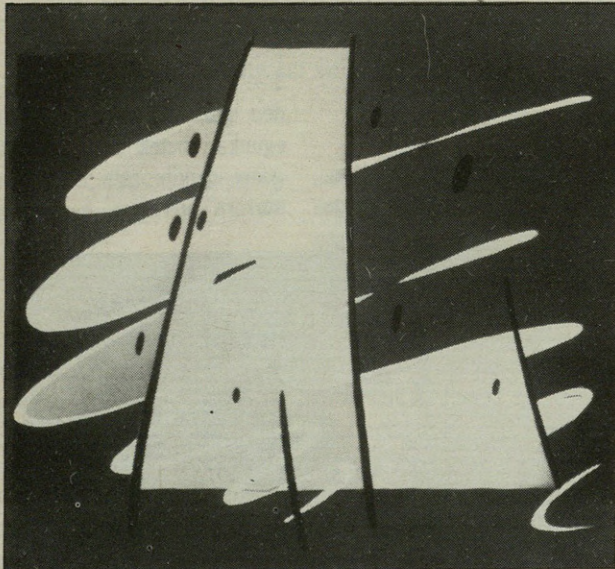
hori ez dela nahikoa aurrera ateratzeko dudarik gabe. Serio-tasuna agertu duen aldizkariak behar du laguntza, orain arte behar den bestekorik ez duten aldizkariok.

2.— Subentzionatuta? bai falta den guztian, esan nahi dut, egunkari batek bere irakurle-goarengandik ezin badu hori aurrera ateratzea hasieretan,

subentzionatuta izan behar duela. Bestalde, subentzionatuta izan beharko luke bai, baina loturarik barik, bere askatasun gustiaz. Gero, egunkaria behar bezalako subentzioekin eta ondo tajutua (kalitate maila hau diru laguntzarekin lortuko da) kaleratuz gero, berak sortuko luke irakurle-goarenganako beharra, propagandaz eta apurka apurka jenderi automatikoki sortutakoa. Momentu honetan, hasieran, horrenbesteko beharrik ez da sumatuko baina aipatu moduan lantzen bada berez sortuko da beharra.

EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA 89

AZKEN LAURDENAK

LAUDION

Azaroaren 12an, Igandea
«Lamuza» Polikiroldegian

Goizeko 11,30etan

Arratsaldeko 5etan

«MAÑUKORTA»

«ELGETZU»

J. M. NARBAIZA

«ALTZALEI»

«OLALDE»

J. M. LERTXUNDI

«XALBADOR II»

E. ALKHAT

T. EZPONDA

M. TELLERIA

«LOIDISALETXE II»

I. LAZKANO

I. AJURIA

J. M. AREITIO

M. ENBEITA

M. AROZENA

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

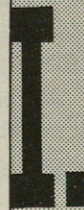
BALMASEDA

**AZAROAREN 17tik 26ra
UDAL ATENEOA**

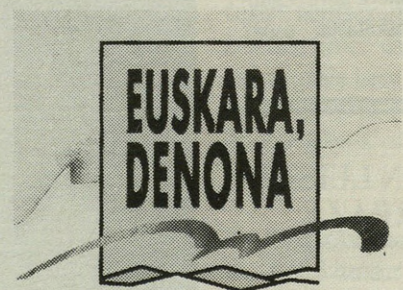

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZA POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

**NAFARROAKO EUSKARARI
BURUZKO
ERAKUSKETA OROKORRA**

Euskera, de todos.

Azaroak 1-12
Castel Ruiz Kultur Aretoa
TUDELA

**Nafarroako
Gobernua**

Lehendakaritza eta Barne
Departamentua.

XALBADOR, UREPELEKO POETA

“Bertsotan hasten zenean hizketan zegoela zirudien. Izugarritzko sakontasuna zuten bere bertsoek, hasiera batetan berak sortutako irudiak arruntak zirela ematen bazuen ere. (...) Gaur egun ez dago bere estiloko bertsolaririk. Xalbador olerkaria zen eta oso zaila da poemak bapatean botatzea.

Iñaki Murua.

(«Hemen», 89-11-3).

HERRIETAKO ANTZERKI TAILERRAK BALIATUZ

ANTZERTI ESKOLAREN EGITURA BERRITZEKO ASMOA JAURLARITZAN

Antzerki Eskolak bere sorreratik gaurdaino abiatu duen porrota 'berbideratzeko' asmoa zuela Jaurlaritzak iragarri genuen AR-GIAn, eta baita duela hilabete batzu ere argitaratu orain Lakuatik aurkeztu dutena. Horretarako urte pare bat baliatu dute Administrazioari funtzionarioek: lehenik cataluniar experto bi kontratatu urte beteko azterketa burutzeko, Antzertiko irakasleak prozedura harrigarritz kalera bota, eta Eskola koloka baldarrean mantenduz behatzez izendatutako irakasle berriez. Berregituraketa hemendik aurrera hasiko omen da.

Joan den astean aurkeztu zuten proiektu berria Joseba Arregi, Eusebio Larrañaga eta Eugenio Arozenak. Antzerki ikasketak bi ziklotan banatu dituzte: lehen bi urteak Getxo, Basauri, Olereta eta Gasteizko tailerretan egin, eta ondoko bi urteak berriz Antzertin bertan.

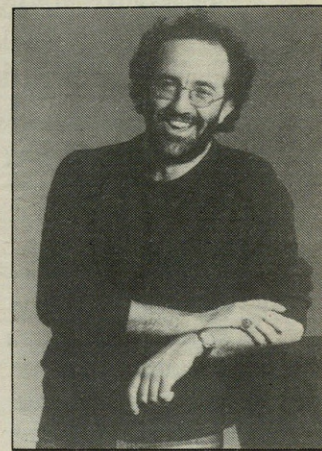
Gisa honetan ez dute Antzertiren funtsezko arazorik konpondu, itxuraldatu baizik. Ordaina herrietako antzerki tailerren lepotik: homologatu egingo dituzte, bakoitzaren nortasuna eta sorrera arrazoi eta baldintzak ahaztuz; eta trukean, urteko bi milioi pezetako dirulaguntza merkea jasoko dute soilik.

□ **AEK**ren euskalduntze eta alfabetatze lanaren eta erakundearen aldeko babes gisan, AEKkideen txartelak aurkeztu ziren Ondarroan burutu AEK Egunaren bezperan. Txartel honen bitartez aipatu erakundearen sustatzeko euskaltzaleen laguntza eta kolaborazio erdietsi nahi da, bazkide-laguntzaileen urteroko 6.000 pezetako eskaintzaz.

□ **UEU**ko Gasteizko lehen ihardunaldiak burutu dira aste honetan. «Euskal Herriko Hizkuntz Atlas» gaiak zabaldu zuen ikastaroa, bertsolaritza eta frantses iraultzaz jarraitzeko. Datorren astean Donostiako 5. edizioak hartuko dio txanda, Antton Ibarguren zena gogoan.

TRACTATUS FILOSOFIKOA 'TXELIS'EK EUSKARATU

□ «Tractatus Logico-Filosoficus» famatua euskaraz irakurtzeko aukera izango da laster. Wittgenstein-en obraren itzultzailea Jose Luis Alvares Santacristina 'Txelis' izan da, eta liburua Euskal Herriko Unibertsitateak emango du argitara. Euskarazko itzulpenaren aldamenean datozen gerke eta alemanerazko testu eta oharrek zuzentzen ari dira une honetan.

IMANOL LARTZABAL CBS-REKIN ESPAINOLEZ

□ Jose Maria Iñigoren ETB-2ko programarako sintonia egin izanak faborea ordainduko dio Imanol kantariari, Iñigoren bitartez berriro ere CBS diskaetxera heltzeko aukera izan bait du. Imanolen hurrengo diskoa espainolez izango da osorik, Alfonsina Estorni-ren hitzez monografikoa, eta azken aldia bere oso lagun dituen zenbaiten kolaborazioz.

RECALDE MADRILEN HEZKUNTZ MINISTRARI

□ Duela pare bat aste jakin erazi genuen Recalde hezkuntz sailburuak Jaurlaritzako bere postua lagako zuela. Erabakia hartuta dago honez gero, eta Eskola Publikoari buruzkoak lehen bait lehen zuri nahi ditu, Madrilen Javier Solanak daukan hezkuntz ministrari tokia bereganatu ahal izateko.

GORKA ARRESE

«ITSASONTZI BATEN» ETA KAXIANO

“Alde batetik irratietan euskal atzerriatuak ez dakit nor eraman dituztela entzutea oso gogorra iruditzen zait, eta bestetik itsasoak beti erakarri nau, hari begira egoten nintzen txoratzten. Hala sortu zen [«Itxasontzi baten»]. Gutxiena pentsatzen denean etortzen zaizu horrelako zera bat burura eta konturatu ga-be egiten da kanta.

Kaxiano Ibarguren.

(«Aizu», 83. zenb).

DISEINU KULTURALA TELEBISTAN

“Telebista publikoen funtzio kulturala diseinatu beharra dago. ETBk euskal kulturaren arazoak zeintzu diren aztertu behar luke, ez bakarrik euskal nortasun historikoen ezaugarriak, baita egungo euskal kultura modernoarenak, premia kulturez dagoen gizarte industrializatuenak.

Ramon Zallo.

(«Irudimena», 5. zenb).

AEK-REN USTEZ, HERRI KANPAINEI ESKER EUTSI ZAIO
Matrikulaketaren beherakadari gune euskaldunetan

X. Alegria eta F. Lazkano: «Helduen euskalduntzea porrot egiten ari da»

Duela pare bat aste helduen euskalduntzeari buruz argitara emandako erreportaiak sortu du zer esanik. Datuak definitiboak ez baziren ere azken hiru urteotako joera nabarmentzea zen asmoa. Zergatiak ikusiko ditugu aste honetan eta hurrengoetan.

Argi gorria piztu da euskalduntze munduan. Matrikulaketek behera egin dutela idatzi zuen ARGIAk duela aste pare bat. Egoerari buruzko gogoetak egin asmoz, euskalduntze lanean diharduten talde erakunde eta elkarte ezberdinetako ordezkariekin mintzatuko gara datozen asteotan, AEKko kideak ekarri ditugula lehenik gure orrialdeotara.

ARGIA.— Baloratu dezagun bada matrikulazioetan

gertatzen ari den beherakada. Zein da AEKren interpretazioa?

AEK.— Zenbait tokitan badi-rudi beherakada hori gelditzen hasia dela. Gipuzkoan esaterako mantentzea lortu da gehienetan, Deba garaia eta Kostakoa kenduta. Beste herrialdeetan ere, Bizkaian batez ere, bada estankamendua nabarmentzen diren gune batzuk.

A.— Baina estankamendua beherakada joera baten

barruan kokatuko duzue...

AEK.— Orain ikusi beharko da gelditze kointuturala den ala, aurreko urteetatik datarren beherakadaren aitzin, benetazko gelditze bat ote den. Aurten frenatu bada ez da gauzak aldatu direlako, ez bait dira aldatu. Aurten 'Korrika' bat egin da eta AEKk etengabe atera du komunikabideetara euskalduntze alfabetatzearen gaia. Gaia kalean egon da eta ikasturte hasieran kanpaina zuzenago bat egin da sentibiltate abertzalea ikutzeko.

A.— Beherakada jeistea zergatik gertatzen da Gipuzkoan? Zergatik herrialderik euskaldunenean?

AEK.— Euskalduntzera jendea motibatzen duten arrazoiak hiru dira bereziki. Lehe-

nengoa, kontzientzia abertzalea. Bigarrena, kontzientzia praktikoa, lana. Hirugarrena, haurrak ikastolan euskaraz ari direla eta gurasoek ere ikasi nahi izaten dutela. Hauexek dira euskararengana hurbiltzeko motibazio arrazoirik nagusienak. Bada hiru lerro hauetatik hirugarrena ez da bat ere landu. Bigarren lerroa geldirrik zegoela aspaldi salatu genuen. Esperantza gaur egun lehenengo lerrotik dator, eta noski, zenbat ikasle sartu dira aurten euskara ikastera...? Bada 79-80 ikasturtean zegoen kopuru berbera, garai hartan ere jendea zetorren motibazio abertzaleak eraginda. Gerora hasi zen lanerako euskara beharko zuela eta... Baina gaur egun, euskararik inon esijitzen ez dela eta, espektatiba horiek itzali egin dira. Gizartean zegoen espektatiba hori instituzioek zapuztu egin dute euskara ez esijitzerakoan.

A.— Gauza bat da instituzioek euskararik ez esijitzea lanpostu berriak eta atera ohi direnean. Bestea ordea HABEren bidez Komunitate Autonomoan segitu den politika euskalduntze-alfabetatzerako.

AEK.— HABE sortzerakoan zeuden baldintzak eta zegoen ikasle kopurua kontutan hartu eta ikusten da erakunde horrek egindako inbertsioek ez dutela egin orduan zegoena manten-

*“AEK bakarrik da serio
kontzientziaketa lanean ikasle berriak
sortzearen alde. Instituzioen aldetik
demanda sortzeko interes falta
—nabarmentzen da”*

tzeko ere. Inbertitutako dirua gaizki inbertitu denaren seinale argia. AEKren kontrako estrategia batek itsuturik egin ditu HABEk inbertsio guztiak AEK ordezkatzeko asmoz. Instituzioek herri inizatiba zigortu nahi izan dute eta horren ondorioa katastrofiko gertatzen ari da. Zazpi urteren buruan hiru bider hazi dira HABEren diruak. Mila milioi eskas zituen orain zazpi urte. Hiru mila milioi datorren ikasturterako. Errekurtso garatze horrek ez du ekarri ordea garapen sozialik. Ez dago jende gehiago eta hobeto ikasten. Ekarri du indarren dispersioa. AEKren kontra erabili dituzte indarrak. Eta azkenik, matrikulatze kanpainena dago. AEK bakarrik da serioa kontzientziaketa lanean aritzen dena eta egiten duen kontzientziaketa ez da bakarrik AEKren alde, euskarazko ikasle berriak sortzearen alde. Instituzioen aldetik demanda sortzeko interes falta nabarmentzen da alde batetik eta bestetik ikusten da beherakadarik ez dela herritar kanpainak ondo egiten diren tokietan.

egoera zenbakietan agertzen dena baino...

AEK.— Bai, bai, baina ihaz ere bai...

A.— Hiru urte daramatza gu alarma gorria piztu gabe.

AEK.— Ez da piztutzen HABEtik planteatzen ari direlako daramaten politika egokia dela. AEKn gero eta ikasle gutxiago ari dela eta bere ordezkari Udal Euskaltegiak eta zentru homologatuak aurrera doazela. Udal Euskaltegiak sortzearekin bakarrik esperantza bat sortzen da. Baina berehala, bi hiru urtetara, beherakada etorri zaie. Ez dute inguruan eragiten eta ikasleak ezin dituzte birrosatu. Hemen garbi dago argi gorria ez dutela piztu nahi irakurketa hori egiten dutelako. Ez da inor akordatzeko Nafarroarekin, Ifarraldearekin. Ez daukate

perspektiba nazionalik eta ez dira ohartzen gertatzen ari den desmenbrazioaz.

Badirudi HABEk lortu duela ‘ikaslego politikoa’. Berak nahiko duela ikasle kopuru hori politikoki erabili ahal izateko. Hortik gora ez dago beste iniziatibarik. Kopuru hori lortu duten bitartean ireki dituzte euskaltegiak, barnetegiak... Baina duela pare bat urtetik hona ez dute beste pausorik eman. HABEren aurrekontuak ere estankatu egin dira nolabait. Ez da beharrak ikusita diru gehiago eskatzen ikaslegoa igotzeko. Ez dago igoera berezirik. Ez dago iniziatibarik. Horregatik esaten dugu euskalduntze alfabetatzearen etorkizuna ez dagoela beren esku baizik eta herri mugimenduen esku.

A.— Kopuruari buruz ari gara gora eta behera baina, entzun dudanez, badirudi azken urteotan ikasle moeta bera ere aldatu egin dela.

AEK.— Hori duk bestea. Ikaslegoaren adin media duela hamar urte baino zortzi urte gazteagoa duk. Ikaslegoa gaztetuz baldin badator, horrek esan nahi du helduak euskalduntze-alfabetatzeko politikak porrot egiten duela. Areago. Gero eta jende gazteago izateak esan nahi du eskolak ere porrot egiten duela ikasleak euskalduntzen. Ingelesa eta frantsesa ikastera joaten diren bezala gurasoek gero eta gehiago planteatzen dute euskarazko klase partikularretara joan daitezen euskara aprobatazeko. Beraz bi porrot daukagu begien aurrean: HABEren bata eta eskola sistemarena bestea. Badirudi arlo horretan hasi beharko dugula eskolak konpontzen ez duena konpontzen.

A.— Duela urte batzuk esaten zen 40.000 euskaldun egin behar zirela urtean egoera diglosikoari eusteko bakarrik. Zenbat egiten dira gaur egun?

AEK.— Urtero sei zazpi bat mila euskaldun ateratzen dira maila altuak bukatuaz. Esan behar da gure esparrutik bertatik bakarrik ezin daitekeela Euskal Herria euskaldundu. Gure partizipazioa handia dela erakutsi egiten dugulako baina kontzientziaketa eta motibazio mailan, egiten dugun guztia kontutan hartuta ere, apenas dela ezer egiten duguna. Gizarte honen fenomenoaren islada gara. Gipuzkoan esaterako ikasleak mantendu dira. Harik eta gune euskaldun eta aberzaleago orduan eta ikasle gehiago. Salbuespenak salbuespen. Erdaldun guneetan nabarmentzen da gehiago jeitsiera.

JOXE MOLLARRI

A.— Beste kontu bat da HABEren aurrean mundu guztia dabilela datuak puztuzten subentzioei begira eta.

AEK.— Hori beti izan da argudio bat HABEk erabili izan duena esateko HABEk lagundu egiten duela eta diru asko behar duela. Eta benetan askoz ere gutxiago dira. HABEk ikasle kopuruarena zigor moduan erabili du askotan. Talde-ratio eta horrelako kontuak. Hamabi lagun baino gutxiagoko taldeak subentziorik gabe utzia... Datuen puztuketarena ez da ulertu behar jendeak instituzioen aurrean egiten duen trampa moduan baizik eta instituzioek darabilten arma legez, zigor gisan...

A.— Eta gero eta ikasle gutxiagoko egoera hau ezkutatzeko, beltzagoa baita

Igone Etxebarria: «Minimoak finkatu eta hortik gora jo behar dugu»

Bikoizketa lanaren azken hitza ETBko kontrol kalitateko arduradunen esku dago; bikoizturiko lana atzera bota edo onespina emateko boterea du lan talde honek eta ondorioz kalitate minimoaren mugak nondik nora doazen erabakitzen duena da.

Euskararen erabileraren inguruan ETBn, aurretik ere nolabaiteko kontrol lana egin izan bada ere, esan daiteke, orain bi urte eskas jarri zela martxan nolabaiteko jarraipen serio eta zehatzago baten proiektua. Honeka, lehen dena batean lantzen zena, gaur egun hiru ataletan dago banatua: informatiboak, produkzio propioak eta bikoizketa. Azken atal honetan egun lanean diharduen Igone Etxebarriak dioskunez «*plangintzarik gabe aritu izan da, eta orain ere badirudi gauzak apur bat aidean daudela*».

Beraien lana zehazki iristen zaien bikoizturiko zinten ikustea eta hauen gainean fitxa tekniko bat betetzea da, bikoizketa lanaren alderdi desberdinak baloratuz; hala nola euskararen egokitasun, hiztegiaren erabilera, erregistroen aukeraketa eta beste. Bai eta alderdi artistikoa ahotsen hautapena dela eta, soundtrack eta bikoizketaren nahasketa dela eta. Guzti honen ondoren, bikoizketa lanari oneritzia ematea dagoen erabakitzen da; ez bada onartzen bikoizketa etxeetara bidalia izango da berriro ere. «*Normalean bikoizketa etxeeta-*

tik iristen zaigun materialea onargarria izaten da baina beti dago zer atzera bota. Bestalde mugak ere badira, ze kate bat da eta lan bat atzera botatzeak prozesua hausteaz gain diru galtze bat suposatzen du».

Erizpide finkorik ez

Igone Etxebarriaren ustez ez da erraza kalitate minimo edo onargarri baten mugak ezartzeari. «*Normalean erabileraren erabileraz ohitura batzu joan dira sortzen. Baina ezer gutxi dago idatziz euskararen erabileraren erizpideen inguruan. Argi dago hizkuntza ulerterrazean aritu behar dugula eta horretarako ahozko hizkuntzara jo behar, ze sarritan gertatzen da itzulpenak literalegiak direna eta ondorioz erderakadak sartzen dira*».

Orain arte begibistako erruak zuzentzen aritu dira, urteen poderioz bikoizketan ere estilo desberdinak sortu direnez, «*sarritan bizioak sortu izan dira, eta ez da erraza horiek aldatzea*». Bestalde kontrol kalitateko lan talde honek badiu erlazorik bikoizketa etxeetako euskara arduradunekin eta hainbat zuzenketa orokor

«*Bikoizketa etxe bakoitzak bere estiloa du eta sarritan bizioak sortu izan dira*»

eta nabarmenak agertzen direnean, halako txosten batzu bidali izan zaie kontutan har ditzateen.

Orohar «*orain arte hizkuntzaren inguruan minimo batzu finkatzen saiatu gara. Esan behar askotan gure artean ados jartzea ere ez dela erraza eta horretarako Jose Mari Iriondoaren inizatibaz eta Euskaltzaindiaren inguruan dabilen batzu-*

ren aholkularitza ere jasotzen dugu. Azken finean sarritan hauek dute azken hitza». Minimo hauek zehazturik erregistro, euskalkien, ahotsen aukeraketa eta beste sakonago lantzen hasteko asmoa dute, kalitate minimo horren mugak apurka-apurka gorantz jo dezan.

LOREA AGIRRE

LAUGARREN POESIA LIBURUA ARGITARATU DU SUSAREKIN
HAMAR URTEKO PARENTESIA IRAKURTZEN IGARO ONDOREN

Koldo Izaguirre: «'Balizko Erroten Erresuma' literaturtasunaren bindikapena izatea nahi nuke»

Bere narratibazko lanak dira gogoan gertukoak ditugunak: «Euzkadi merezi zuten» nobela eta «Mendekuak» ipuinak gero. Poesiak berriro harrapatu du, ordea, Koldo Izaguirre. Orainsu argitara emandako «Balizko Erroten Erresuma» hau euskal poesigintzan mugarri bihurtuko bide da.

Soberazko hitzik ez dabil Izaguirrek, eta dabilenak ertzez josiak. Kontrako eztarrian trabatuko zaizkizu akaso, baina behin irentsi ostean ezin ez tuez kanporatu.

Horratio, beharbada elkar hizketa hau bitan edo hirutan errepasatu beharko du irakurleak bere solaseko klabeetaz jabetzeko: umore eta ironian errepasatu, maiz agertuko duen balizkotasunaren kontzeptua ulertu, eta zentzu figuratuan botatzen dituen beste zenbait harrapatzeko.

Poesia ez da mintzagai samurra. Eta kasu honetan entrebistatzaile garenontzat batez ere, Koldok azken poesia liburua argitaratu zuenetik hamar urte hauen buruan poesiarekin izandako hausnarketa borroka eta gero «Balizko Erroten Erresuma» kaleratu berri duelarik.

Ezen, Lorea Agirreren 'Atrebentzia ez bada' zutabearen irakurriko duzun bezala, «Balizko Erroten Erresuma» liburua arriskutsua bait da.

ARGIA.— Hamar urte pasa dituzu ia batere poesiarik argitaratu gabe. Zer izan da, agortea ala etsipena? Edota argitaratu ez, baina idazten aritu zara...

K. IZAGIRRE.— Bai, hamar urte pasa ditut poesia irakurtzen, alegia, poesiarekikoa irakurri bakarrik egiten, beste gauza asko bezala egia esan. Eta? Batek baino gehiagok eskertuko zuen noski.

Agortea, etsipena... eta zergatik ez errespetoa? Idazteari berari eta irakurleari. Nik neure kolkoan zirriborratua daukadan irakurlea, poesia-irakurlea bereziki, sobera maite dut tratatu txarra emateko...

Egia esan, irakurri dudaren artean, neronen poema ugari irakurri ditut. Ondoren, erretzeko agindua eman diot neure alargunari.

Uste dut urte hauetan poesia erregulariki argitaratzen ari izan banintz, ez nukeela liburu hau egin dudana adinako indarrarekin idatziko.

Zerk eraman zaitu poesia-

rekiko konfiantza berreskuratzea?

K.I.— Poesiarekiko konfiantza? Jainkoak libra, diot, mezetara joaten ez zelako afusilatu zuten osabaren moduan. Nik

barrera guztiak paratuak neuzkan, benetako barrikadak, poesiak harrapa ez nintzan. Uste nuen salbo nintzela. Baina dirudienek inor ez dago libre, eta probatutakook gutxiago, haren

besoetan erortzetik. Amodioa bezalakoa da. Zoritzarrez.

**A.— «Balizko errota iri-
nik ez» dio esaerak. Libu-
ruan zehar «ur meharrik»
irudia konstantea da. Gose-
tea eta lehortea bizi ai ditu
poesiak?**

K.I.— Baina guri, edo niri be-
hintzat, literaturaz ari garela
uste dut, balizko irina interesa-
tzen zait. Okituak egon behar
genuke taloz eta opilez. Iren-
teko zailena ez da errotaria,
maitasunez eginiko legamiarik
gabeko hostia baino.

Konprenituko duzuen beza-
la, nik ez dut liburu hau argita-
ratu neronen gosea berdintze-
ko. Ahoaren neurria handiegia
dut neure eskuak eman deza-
keenaz asetzeko.

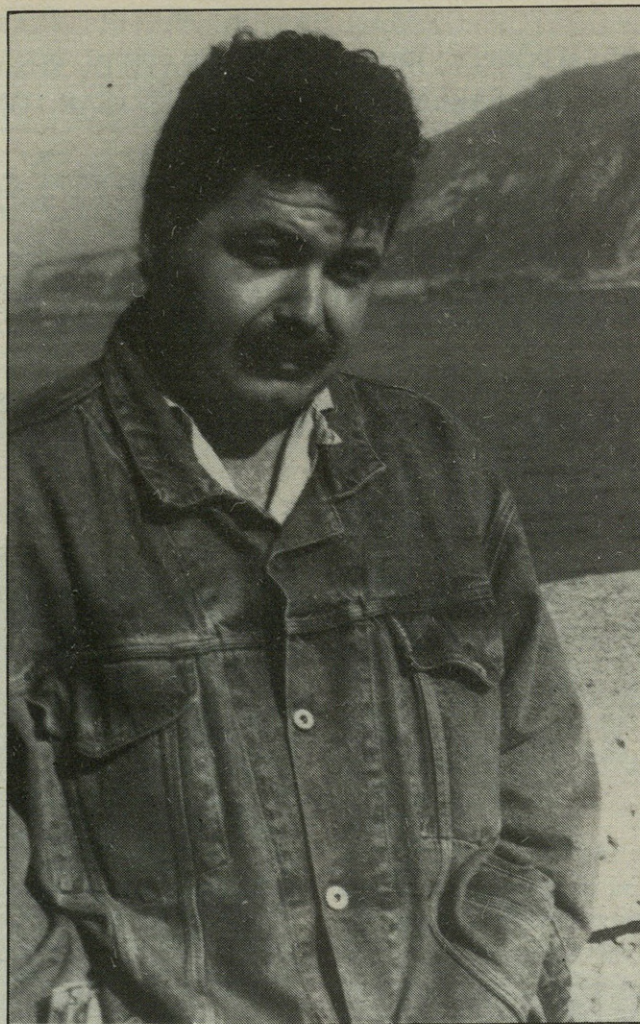
Manifestu bat dela idatzi duk
hik, Josu. Ez habil oker. Kan-
paia joz, *estricto sensu* uler be-
di, beleak uxatu eta usoak es-
natzeko balio badu, pozik. Bai-
na izan gaitezen moderatuki
pesimistak, politiko zintzok
nahi luketen ez bezala: poesia
eta kurioxotasuna ez dira bat,
eta hainbeste aitzakia dago
aurrera goazela sinestertzeko...
Legamiarik gabeko hos-
tiak.

**A.— Poesiaren errota zer-
gatik diozu balizkoa dela?**

K.I.— Zer nahi duk izatea
poesiarena, haize-errota? Nire
heteronimo batek dioen beza-
la, harro nabil ikusten duzue-
nez, «*hastio ditugu haize-erro-
tak eta Salamancako erreto-
reak: erretoetan Sarakoa,
erretoetan balizkoak*». Baina
elkarren aurka hasten zaizki-
dak heteronimoak, eta erreto-
reak ez ditudala begiko aitortu
behar. Hi, por zierto, UEUn ba-
zegok?

**A.— Zenbateraino da ba-
lizkoa puisiaren errota eta
zein neurritan erreala?**

K.I.— Zer esan nahi duk
'erreala' hitzarekin? Literatura-
ren iturria non dago, Elizanbu-
ruren etxe aitzinean, xakurtxo

*« Poesia berez da belijerantea
lokartzera, bizirik hiltzera, daramaten
estatus guztien aurka.
Inguratuak giaudek »*

bat aldean? Begira, eta barka
tonoa: Maritxuk «iturria Barto-
lo nahi badezu etorri» dioe-
nean, errealitate batez mintzo
da, baina iturriarekin zer ikusi-
rik ez duena. Nola egongo duk
ba «ardotxo txuria» iturrian!
Freskatzen? To!

**A.— Nortzuk dira Balizko
Erroten Erresuma-n Lauaxe-
ta, Lizardi eta Orixe?**

K.I.— Ba nola edo hala, garai
eta modu desberdinetan Baliz-

kotasuna aldarrikatzen saiatu
ziren errotari zaharrak. Ez dira
bakarrak. Baina haiengana jo
dut, aski indartsuak eta estable-
zituak iruditu zaizkidalako
erreprotxe batzuk pairatzeko.
Atakatuz omendu nahi izan di-
tut. Hala esaten zuen Arestik
hitzaldien amaian, «ongi esa-
nak gogoan hartu eta gaizki
esanak atakatu». Tamalez, nik
ez dut Arestiren proboka-
zio-ahalmena.

**A.— Urradura baten ondo-
ren beste urradura bat, eta
gero beste bat agertzen dute
zure poesiek, amodioz eta
gorrotoz. Sufritzen dakite-
nentzat bakarrik dago tokia
erresuma honetan?**

K.I.— Ez dakit, baina urradu-
ra batean bizi garela uste dut:
helburuak / ahalmenak, lorpe-
nak / galerak, sorkuntza / pre-
sa... ez dago samurra gorroto-
rik gabe maitatzea, eta atzekoz
aurrera, esan nahi nuke, bize-
bersa.

Badakit sufrimentua ez dela
aski sorkuntza egiteko, eta su-
frimentuan oinarritutako ne-
garkeria asko egin dela, baina
sakonean arrazoi gutxi dago
epe laburrean alaitsu ibiltzeko.
Baina tira, sufritzen 'jakitea' ja-
kinduria da... Erresistentzia
mota insobornablea.

Literatura optimista egitea,
hemen eta orain, immoral da.

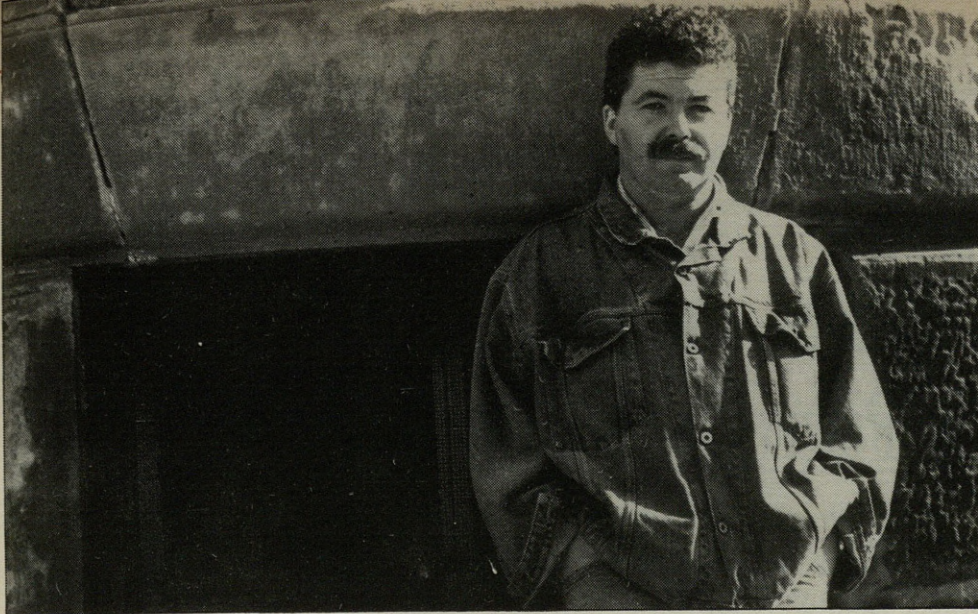
**A.— Zure poesietan era-
soaren eta erresistentziaren
arteko agresibitatea nabar-
da. Belijerante izateko balio
al du poesiak? Zerekin bel-
jerante?**

K.I.— Etxahun belijerantea
izan zen, eta poesian gehiago
bizitzan baino; Iparragirre bel-
jerantea izan zen bertsoetan...
Berdin Txirrita, Lizardi, Laua-
xeta, Mirande, Aresti... Haiak
salbatu dute euskal literatura
eta Euskal Herri monolitikoa
uste izana desmontatzen haste-
ko lanabesak, aitzakia hutsak
nahi baduk, eman zizkiguten...

Poesia berez da belijerantea
lokartzera, bizirik hiltzera, da-
ramaten estatus guztien aurka.
Inguratuak giaudek.

**A.— Inguratuak giaudek
Belez. Liburuko pertsonaia
zentrala Belea da, luma zuri-
koa, liburuaren azalean age-
ri dena. Poesiaren etsaiak al
dira Belek? Poesia abando-
na dezagun nahi dutela ida-
tzi duk.**

K.I.— Bueno, liburuaren aza-
lean bele bat ageri da, baina ez

« Uste dut tinta zuriz idazten dela askotan gurean. Zuria, euskaraz, alferkeriaren eta faltsukeriaren kolorea da »

Atrebentzia ez bada

«Balizko Erroten Erresuma» liburu arriskutsua da

Ere egiten du. Ez du su hartzen, baina urratu egiten du. Eskuz idatzia, eta ez mokoz. Hitzez, eta ez hotsez. Larruz, eta ez lumaz. Ezen Koldok, eskuz, larruan urratu bait ditu hitzak. Larruan urratu dizkigu.

Eta horrek min egiten du. Eta hori ez da sendatzen. Bekatua sendatzen ez den bezala. Balizko Erresuma honetan ez bait da barkatzen bekatua. Berak «Balizko Erroten Erresuma» idazte bekatua egin du, eta nik irakurtzekoa. Eta erre egiten du. Eta hori, ez diot Koldori barkatuko.

Bertoak euri jarioaren pareko. Hitz bakoitza ordea, hari koskor baten pizuko. Erraz irentsi. Baina ezin txikitu. Lehenik, eztarria mintzen du. Giltzurrunak urratu gero. Eta bitartean, bertoak euri jarioaren pareko: «chove na cidade».

Zurituak erakutsi zizkiguten hitzak belztu dizkigu. Eta orain zikindu egiten dute. Eta horrek min egiten du. Irinez tintaturiko eleak eta beleak lumatu ditu. «Egia edertu ere egin behar baita gezurra bezain eder». Eta horrek erre egiten du.

Egiak ez du mugarik, edertua bada batez ere. «Balizko Erroten Erresuma»k ez du mugarik. Baina mugarria ezarriko du. «Balizko Erroten Erresuma» liburu arriskutsua da.

LOREA AGIRRE

dut uste liburuaren pertsonaia denik... Haren sinboloaren errepresentazioa bai... Zera ari ginen lehen, balizkotasunaz eta errealtateaz, ezta? «Luma zuriko belea» esaten baduzu balizkotasun batean sartu zara.

Uste dut tinta zuriz idazten dela askotan gurean, kontraste-rik gabe, konstatazio hutsean, eta irakurtzen dugunaren zati handi bat idatzia ez balego bezalaxe zaigula: papera bezain zuri. Eta paperezko beleak ere badaude, paperjaleak. Zuria, euskaraz, alferkeriaren eta faltsukeriaren kolorea da.

A.— Poesia abandonatu egiten dute kasik bai argitaletxeek bai irakurleek. Eta zuk lirikaz astintzen dizkiguzu bazter guztiak...

K.I.— Ez dakit ba, baten batzuentzat epikoezia ere ez ote den izango liburu hau... Bueno, irrekuperable asko zegok... Lirrikaz astindu... oso piropo ederra da, ez nuke sinetsi behar.

A.— Balizko Erroten Erresuma-n kritika gogorra egiten diozu lehen izan zinen poetari. Induljentzia desterratu duzu, baina latzegia ez ote zure autokritika?

K.I.— Badakit maila batetik harat autokritika autokonplazentzia bilakatzen dela, eta masokismoa denok errailetan daramagun plazerra dela... hari horri heldurta, ez dut uste demasa ensaïnatu naizenik neure

izan nintzen harekin, morbo gutxi zegok hor... Dena dela, beti zegok alkandora zaharrak erretzeko arrazoiren bat... Eta Maiakovskiren alkandora horia boltxebike izaten jarraitu ezin dutelako suizidatzeko adorea dutenek bakarrik jantzi dezakete...

A.— Orain arteko poesiari buruz erreflasio gutxi egin dela eta horren falta dagoe-la iruditzen al zaizu? Hori irakurtzen ahal da behintzat poesiotan.

K.I.— Benetan diotsuet, ez nuke nahi Balizko Erroten Erresuma egin denaren erreflasio bat izatea. Nahiago nuke egin ez denaren deitoratze bat izatea. Eta irakurleak zirrara eta plazerra sentitzea liburuarekin. Literaturtasunaren bindikapena izatea nahi nuke, Balizkotasunak bakarrik eragin dezakeen probokazioa.

A.— Zure liburu hau ultimatum bat da!

K.I.— Ultimatum... Ez dut kanorik, inor gutxi sentituko da mehatxaturik. Neu, beharbada. Prest nago beste hamar bat urte tinta zuriz idatzi gabe egoteko.

A.— Hala ere, esaiguzu nola ikusten duzun liburu honen biharamuna. Gorago ausartuko al zara?

K.I.— Erantzun dizuet, erdi-esate batean behintzat. Liburu honen biharamuna pentsatzen dut dendarien esku egongo dela, eta irakasleenetan, kasikan okerrago.

Baina galdera ez doa hortik noski. Bai, ausartuko naiz beste poemario batekin; egia esan egina daukat, idaztea besterik ez zait falta. Gorantzakoa izango den ala beleak bezala bide bazterreko hondakinetan gizentzen geldituko naizen, ikuskizun dago. Saiatuko naiz eroriko eder bat hartzen konformismoan epeldu gabe.

GORKA ARRESE
JOSU LANDA

MUSIKO, AKTORE ETA IRUDIEZ OSATU IKUSKIZUNA HERNANIN

«Libertango», akordeoiari omenaldi Astor Piazzolla-ren tango berriaz

«Libertango» muntaia musiko-teatrala prestatu du Hernaniko Akordeoi Taldeak, Astor Piazzolla argentinarraren musika hartu eta Joxan Goikoetxeak egindako moldaketekin. Akordeoiaren imajina dignifikatzea helburu, ikuskizuna modernoa estreinatuko da Hernanin azaroaren 19an.

“Akordeoa konplejorik gabe landu eta muntaia modernoa egin dugu”

Hernaniko Akordeoi Taldea duela hiru urte sortu zen; 15 urte inguru darabate elkarrekin jotzen, eta taldea sortzean helburu nagusia pedagogikoa zen, akordeoiaren imajina dignifikatzeko leloa bu-ruan. Joxan Goikoetxeak diosku-
nez, «akordeia teknikoki izugarri aberatsa bada ere, beti izan da instrumentu marjinatua; imajina oso folklorikoa izan du, kalitate eskasekoa, eta akordeoilariok beti izan dugu halako konplejo bat». Hau gainditzeko bi-

dean, lehenengo urratsa seriota-suna ematea izan zen, eta horretarako musika klasikoa lantzen hasi ziren. «Errepertorio nahiko polita sortu genuen, kontzertutik entzuleak gustora irteten ziren, baina jende gehiegi ez zitzaigun etortzen; talde bezala, ezin zen akordeoiari eman nahi genion imajina zabaltu».

Akordeia indartzeko muntaia modernoa

Jende gehiagorengana heltzeko asmoarekin, «Libertango»

ikuskitzuna prestatu dute. Akordeoiaren presentzia indartu nahi, eta beste instrumentoen maila berean landuko dute, «ez solista gisa eta ezta bazterreko morroi bezala; ekilibrioa lortu nahi dugu». Akordeoi taldeaz gain, «Libertango»n hainbat musiko eza-gunek hartuko du parte: Aitor Amezaga pianoan, Jimmy Arrabit baterian, Jean Paul Gilles baxuan eta Angel Unzu perkusioan. Joxan dexente harritu zen musiko hauek emandako erantzunarekin; «idea komentatu eta berehala eman ziguten baietza, proiektu interesantea iruditu zitzaizen. Ez da rockeroa, ez da euskal folka, ez da jazz... Zerbait orijinala da, freskoa, eta beraiantzat ere estilo berri bat lantzeko aukera». Joxanek berak egin ditu instrumentu guztien arregloak, eta besteek inbentiba aldetik ezingo badute gehiegi aportatu, sendotasuna ematen omen diote ikuskizunari.

Muntaia moderno honetan, musika antzerkiarekin batera landu dute, eta lau gaietan Koldo eta Garbi Losadak tango historia tipiko bat antzesten dute, zeloak eta abarrak, kantatu ere egiten dutelarik. Guzti honetan imajina batzu tartekatuz, ordu t'erdiko saioan tango kontzepzio berri bat itxura ematen diote.

Piazzolla eta tango berria

Tangoa eta Astor Piazzollaren musika lantzea neurri batean Joxanek kapritxo pertsonala izan da. «Pertsona oso interesantea ikusten dut; tangoa sortu zenetik hor ibili da, hasieran tango tipikoa jotzen, gero Parisen exiliatu

eta konposizioa ikasi zuen, jazz mundua hurbiletik ezagutu eta tangoaren mundua berritu zuen». Elaborazio oso intelektualak iruditzen zaio Joxani, melodia, azentuazio eta erritmoak aldatuz, «ez du modernizatzen sintetizadoreak eta sartuz».

Paralelismo haundiak ikusten ditu Joxanek Piazzollaren tangoa eta egun trikitixa munduan ematen ari den eboluzioaren artean. Trikitilari gazteak, beste formazio batekin eta folklorea landu arren musika modernoa ere entzuten dutenak; genero berria sortzeaz egon daitekeela irudi-

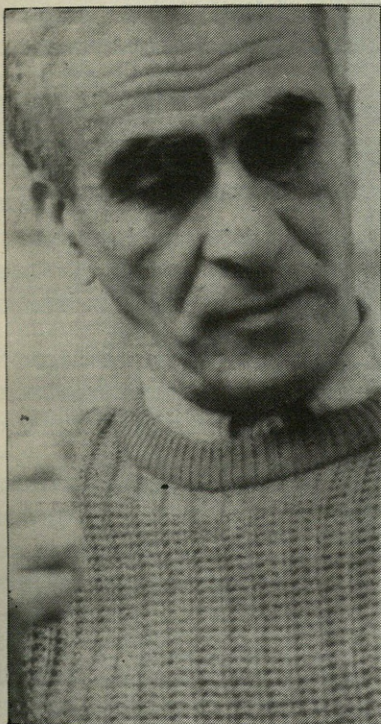
tzen zaio. «Hau zabaltzeko ordea, txapelketa eta erromeriak mantenduz, beste bide batzu, errezitalak eta diskoak egokiago izan daitezke».

XABIN MAKAZAGA

88-KO MATXINADAZ ANTZERKIA BUKATZEKE

Kateb Yacine aljeriarra urriaren 28an hil zen

«Aljeria frantsesaren mito suntsitzailea akabatu dugu, baina oraindik ere suntsitzaileagoa den mitoaren indarrarekin topo egiteko, Aljeria arabiko-islamikoarena». Horrela mintzo zen frantsesez eta arabiera dialektalez, poesia, prosa eta antzerki idazle magrebiarra.

Independetziaren aldeko manifestazioen ondorioz, artean hamasei urte zituela, poli-ziak kartzelatu egin zuen, 1945eko maiatza zen, 40.000 hildako gertatu ziren Aljeria osoan zehar. Handik gutxira «Soliloques» lehen poema bilduma eman zuen argitara, taberna batetan aurkitutako editore batek gaztearen estilo bereziarekin enamoratu ondoren.

Jaiotzez Mohammed Khellouti zuen izena baina 'Kateb' (arabieraz 'idazle') dei zezatela nahi zuen eta horrela Kateb Yacine ezizenez kaleratu zen. Kartzelatu eta bi urtetara Europara emigratu zuen, Italia, Alemania eta azkenik Frantzia, bertan finkatu zelarik. Bere nobelarik ezagunena, «Nedjma», Aljeriako gerraren erdi-erdian idatzi zuen frantsesez idazteari dimentsio berria emango dion idazkera berriaren bila, ordu-

rarteko 'frankofonia' tresneria politiko neo-kolonializat jotzen bait zuen. Urte horietan emigratuekin batera bizi izan zen eta harreman horietatik, hirurogeietako hamarkadan, «Mohammed prend ta valise» antzez-lana sortu zen. Antzeslan magrebiar batek horrelako arrakasta lortzen zuen lehen aldia zen, bai Frantziako emigranteen artean bai Aljerian bertan. Ondoren «Le cadavre encerclé» idatzi zuen baina, gerraren kausaz arazoak izan zituen Frantzian estreinatzeko eta azkenik Bruselaren kaleratu zuen. «L'Oeuvre en fragments» liburuan jasotzen dira orduko hainbat lan osagabe, poesia etab, gehienak frantsesez. Baina pixkanaka frantssezko literaturgintzari utzi eta arabiera dialektalez antzerki lanak lantzeari ekin zion.

Poetaren eta herriaren (entzulegoaren) arteko fusioa bilatu zuen etengabe Yacine-k eta Aljeriako hiri eta herrixkak korritu zituen bere herritarrei kulturaren, garapenaren, iraultzaren, sozialismoaren berri eman ez antzerkiaren bidez («Kautxozko sandaliadun gizona» Ho Chiminh-en omenezkoa, «Bi mila urtetako gerra» Aljeriako bereber izaeraren defentsa...) Etengabeko burruka izan zen bere bizitza, tamazight (bereberren hizkuntza) defendituz, emakumeen emantzipazioaren alde, agintari arabe-islamiarren eritzien kontra... eta heriotza heldu zitzaionean ere horretan ari zen, joan den udazkenean Aljerian izandako manifestazio eta matxinaden gainera antzeslanean bait ziharduen.

Benetan apartekoa orain hil berri zaigun idazle hau, hala intelektualek nola herri xe-heak maite zutena. Lehendabizikoek frantssez hizkuntza aljeriarren emantzipaziorako tresna bilakatu zuelako, bigarrenengoek paregabeko kontalaria zelako, herriko jendea bezain apala. Maila bi hauen arteko zubi bakarretakoa zen, hondoratu egin zaitu.

Zipristinak

JOE STRUMMER-EK CLASH-EN
ITZALA EZIN GAINDITU

□ Urriaren bukalde-
ra eman ditu azken
kontzertuak London
eta Parisen, deklarazioak ere egin ditu,
ez denen gustokoak.
Hiru aipu besterik ez
eta zeuek epaitu:

«noski, beharrez-
koak dira miseria
eta oinazearen gai-
neko kantak egitea baina, azkenerako,
nazkatu egiten zaitu».

Clash-i buruz: «ezin
izango genukeen hobeagorik egin, gero
eta famatuagoak izateaz gain. Eta horrek
kaka besterik ez zukeen ekarri». Futbolaz:
«gure hooliga-ek atzerrian galerak sortu
dituztela entzuten dudanean, nolabaiteko
harrotasuna nabaritzen dut».

LEWIS CARROLL-EN «ALICE»
SURREALISTA TXEKIARRAK

□ Animaziozko filmeengatik ezaguna, «Alice» da Jan Svankmajer-en lehen luzemetraia. Lewis Carrollen nobela ezagunaren bertsio berri bat da, irudi errealeak, panpinak eta marrazki bizidunak nahasirik. Historiaren kokamendua ere aldatu egiten da Praga zaharrera, eta horrela justifikatzen du bere burua batez ere surrealista definitzen duen egile honek: «izan ere barruko eta kanpoko irudi guztiak ni bizi naizen eta lantegia duan tokian errodatu dira. Alice, izan ere, neu naiz».

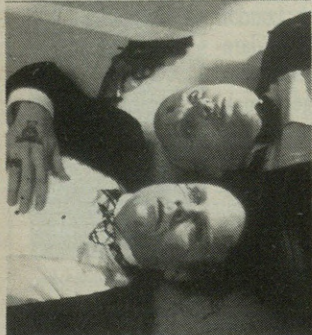
«SARAFINA» SOWETOKO
ANTI-APARTEID MUSIKALA

□ Bi urtez antzeztu da arrakasta osoz New Yorken eta orain Europalderantz dator Sowetoko Morris Isaacson institutoko ikasleen asmo batetik abiatu eta Mbongeni Nge-ma-k zuzentzen duen Sarafina komedia musikala. Gaia erabat erreala da eta Nelson Mandela bera Sarafina ezizenaren atzean agertzen den protagonistak, musika bestetik kalitatekoa, mbaganga erritmo elektrikotik Hugh Masekelaren jazzera ino. Itxura salgarriaren azpian Hegoafrika-ko beltzen oihua.

Zinema

Zine Klubak

● Fas bilbotarran azaroaren 13an, 'Abrete de orejas' Britania Handiko errealdadore gaztearena, Stephen Frearsena.

● Elorriko Arriola Kultur Aretoan, azaroaren 11an, 'Abrete de orejas' edo 'Pick up your ears', arratseko 10etan. Biharamonean, 15.30etan eta 17.30etan 'Las alucinantes aventuras de Bill y Tell' eta 20etan 'Abrete de Orejas' berriro. Ostegunean, japoniar zikloan Kane-to Shindo-ren 'Estrangulamiento'.

● Gernikako zineklubean azaroaren 17an Milos Formanen 'Amadeus'.

● Getxoko Kultur elkarteak segida emango dio 'Erase una vez en America' pelikulari, bigarren partea eskeintzen baitute, azaroaren 14ean Algortako 'Gurea' zinearetoan eta 15ean Areetako 'Gran Cineman', bietan 19etan. Sergio Leone zuzendari eta Ennio Morricone musikaegile.

POLITIKA ETA AMODIOA NAHASTEAN "ESKANDALOA"

Jatorrizko izena: 'Scandal'. **Argazkilaria:** Michael Molloy. **Musika:** Carl Davis. **Zuzendaria:** Michael Caton-Jones. **Aktoreak:** John Hurt, Joanne Whaley Kilmer, Bridget Fonda. **1989 Britania Handia.**

Kutsu erabat britanikoa. Christine Keelerren aitortpenek Lord Profumoren karrera, (60garren hamarkadetakoa ministrorik sonatuen eta etorkizunik disdiratsuen eduki zezakeena) pikutara bidali zuten, kontsebadoreen botere galtzea sortaraziz. 'Love Affair' honetan John Hurt, filmean Stephen Ward, bere buruaz beste egitera bultzatua izango delarik, norbaitek errua ordaindu behar baitu besteen ordez. Erreportai izan zitekeen filmeak aktualitatean dagoen gaiari heltzen dio, pertsonai publiko batek eduki dezake ezkontzaz kanpoko harremanik? Eduki dezake segun eta non, (Japonian lehen ministroak eskandaloa sortu zuen, Estatu Batuetan hautagai batek amore eman behar izan zuen, Frantzia ordea ez zaio garrantziarik ematen) edukitzeokotan izkutuan gero. Baina prentsa britaniarraren belarrietara iritsiz gero, karrera oso bat, disdiratsuen izanik ere, izorratzen eta birrintzen baitu. Eta jakin badakigu prentsa britaniarra oso zaletua dela beren ministro zein pertsonaia publikoen esames kontutan, ondo saltzen baitute, eta orduan sortzen dira eskandalo ehizak.

Politika eta amodioa konbinatzen dituen filme honek leku paregabea eskeintzen dio John Hurti, bere rol zinikoa eta krudelean oso ondo murgiltzen delarik. Bestalde ere 60garren hamarkadako giroa ederki asko eratua dugu.

ERMIÑE

Zine Klubak

● Azpeitiko zine klubaren eskutik azaroaren 17an, arratseko 8.30etan, 'Pele Konkistatzailea' oso filme hunkigarria, dantza etorkinen istorioa.

● Groseko Auzo elkarteak eta Gros Zine Forumak azaroaren 11an, 'Tras el Corazon Verde' Robert Zemeckis zuzendari.

● Zumaia zine klubak azaroaren 16an, 'Sammy y Rosie se lo montan' berau ere Stephen Frears britaniarrarena.

● Zarauzko zine klubak 'La vida es un largo rio tranquilo' Etienne Chatiliez frantsesarena.

● Loiolako Kultur etxean, haurrentzat eta dohain, azaroaren 17an, 18etan, 'La bamba'.

Zur eta lur

● 'Ke arteko egunak', iritzizko iritzi filmean karrikatura batzuen sortzen dira, baina sakoneki arazoak baita ere. Batez ere bertako produkzioa delakoan eta erabat euskeraz errodaturia delakoan gomendatzen dugu.

● 'Senderos de la Gloria' Luzerorako debekaturik izandako pelikula honek pena merezi du zehar eta klasikoa izanik ere. Stanley Kubricken ahantzezinetariko bat.

Elikadura

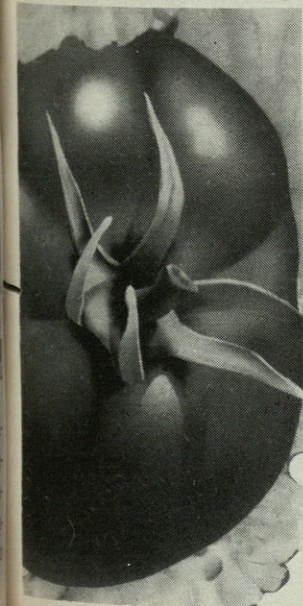
MUGAKO
PIPERRADA

Muga aldean prestatzen den moduan piperrada dastatu nahi badugu, lau pertsonentzako beharrezkoak ondorengoak erabili-ko ditugu: Piper 250 gr.; bi kipula; baratxuri bat; olioia; gatza; piperrautsa; 4 tomate; Baionako 4 urdaiazpiko xerra; bi txorizo; 6 arraultz; perrexila.

Piperrak, kipulak eta baratxuria oliba olioan urrezatu. Gero gaz-piperztatu eta tomateak ebakita eta xukatua botako ditugu. Den dena geldiro egosiko da. Bestal-detik urdaiazpikoa eta txorizoa zatika ureztatu. Jugoa tomateen gainean jarri. Arraultzak eragin eta zartaginerara bota, sutik kanpo, dena nahastuz. Perrexila hautzestatuta, urdaiazpiko zerren gainean jarriko da arraultzena.

Otapurra esnean busti, gero xukatu tomate eta piperretan botatzeko. Arraultzak eragin eta beste-teri gehitu, zurezko sardeskaz mugituz.

Urdaiazpiko xerrak frijitu eta nahasi gainean jarriko dira. Bero mahaiaharatu behar da.

Osasuna

HIGIENE NATURALA

Xanpu, gel-a eta xaboiek ura kutsatzen dute eta gainera kasu askotan gure azal eta ileari kalte egiten diete. Gure gorputza garbitzeko bide naturalak ere badaude. Ondoko hauek errezak eta onuragarriak dira:

— Txaboibelarra: Erreken ertzetan sortua, basalandare honen hosto, sustrai eta batez ere loreek uretan sartzen eta mugitzen badituzu, bitsa ematen dute eta primeran ikutzen dute.

— Limoia: Bereziki mantxak desagertarazteko baliogarria da. Alkatxofak larrutu ondoren, adibidez, kolore marroi berdeska kentzeko limoia erabili, oso ondo geldituko direlarik eskuak. Xanpu bezala erabilia, ilea sendatu egiten du eta distiratsua gelditzen da. Hortzen mantxak ere bapo kentzen dira ondoko hau egiten baduzu: azala hartu eta hortzetan igurtzi.

— Buztina: Lurra eta buztina primerako xaboiak direla ondo daitite mendigoizaleek: platerak eta holakoak garbitzeko lurra belarrekin nahastua oso egokia da. Animalien kasuan bezala, buztin bainuak onuragarriak ditugu gizakiok ere.

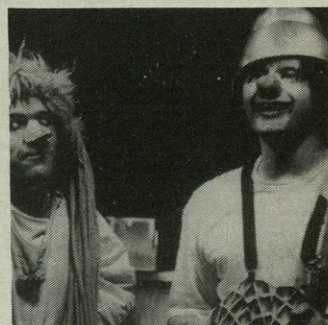
— Xanpuak: Buztina eta oliba olioia nahastu eta xaboi osasuntsua lortuko duzue, gorputza osoa garbitzeko. Burua irakuzteko asuin edo kaputxinazko infusioa erabili.

Drogerietan saltzen duten arraultzezko xanpuak arraultzen kolorea besterik ez du. Benetakoa leuna da, ile lehorra zaintzeko aproposa. Arraultz baten gorringoa eta ur epela nahastu behar ditugu soilik.

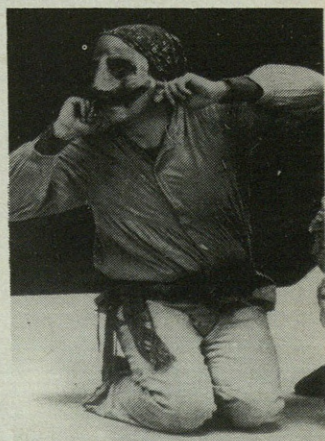
Antzerkia

Antzezkizunak

● **Geroa** antzerki taldearen azken lana "Durango, un sueño. 1439", azaroaren **11** eta **12an**, larunbata eta igandez, taularatua izango da Bilboko Arriaga antzokian.

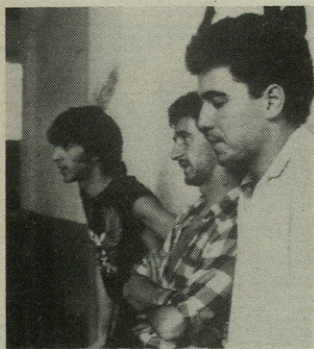
● Datorren ostegunean, hilak **16**, Donostiako Altza auzoko Ca-sares kultur etxeak antolaturiko antzerki zikloaren barruan, **Mas-karada** taldeak "Kontrabajos" antzezlana taularatuko du arratsaldeko 7,30 inguru.

● Nafarroako Udazkenekoa Jira Bira kultur ihardunaldien barnean, azaroak **18**, larunbatez, Ultzaman **Gabalzeka** taldeak "Madame de Sade" antzezlana plazaratuko du. Egun berean ere, baina Barasoainen **Txingurritegi** taldeak "El zar de los mares" obra antzeztuko du.

Musika

Kontzertuak

● Azaroaren 11an, larunbatez, **Delirium Tremens** eta **Kiowak** taldeek kontzertua eskainiko dute Lasarteko plazan, gaueko 11etatik aurrera.

● **M-ak** rock taldeak Iparraldeko Ezapeletan kontzertua eskainiko du azaroaren 11an, gaueko 9etatik aurrera herriko frontoian

● **Jotakie** Zornotzako 'Barra-bas' aretoan arituko da hilaren 11an, larunbatez, gaueko 11,30etatik aurrera.

"GANBARA"K DISKO BERRIA GRABATU

Anjel Unzu, Juan Ezeiza, M. Eugenia Etxeberria eta Joxean Martin Zarko (Ganbarako partaideak) Paddy Moloneyekin.

Paddy Moloneyk, "The Chieftains" musika talde irlandarraren gaitari eta buruak, *Ganbarak* grabatu berri duen azken diskoan parte hartu du. Laguntza hau ez da bere horretan geratuko, bi taldeok harreman kultural zabalagoak mantendu nahi bait dituzte, eta kolaborazio hau lehen urratsa baino ez da izan. Ikusi egin beharko lankidetzat honek zer nolako emaitzak dakartzan. *Ganbararen* elepe berria, gutxi barru 'Ganbaratik' izenburupean argitara emango dena, folk talde euskaldunaren laugarren lan diskografikoa izango da. Euskal folka ez dabil itxuraz hain motel, produkzio mailan bederen, *Txanbela* taldea ere disko berria grabatzekotan bait da.

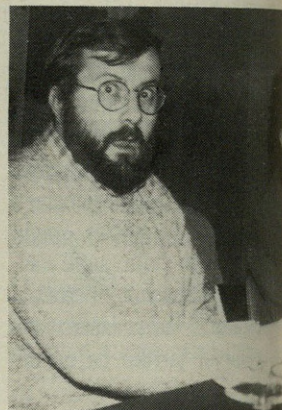
● Segurako Udalak V. fandango eta arin-arin txistu musika lehiaketa antolatu du, konposizio mailan. Txapeldun erabakitzen diren bi lanak, 1.990ean Seguran izango den Euskadiko Dantza Txapelketan joko dira. 30.000 pzta. jasoko du aukeratutako lan bakoitzak, eta lanok datorren urtarrilaren 31rako Segurako Udaletxera bidali behar dira. Zehaztapen gehiago jasotzeko, jo Udaletxe honetara.

● **II. Abesbatz Lehiaketa** burutzen ari da Arabako Kutxa Fundazioko Kultur Aretoan. Azaroaren 11an Madrideko "Unio de Castellbisbal" abesbatza arituko da kantari, eta 18an Ordiziako "Oroith Txiki Abesbatza".

Kontzertuak

● Okendo Kultur Etxean Berpizkunde aroko musika kontzertua iragarri dute azaroaren 16rako, ostegunez, **Albada** taldearen eskutik, arratseko 7,30etan.

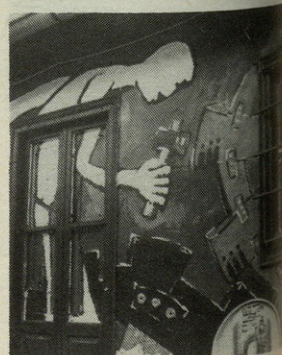
● **Oskorri** taldea Tuterako polikiroldegian izango da azaroaren 11an, larunbatez, gaueko 8,30etatik aurrera.

● **Canned Heat** talde beterranoak, Fito de la Parra batero buru dutelarik, kontzertua eskainiko du larunbatez, hilak 11, Itziarko Txitxarro aretoan.

● '89 Udazkeneko Jira Bira' ekitaldien barne, Lesakako trikitixa saioa izango da Nafarroako Abaurregainan, azaroaren 11an, larunbatez.

● **Txanbela** folk taldeak kantaldia eskainiko du hilaren 11an, larunbatez, Muskizeko frontoian, gaueko 10etatik aurrera.

Astia

Mendi
ibilaldiak

Azaroaren 12an:

Neguan ohizko bihurtzen denez, irteera guztiak iganderako uzten dira. Hona hemen, aste honetakoak:

● **Pagoeta** (Zarautz): Ezkura-Labaien.

● **Murrukixo** (Aretxabaleta): Aratz (1442 m).

● **Edurtza** (Gazteiz): Arrugaita (670 m).

● **Kresala** (Donostia): Arrasate-Anboto-Urkiola.

● **Lagun Onak** (Azpeitia): Txarabeltz.

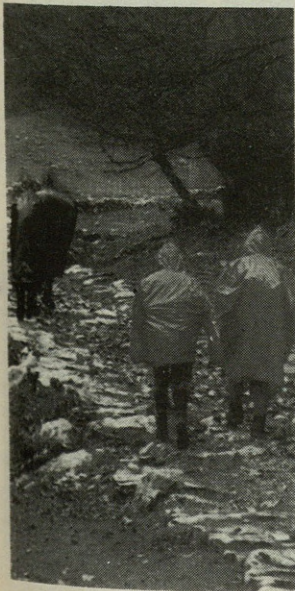
● **Xabier** (Donostia): Bidaurre-Irabelakaskoa-Errazu.

● **Juventus** (Bilbo): Mugarriluze-Aranguren-Kurutzeberri.

● **Iratxo** (Irurtzun): Eskasaro-lzkolegi-Legate-Lekaroz.

● **Tabira** (Durango): Urbia.

● **Uzturre** (Tolosa): Opakua-Azazeta.

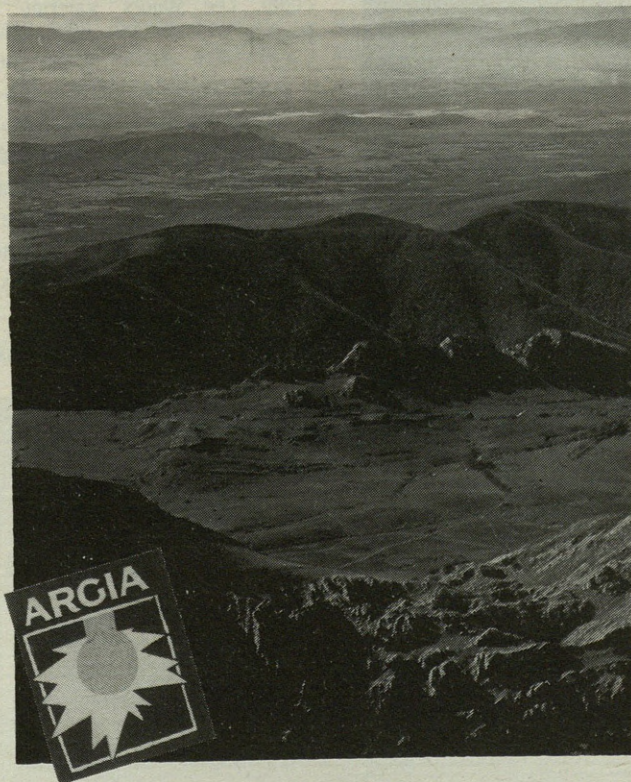

“ARGIA”REKIN IBILALDI PETOA OÑATIALDEAN

Aurtengo ARGIA EGUNA “Argia Eguna, euskal prentsaren eguna” lemapeaz egokitu bazaigu ere, prentsarena ez da izango jorratzeko alor bakarra. Izan ere, eta besteak beste (beste horiek frango eta koloreanitzak direla), igande honetarako, azaroak 12, ibilaldi ederra paratu da Oñatialedean.

Hain zuzen ere, goiz pasa petoa egin nahi duen edozeinentzat zabalik, Oñatiko plazan bilduko gara goizeko 9etan. Herritik ospa eta Arantzazun agertuko, handik Iturigorriko zelaletaruntz abiatuko garelarik. Zurkuntz izango dugu lehendabiziko mendi gaina eta hortik aurrera Tetuan, Aboa Leku Txiki eta Oburu Malkorra eskubitarra utzita. Hurrengo Artzanesi Gaña, tapa-tapa Laskolatzako zelaletara jaisteko; segituan Fondara noski, baseliza, Elola eta... Urbian gaude. Belatzetan pagotxa ederrean ibili eta gero, berriro Arantzazualdera Oñatira jaisteko, baina bizkor zeren Pikupe Elkartekoek denontzat prestatuko diguten xalda berogarri ezingo baitiugu hozten utzi, ezta?.

Gogoratu behar ere, paisajeaz gozatuz aparte, izango dugula perretxiku bilteta (baleude!) eta erakusketa txangoaren zehar, eta baita dolmen eta triku harrien bistaratzea Pikupetarren eskutik. Hortaz badakizue, igande honetan denok Oñatiko plazan 9etan.

Hortxe Urbia bare bare. Zurkuntz, fonda, dolmena... Hortxe egongo ere igandean, baita gu ere.

Ihardunaldiak

Gazte-informazio
azoka Tolosan

Azaroaren 13tik, astelehenez, 19ra, kafe-teatroa, musika, dantza, mimoa, erakusketa eta guzti ikus-entzuteko aukera izango dugu Tolosan eratuko den “I. Gazte-Informazio Azoka”ren eskutik; Gazteen ihardueraz eta programei buruzko erakusketaz gainera, “Gazteen Informazioaren Etorkizunaz Eztabaida-Ihardunaldiak” burutuko dira 15, 16 eta 17an. Gazteen informazio alorreko 150 profesional bilduko dira ihardunaldiotan, ponentzia desberdinak aztertzeko. Besteak beste, Jabier Eltzo ikerketzaileak ‘Gazteria gaur egun’ izango du aztergai. ETB, Euskadi Irratia eta Getxo Irratiako kazetariak ‘Komunikabideak: gazteen benetako irudialdera eta beren partaidetza integralerantz’ gaiaz arituko dira, Jose Manuel Alonso kazetaria gidari dutela. ‘Euskadiko Gazteak eta Informazio Aukera’z, berriz, Patxi Eltzo irakasleak izango dugu mintzo.

Bazkari
elebakarra

Azaroaren 19an, jai giroan, Lizartzan ospatuko den “Elebakartasunaren Eguna” dela eta, hainbat ekitaldi, ikuskizun eta abarrek ihardunak prestatzen ari dira bertan. Horien berri datorren astean zehaztuko badugu ere, hona hemen (azaroak 15 baino lehen hots egin behar eta) herri bazkarian lekutxo bat lortzeko lagungarria: 672729 tf zbkia.

Botoia sakatu aurretik

'Agency'

● **Asteazkenean 21.00etan, 'Maitasun Adierazpenak'.** Alargun exzentriko batek bere senargaiak alde batetan utzi eta bere indarrak bere alabaren ezkontzaren arazoetan sartzeko erabiliko ditu.

Zuzendaria: James L. Brooks. Antzezleak: Shirley Maclaine, Debra Winger, Jack Nicholson.

Txori batek esan digu...

● Pasa den urtetik hona, ETBn zenbait kazetari bekario modura aritu izan dira lanean. Hasieran 20 mila pezeta jasotzen zituzten soldata moduan, geroxeago 30 eta aurrerago 40 mila. Baldintza hauetan lanean aritu ondoren, uda iristean beste langile batzuk ordezkatu zituzten hiru hilabetetan zehar eta kontratua luzatua gertatu zitzairen hauteskundeak zirela eta. **Baina hauteskundeak pasa ala, ETBk 19 langile hauek kaleratu egin ditu, inolako ordainik eskeini gabe.**

B. ARTOLA

Telebista-Irratia

● **Ostiralean 21.00etan, 'Agency'.** Aditu talde batek publizitatea haien helburu politikoak lortzeko erabiliko balu zer gertatuko litzatekeen adierazten du.

Zuzendaria: George Kaczender. Antzezleak: Robert Mitchum, Lee Majors, Valerie Perrine.

● **Larunbatean 15.15etan, 'Marx Anaien Kakomakoak'.** Marx anaiak luxozko trasatlantiko batetan ontziraten dira, txartela ordaindu gabe eta nahasketa sortuz.

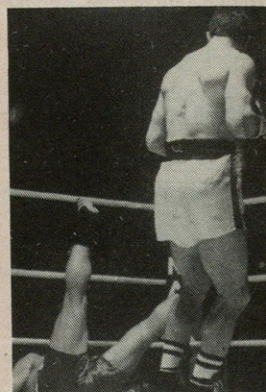
Zuzendaria: Norman Z. McLeod. Antzezleak: Groucho, Harpo, Chico eta Zeppo, Thelma Todd.

● **Igandean 15.25etan, 'Escape to Burma'.** Landatoki bat aurrera daraman emakume bat, rubi bat lapurtu eta Burmako printzipe bat hiltzeagatik ihes egitera beharturiko gizon batetaz maitemintzen da.

Zuzendaria: Allan Dwan. Antzezleak: Barbara Stanwyck, Robert Ryan, David Farrar.

Ikusi baietz!

● **Ostegunean 23.45etan,** Poli Diaz eta Boyle-ren arteko boxeo saioa.

● **Ostiralean gaueko 23.15etan,** ETB pilota txapelketaren finala.

● **Igandea eguerdiko 11.55etan,** Ziklo Krossa. Zarrutzeko nazioarteko lehiaketa.

Airean erantzun

Telebista-Irratia

Odile Kruzeta: «Denok sentitu ditugu presioak politika saioetan»

Odile Kruzeta eibartarra dugu eta badaramatza urte mordoska Euskadi Irratiko langile gisa. Azken urteotan debate eta mahainguru politikoak zuzentzen aritu izan da; hasera batean 'Aste Politikoa' zeritzan saioan eta pasaden urtetik aurrera 'Iturri Onetik' izeneko programa aurkezten eta gidatze lanetan dabilkigu.

ARGIA.— Zer dela eta ibili izan zara azken urteotan politika arloko saioak egiten?

Odile Kruzeta.— Horrelaxe erabaki izan duelako zuzendaria.

A.— Baina zure gustokoak dira gai hauek?

O.K.— Ez bereziki, baina gai hauetan jarri zidaten eta hortxe jarraitu dut.

A.— Erraza gertzen al da politikoeekin hitzegitea mahainguru batean?

O.K.— Gauza guztietan bezala denetatik dago politikoen artean ere. Bakoitzaren izaerak pisu haundia du eta batzuetan erraz sortu ditekela elkarriketa baina besteetan asko kostatzen da pertsona irekiztea.

A.— Inoiz sentitu al zara kontrolaturik edota koakzionaturik zure saioan esaten denagatik?

O.K.— Nik uste nolabaiteko presioa denok sentitu dugula noizbait baina ez hormaren kontra jartzekoaren modukoa.

A.— Horrelako saio bat euskara hutsean egiteak sortarazten du arazorik?

O.K.— Behar bada pertsonaia aukatzerakoan ez daukazu hain aukera haundirik euskararen arazoa dela eta, baina ekartzen dituzunak, dauden artean, onenak izaten dira, honek baditu bere bi alderdiak. Euskararen normalizazio falta ere oso sakona dela argi ikusten da gai hauek ikutzetakoan.

A.— Zer moduzko arrakasta izan du zure saioak

jendearen aldetik?

O.K.— Oraindik goizegi da jendearen erantzuna ezagutze, izan ere denbora gutxi daramagu antenan. Argi dago mahainguruak eta analisiak ez direla jende gehien biltzen duten saioak baina aurreko esperientzia kontutan hartuaz positiboa izango delakoan gaude. Beti ere gustokoago du jendeak denbora pasako saioak eta musika arloko irratsaioak.

A.— Zure ustez Euskadi Irratiak betetzen du politika saioen kopurua, astean ordubeteko programa bakar bat eskainiaz?

O.K.— Eguneroko saioak komenigarriagoak izango lirake gertaera puntualak komentatzeko eta egungo berrietaz mintzatzeko.

J.L. AIZPURU

Ikusitakoak ikusita

HIESEetik ezin ihes

ETB-2 sortutakoan, ETB-1 euskara hutsezko telebista bihurtuko zelakoan gelditu zen teleikusle anitz. Ia ia ezerezean gelditu ziren itxaropenak, lehen kanalean erdarazko elkarriketak, erdarazko azpitoluak, erdarazko publizitatea parra-parra ikustean. Gero bigarren katea indartzen joan den heinean, euskarazkoak ere jaso du berrizketarik, eta azkenotan elkarriketarik gehienak itzulita ikusteaz gainera, pelikula batzu azpitolurik gabe ulertzeko aukera ere izan dugu. Arreta desbideratzen duten hizki hoiek zeharo desagertzea berri ona izango da, dudarik gabe.

Telebista kontakizunaren eraberritzailea den publizitateak, ostera, ez du euskara arlotan aurrerapausurik eman nahi, antza. Gutxi dira euskarazko iragarkiak; ez horren gutxi erakunde publikoek ordaindutakoak; oso tamalgarria komunitate honetako erakundeek iragarkiak erdaraz igortzea, eta erabat zur eta lur gelditzeko modukoa HIES delakoaren kontrako eragarkia: euskaraz osorik, 'no al sida, sí a la vida' batekin borobiltzen dutelarik. Irudimen falta? Vitoria-Gasteiz antzeko elebitasuna? 'Mezuaren muina' erdaraz eman beharra? Ala gogorik eza?

R.M. MARTIN SABARIS

HENDAIA

Ihardunik onena

● Goizeko saioan, gartzelakoan, Mendiburu eta Anatx farre dexente eta esker oneko txalo zartaden sortarazle gisan. Mendiburu hasi (kontrabandista), Anatxek segi (Mendibururen kide ohia, egun berriz, mugazaina). Zortziko nagusian hiruna bertso:

Lehen hain maite nuen laguna
zen egiazko lorea
ta uste nuen handiagoa
zeraukala balorea
goardaz jantzita lagun nuena
sortu zeraut dolorea
lehen laguna zintudan eta
orain zaitut traidorea.

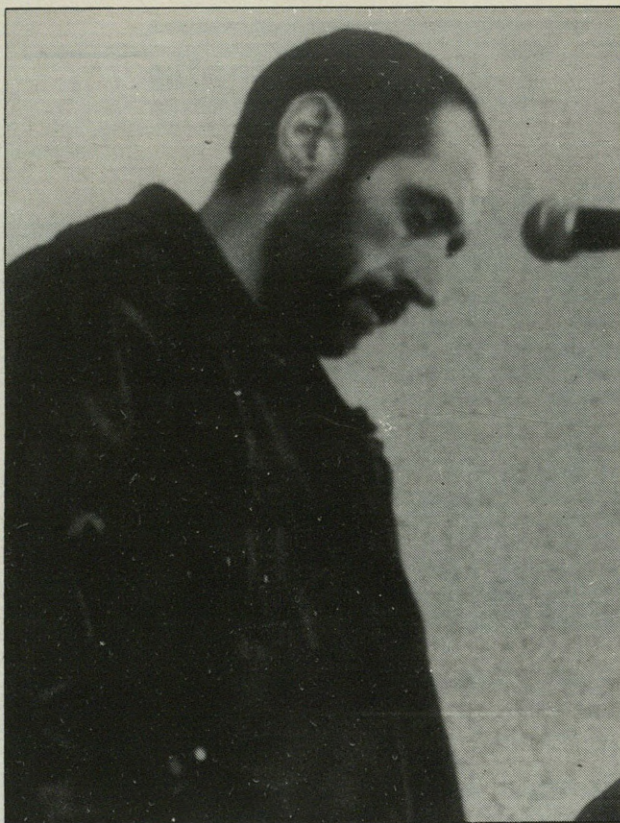
Neroni ere lehenago nintzen
kontrabanduan hasia
ta orain berriz frontieran nago
goarda txalekoz jantzia
lehen ihesian ibiltzen nintzen
orain neu naiz justizia
eta Jan Pier esan hakidak
zer dek hire merkantzia.

Denetatik duk alkohol ta droga
ez deramakiat gutxi
ta lehen lagun balin banintuk
gaur behar ninduzkek utzi
adiskidantza ginuen jari
gaur ere dezagun eutsi
kontrabandisten bide gordeak
niauk deat erakutsi.

Arrazoi dauka lagundu zidan
nuanen zenbait apuro
baino badakik nere ondotik
ez habilela seguro
beste batetik libre hintzake
pasa bahintza aguro
kartzela(r)ja hoa edo bertzela
bota hoge mila duro.

Hoge bat mila duro orain hik
hemen baitirautek eska
galdatau oro ukanen dituk
ez hadila hortan kezka
eta utz nezak gaur pasatzera
ez geldi hemen trebeska
esku azpitik emanen deat
berdin hamar miloi peztua.

Merkantzi haundi xamarra dauka
ta ezin lezake utzi
gehiago ere eman nahi luke
gogo ona erakutsi
eska detana eman hakidak segi
trasporte ta guzi
ta bertzeladean esan behar dek
inork ez haula ikusi.

● **JESUS ARZALLUS:** «11 urte badituz Iparraldean nagoela eta Txapelketan parte hartzeko klasifikatu nintzen Nafarroa eta Iparraldetik. Iparraldean saio bat bazegoenez ba hemen kantatzea pentsatu nuen ez hemen kantatzeagatik inora joan nintekeen gogokin baina errefuxiatu batek klasifikatua zegoenez gero ba Txapelketan kantatu behar zuela pentsatzen nuen eta horrexegatik kantatu egin dut. Orain beste aldera, Lesakara, ez naiz joango eta nere ordezkaria han izango da».

● **JOKIN SOROZABAL:** «Regular xamar ikusi dut nere burua, ez zait iruditzen bota dudarik oso bertso onik baina txarrik bota gabe defenditu naiz. Regular xamarra. Saioa bera ere halaxen izango zen. Hasi bero xamar eta gero..., nahiz eta bakarkako lanetan agian bertsoak hain onak ez diren izan, gero kartzelakoan ikusi dugu alegia nola Zendoiarena oso polita izan den. Aurrera begira aukera batzu baditudala ikusten dut, baina hau egun batean jotkatzen da eta dena goitik behera joan liteke. Lesakan ikusiko, ez baitaukagu oraindik *biktoria kantatzerik*».

Gai librean

GAZTELERA BEHARREZKOAK

Azpitarratu nahi nuke, hizkuntzari gagozkiola, Iparraldeko anaiekiko izaten dugun ahanztura. Alegia, saio guztietan, (Hendaiaiko honetan gaiak ziren "konpuerto" eta "kartero", edota Hernaniko saioan Alkhatek azaldutako kezka kasu), beti agertzen direla gaztelarazko maileguak ipartarren ulermenaren kaltetan. Euskaraz botatakoaz ondo jabetzeko espainola ikasi behar ote?

Hendaiaiko saioan, bestalde, gazteen maila nabarmenduko nuke lerroon bitartez; hala nola eta batez ere Sorozabal, Izeta edo H. Lopategirena. Beti ere, gazte 'zaharrek' (bertso ihardunetan behintzat) berean dirautela ahaztu gabe: Euskitze, Mendizabal,...

Hendaiaiko hau Hernaniko saioarekin alderatuz gero, Hendaiaiko hobea izan dugula esan behar, zenbait poto eta anka motz/luzeren lekuko izatea egokitu bazaigu ere. Datorren igandean hala ere, Hernanin aritu zirenak ikusi eta entzuteko parada izango dugu berriro Laudioko Lamuza frontoian hain zuzen. Denok joan behar beraz, ea aipatu diferentzia hori murrizten den. Entzungarria ziur.

RIKARDO G. DE DURANA

Txapela helburu

Lazkano (A).....	794
Telleria (A).....	758,5
Areitio (A).....	748,5
Mendizabal (C).....	747
Euskitze (C).....	744,5
Larrañaga (D).....	732,5
Loidisaletxe (A).....	728,5
Sorozabal (D).....	725,5
Lertxundi (B).....	705
Mendiburu (C).....	698,5

HENDAIK BEROTU HERNANIN HASITAKO TXAPELKETA

Hernanin eman zitzaion hasera Txapelketa Nagusiko azken faseari eta Hendaian izan zuen segida joan den igandean. Bapatean azpimarratu behar den gauza bat zera da, antolakuntza aldetik ezin hobe egon zela bata zein bestea. Azpimarragarria ere saioak hasteko puntualitatea eta Hendaian egindako zaparrada eta kazkabarrak. Entzulegoa poliki hasia da erantzuten. Hernanin 600 bat lagun goizekoan eta 800 bat arratsaldekoan. Hendaian ere antzera, Hegoaldekoen presentzia nabarmena izanik.

HERNANI

Goizeko saioak maila altua agertu zuen. Ez da erraza izango azken laurdenetan maila hori haustea! Lazkanok saio orekatua egin zuen, hasierako urduritasuna nabaritu zitzaiolarik. Hala ere behin punttua hartu zionetik ederki asko aritu zen. Ajuariak oso inpresio ona eman zuen.

Telleriak behetik gorako saioa egin zuen. Gora iritsi zenean bere maila erakutsi zuen. Loidisaletxe II.ak berriz, saio ona egin zuen, azkenean piska bat jeitsi bazen ere. Loidisaletxeren abilitadea gauzak esan diren bezala kantatuz esaten dituela.

Arratsaldeko taldeari zaila gertatu zitzaion goizekoaren mailara iristea. Datu bat, goizez puntuaketa haundiena lortu zuenak 89 puntu kendu zizkion arratsaldekoari. Lertxundiri ahotsak failatzen dio piska bat, bestela ederki tajutzen ditu bertsoak. Mañukorta hasieran zeharo pasata ikusi genuen. Saioa motzetro geratu zitzaion, gozatzen hasi zen momentuan (gartzelako gaiean) amaitu bait zen saioa.

Narbaizari urduritasuna nabaritu zitzaion saio guztian zehar, agian horregatik ez zuen bere egiazko maila erakutsi. Olalde oso saio orekatua egin zuen gartzelako lana iritsi zitzaion arte. Hor bi akats izan zituen eta saio guztiko lana behera erori zitzaion. Txapelketaren arriskuak. Gainontzean inpresio ona eman zuen Olalderen lanak.

HENDAIK

Hendaian C taldea goizez eta D taldea arratsaldez. Goizekoa hotz hasi eta, kazkabarra eta guzti, bero bukatu. Arratsaldekoa berriz, bazkalondoko berotasunean hasi eta piskana piskana hoztutzen joan zitzaigun, nahiz eta puntuazioetan, goizekoak gorago jo arren, Hernanin adina diferentziarik ez agertu.

Zortzietarik Mendizabal, Euskitze, Anax eta Mendiburu izan ziren aurrean ibilitakoak. Azpimarratzekoa suertatu zen horiekin bat Josu Arzallus errefuxiatuaren lana, nerbioek barrena hustuta ere sentimenduz betetako saioa eskaini zuelarik.

Mendizabalek, doinuarekin arazo txoren bat izanda ere, bere maila erakutsi zuen erregularitasunez eutsiz lan guztiei. Euskitze seguru eta tinko agertu zen, bertsolari zaharren tankerako euskararen ezagutza primeran erakutsi zuelarik.

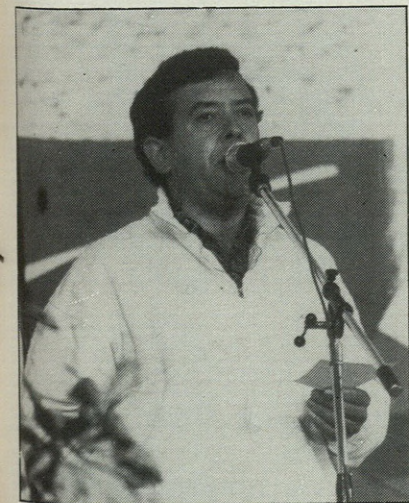
Mendiburu berriz lasai lasai, eta bertsoan pozik, ikusi genuen hasieratik bukaera bitartean. Anaxekin batera egun guztiko saiorik ederrenetako burutu zuen, kontrabandista bi lagunena, gartzelako lanean. Aipatzekoa Joxemai Mujika 'Anax', piskana piskana hasierako urduritasunak utzi eta berotuz joan zen bertsolaria. Saioa luzexego izanez gero... auskalo!

Arratsaldeko partean, bertsozale arteko bazkari bero baten ondoren, Sorozabal, Larrañaga, Zendoia eta Izeta nabarmendu ziren Arriola, Otamendi, Lopategi gaztea eta Argiñarenaren gainetik.

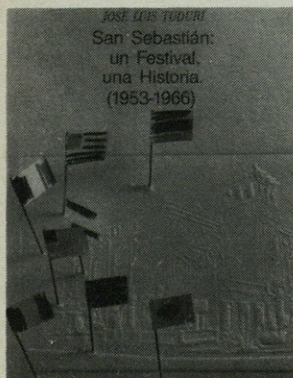
Sentimendua gogotik isuri zuen Joxe Mari Izetak. Nikolas Zendoiak kantuan borobildu zituen bertsoak goxotasun paregabe. Angel Larrañagaren ziurtasunak punturik gehien ateratzera eraman zuen, nahiz eta Jokin Sorozabalek gertutik eta ausart ekin saioeri.

Gartzelako lana, bakarkakoa talde honekin, ez zen bertsolariak gehiegi luzitzeko modukoa izan. Jarritako gaiak, kartarik jasotzen ez duen soldadu karteroak, izan zuen zer ikusirik horretan. Ea hurrengoan hobeagorik asmatzen duten!

PERU UNTZUETA

IZENBURUA: SAN
SEBASTIAN: UN FESTIVAL,
UNA HISTORIA. (1953-1966).
EGILEA: JOSE LUIS TUDURI.
ARGITARATZAILEA:
EUSKADIKO
FILMATEGIA-FILMOTECA
VASCA.

José Luis Tuduriren liburu hau irakurritz gauza asko eta asko argitu daitezke Donostiako Zinemaldiaren izaera paradójikoari buruz. Ekitaldi horretan nahasten diren gisa guztietako arrakasta eta frakasoetan argibide haundia ematen du historiari.

Esate batera, sorrerak berak lotzen du Zinemaldia Donostiaren proiektio turistikoarekin. Horretarako sortu zen —hirian aspergarri ospeari buelta ematearren—, eta aurrera segitu ahal izateko jaso zituen hasierako laguntza ugariak hortik etorri zitzaizkion. Ondoren errejimen frankistaren babesak etorri zen, blokeo kultural eta politikoa hausteko bide bezala. Kategoriaren auzia argitzeko FIAPFekiko negoziaketan kutsu politikoa ere lehen urteetatik etorri zaion herentzia izan da. Eta guztien gainera, eze-gonkortasuna. Zaila izango da Donostiakoa baino gorabehera haundiagoetako Zinemaldirik

Liburuak

topatzea, bai status aldetik bai kalitate maila edota eskaintza aldetik. Eta hori ere, txikitatik antzematen zitzaion gaitza zuen.

Liburuak hamalau urte besterik ez ditu aztertzen, eta gero agintzen dute ondorengo. Esan beharra dago Tuduri hau kazetaria dela, eta ez dela nahasi behar zinegilearekin. Horrek garrantzia dauka, liburuaren ikuspegia periodistiko hutsa delako. Konklusio txiki-ena ere irakurlearen kontura doa, kroniketako datuak bildu eta osatu besterik ez bait du egiten José Luis Tudurik. Gutxitxo dirudi kazetari izateaz aparte Zinemaldiko bertako antolatzaile, hautesle, aholkulari etabar ere izan den pertsona batek idatzia izateko. Gutxitxo Eusko Jaurlaritzako zinema aholkulari nagusietakoa den batek idatzia izateko.

IZENBURUA: ARGIAREN
BARNE-DISTANTZIAK.
EGILEA: IMANOL IRIGOIEN.
ARGITARATZAILEA: EREIN.
LITERATURA SAILA.

Imanol Irigoin, poeta baino lehenago ez dakit, baina poetaz aparte pintorea ere badela gauza jakina da. Jakina izateaz

gain, liburuan bertan jakinerazi egiten zaigu. Beharbada horregatik zaila da esatea liburu honekin irakurlea ez ote dagoen han-hemenka pinturaren zantzuak igertzera aurretik erabakita. Baina pintoreaz gain musikoa ere badela esanez gero, hori ere sinets liteke, arte mota desberdinak bilduz, erabateko Artearen bilatzeko saioan murgilduta bait dirudi Irigoinen, artearen kontzeptzio tradizionalenaren barruan.

Guzti horrek halako metafisika tonu batez kutsatzen ditu «Argiaren barne-distantziak» honetako poemak. Batzutan izateari buruzko gogoeta poetikoen bidez, bestetan denboraren iragateari buruzkoen bidez. Gehienetan objektu hutsak edota izadiko elementuak kontenplatuta giza-errealitateari begira aporta ditzaketen intuitzioak papereratu. Gogoetarik falta denean, pinturaren inpotentziari erantzuteko dela esan liteke, hizkuntza plastikoak adierazi ezin dituen nabardurak hizkuntza idatzian emanaz. Eta batez ere, liburu da, hots, ez da poema pilaketa bat, koherentzia haundia mantentzen du (poesiaren koherentzia posiblea den neurrian), liburu hasi eta bukatu arte. Malizia batere gabeko liburu, baina intenzionalitate haundikoa.

Esentziaren bilaketa horretan, bederatzi zatitan banatzen du liburu Imanolek, baina banaketa horrek gehiago dirudi orden kronologikoari erantzuten diola beste ezer baino. Nolabaiteko eboluziorik ere badago halere, laberinto baten modura. Poema erreflexiboenetatik hasi, poema sinbolikoagotara jotzeko ondoren, segida hizkuntza pinturagai gisa erabiltzeko, eta gogoetara itzultzeko azkenik.

Puntako argitalpenak

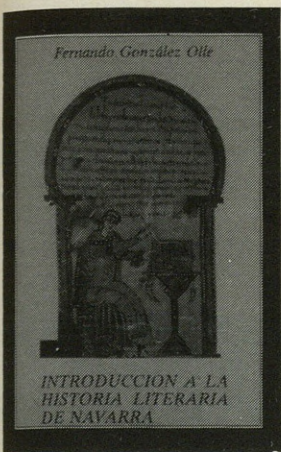
(Bilboko «Verdes» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Iraileko ipuin eta poemak», Pako Aristi. Elkar.
- 3.— «Zakur zaunkak», J.M. Elxpuru. Elkar.
- 4.— «Carla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 5.— «Mugetan», Hasier Etxeberria. Elkar.
- 6.— «Imentzioaren pergamoak», J.R. Madariaga. Bizkaiko Diputazioa.

OROTARIKOAK

- 1.— «Sarasolaren hiztegia», 4. tomoa. GK.
- 2.— «Euskal Herriaren Yakintza», R.M. Azkue. Espasa-Calpe.
- 3.— «Euskal Hizkuntza eta Literatura» (BBB-3). Erein.
- 4.— «Erleen bizitza izkutua», Martxel Aizpurua. Gaiak.

ARGITARATZAILEA:
NAFARROAKO GOBERNUA.
COLECCION BREVE
ILUSTRADA.

Aste honetan bertan, baina beste toki batean, komentatzen dugun Literatur Kongresuaren liburuan diskriminaziorik ez egitearren espainolei hitza emanez Eusko Jaurlaritzakoak oso kezkatuta ageri diren bitartean, Nafarroako Gobernuak saio beraren beste alderdia erakutsi berri digute liburuskaz guztiz interesgarri honen bidez.

González Ollé irakasleak nafar literatura erreibindikatu nahi du, literatura espainiarraren barruan txoko berezitua merezi duelakoan. Nafar literatura badagoen ere dudatan jartzen duten egile espainiarrei begira idatzitako liburua dela esan li-

teke. Hasteko nafar hizkuntza erromantzearekiko harrotasuna aldarrikatzen da, euskarazko nafar literaturarik ere badela esanez bide batez. Ondoren ikusten da Gonzálezentzat zer garrantzi merezi duen euskarazko «nafar literatura» horrek. Bi egile besterik ez ditu aipatzen: Etxepare eta Axular. Etxepareri —gauzak beren gordinetan esanda— barre egiten dio, karikatura merke bat eginez. Axularrengan, Fray Luis de Granadarekiko eragin-zorra izango litzateke aipagarriena. Zenbait pasarte bi hizkuntzetan eman, eta puntu, hortxe bukatzen da euskarazko literaturari buruzko guztiak. Hamar orrialde, berrehun orrialdeko liburuaren barruan.

Bienbitartean, espainolez edota nafar erromantzez idatzi-

tako nafar literaturaren errepa-so detailez josia egiten zaigo XIX. menderarte, laburra izanda ere. Oso erizpide bitxiaren bidez aldarrikatzen du, dena dela, nafar literaturaren ezaugarria edo erizpide definitzaile: Nafarroako historiari lotuta eta haren berezgarritasunak azaltzen laguntzen duen neurrian. Barkatu, baina liburu hau dibulgaziokoa, instituzionala, eta ikastetxeetara zuzendua dela ikusita, beharbada debekatu egin beharko litzateke, edota bederen (demokratak ez izutze-ko Jaurlaritzako terminologia eufemistikoa erabiliz) onetsi ez.

JOSU LANDA

IZENBURUA:
INTRODUCCION A LA
HISTORIA LITERARIA DE
NAVARRA.
EGILEA: FERNANDO
GONZALEZ OLLE.

Mamiak harrotzen

Nolako kongresua, halako liburua

IZENBURUA: CONGRESO DE
LITERATURA (HACIA LA
LITERATURA VASCA). II.
EUSKAL MUNDU BILTZARRA.
EGILEA: ASKOREN ARTEAN.
ARGITARATZAILEA:
EDITORIAL CASTALIA.

Duela bi urte II. Euskal Mundu Biltzarraren barruan burututako Literatur Kongresuaren txostenak argitaratu ditu Madrilgo argitaletxe batek, eta bidezkoa dirudi hala izatea, zati-rik nagusia espainolezko literaturari dedikatua bait dago. Ia seirehun orrialdetan, halere, gauza askotarako tokia badago, eta euskal literaturaren inguruko zenbait txostenek interes haundikoak izanagatik aipamena behintzat merezi du-

te.

Antza denez unibertsitate giroetan moda betean dagoen Mijail Bakhtin-en metodo kritikoa erabiliz, Txuma Lasagabasterrek honez gero hain ezaguna zaion tesia aurkeztu zuen Kongresu hartan lehenbizikoz. Ezaguna izateaz gain, jatorrizkoa izanagatik du interesa testu honek. Jon Kortazarrek ere orduantxe burutu zuen azken aldiko euskal poesiaren definizio eta klasifikazio saioa. Testu hori ere hortxe dago. Ana Tolorearen euskal nobelari buruzko ikerketaren lehen emaitzak ere hortxe irakur ditzakezue. Baita Jon Kortazarren euskal erromantizismoari buruzko ohizko saioa.

Badira beste bost txosten herri literaturari emanak, interes haundikoak baina leku faltaz banan-banan iruzkindu ezingo ditugunak. Berorien egileak,

Jean Haritchelhar, Juan Mari Lekuona, Iñaki Mozos, Arene Garamendi eta Antonio Zavala dira. Sakonagotik ezagutu nahi duenak bertara jo beharko du ezinbestean.

Liburuan lehenik eta behin harritzen duena izenburua da: «Hacia la literatura vasca». Edo-nork pentsa lezake nolabait ez dagoen literatura bati buruz ari litzkeela. Baina ez da horrela. Hori baino askoz zuriago nahi zukeen. Kongresuko antolatzailerak izan zen Txuma Lasagabasterrek argitzen duenez, euskal literaturari buruzko txostenak gutxiengoa dira, baina gainerako guztiak euskal literaturara behar bezala aztertze-ko ingurune osagarria izan daitezke. Ez dago horrelakorik, gure us-tez. Euskal literaturari buruz ari diren txostenak dozena bat dira, eta badira dozena erdi bat arestian aipatutako ingurune

hori zehazten lagundu dezaketenak; baina gero badira ia beste hogeit bat txosten huts-hutsean literatura espainolari dagozkionak. Horrek lagundu liezagukeela euskarazko literaturaz iharduteko orduan? Baliteke, baina susmoak gaude askoz arrazoi prosaikoagoengatik gertatu dela hori horrelaxe. Hasteko, antolatzailerak izan zen instituzioaren morrontza politikoengatik, diplomazia famatua; baina, batez ere, antolaketa praktikoa ibilitako unibertsital irakasleak iturburu horietara begira ibili direlako denbora luzean, horixe dutelako bere literaturaz zientziaren jatorrizko abaiapuntua. Txostenetako batzuek oso ongi daude, baina liburua orohar lekuz kanpokoa gertatzen da (Kongresua bera halakoxea izan zelako).

JOSU LANDA

Poltsikoan daukadan zulotik

«El Marsellés»en marka hautsi baietz

Beldurra? Kristorena. Zer da ba beldurra baizik, Anoetako kantaldian sarrera kobratu ez izana? Beldurra, esperientzia haundia bait duzue horrelakoak antolatzen, eta Anoetako Polikiroldegiak Ordiziko plazak baino zailtasun haundiagoak eskaintzen dizkie argazkilari sufrituei jende eskasia disimulatzearen. Beldurra? Noski baietz, zuk, nik eta guztiok. Baina zure beldurra arrakasta faltari dagokio. Marketing arazoa.

Baina ez da beldurra operazio horren motorra. Ez da beldurra, gezurra baino. Gezur haundia bait dago guzti horren jatorrian. Hara, Imanol, zu ez zaitu ETAk mehatxatu. Ez oraingoz behintzat, eta publiko diren datuen arabera. Ez bada, beste horiek esan bezala, herritar guztiok ETaren herio-mehatxupean gaudelako. Zorionez, herri honek badaki ETak nola mehatxatzen duen. Hori bai, argot polizialean termino berri bat sartzea lortzekotan zaude: komando pareta pintatzaileena. Horretan bazara abila. Ez dut ezagutzen errubera pintxatu batzuri zuk baino etekin haundiagoa atarra dien pertsonarik. Meritua. Hortxe gelditu bait ziren Boyer eta Preysler, zaplastekoak eta tarta-jaurtiketak jasota, desagrabio ekintza 'multitudinario'rik gabe.

Marketing operazioa izatekotan, ez naiz ausartzen eritzirik borobiltzen. Operazio politiko bezala, gezurra.

Ondarruko «El Marsellés»en marka haustekotan gaude. Badakizue, droga-trafikatzalea zelakoan herio-mehatxua jaso omen zuen harena. Demokráta beste guztion kontra, azkenean guztia montaje bat izan zela frogatzeko, buru zuriketa operazioa. Baina hark, Imanolek ez bezala, ongi zekien ETak nola egiten dituen mehatxuak, eta gutunak zituen frogaz ezin argiago bezala.

Zorionez, zutabe honetan ezinezkoa da hogeitamar lerro baino gehiago idaztea. Horri eskerrak. Gero eta zailago dago probokazioei muzin egitea.

JOSU LANDA

PSOE eta EEk Barberá

UPVko kurtso akademikoak ikasle eta irakasle hainbaten protesta eta salaketaz abiatu zen Leioako Aula Magna delakoan. Uniber-

tsitate publikoak egun bizi dituen arazo larriek eztanda egingo zutela aurreikus zitekeen gisa hartan.

Aste batzu pasatu besterik ez, eta urriaren 31ean UPVko Errektoregoak Jaurlaritzako Hezkuntza Sailetikako murrizketa ekonomikoak ezagutzera eman zituen: aurrekontu orokorretik 591 milioi Gasteizko hospital bat erosteko xahutu ziren Lakuatik (UPVk horrelakoren beharrik adierazi gabe); eta martxo eta iraileko bi boletinek 600 milioi gutxiagotuko zirela jakin arazten zuten (irakasleen soldatetarako izan beharko zuketanak).

Barberá errektoreak segidakoak bota zituen prentsaurrekoak: «irakasleak ari dira

UPV finantziatzen», «ez dira ikasleei dagozkien irakasleak gehitu ahaliko, euskal adarrekoak tartean», «proiektatu genuen hizkuntza normalizazio plangintza oztopaturik geratuko da»...

Egun, irakasleen soldadak kolokan, Unibertsitateko zerbitzu eta administrazio langilariarekiko zorretan, beharrezko 103 irakasle gehiago kontratatu ezinik ikasleak irakasleen faltan, eta euskararen normalizazio plangintza oztopatuta... greba gogorra gerta liteke asteazketik aurrera.

POLITIKA maniobrak dira Unibertsitateko egungo arazoen giltzarri, José Ramón Recalde Javier Solanaren Madrileko Hezkuntza Ministraritzako postua har dezan prestatzen ari direlarik sozialistak.

PSOErentzat ez da Barberá gustoko Ley de Reforma Universitaria delakoaren aplikazioa bideratzea kaltegarri uste duelako. Horren aurrean, Gasteizko hezkuntza sailburuak Madrilera joan aurretik konpondu nahi ditu etorkizunean areagotu dakizkiokeen arazoak, horretarako Unibertsitatearen berezko autonomia deuseztatuz.

Bestalde, iragan hauteskundeetako emaitzek zeharo baldintzatuko dituzte hurrengo hauteskunde autonomikoak bitarteko politika indarrak. PNVk (Luis Mari Banderekin) bere egin nahi du PSOEren esku utzitako Hezkuntza Saila, batik bat Eskola Publikoaren afera ongi lotu ahal izateko. PNV eta PSOEren arteko paktoa pitzadurak erakusten hasia da.

Hirugarrenik, kontutan hartu euskararen inportantzia. Kazetaritza, Arte Ederak, Filosofia, Psikologia, Pedagogia eta Majisteritzako adarretako zenbait ziklo elebidunduak daudelarik, Medikuntza eta Injiniaritzak euskalduntzen hasteko plangintza bideratzeko asmoa zegoen. Eta PSOEek mehatxu sindikal bezala jotzen du inizatiba, bi adar hauetan erabateko kontrola daukanean.

Erantzuna Hezkuntza Saitetik abiatu dute. PSOEek —CC.OO. eta EEren laguntzaz— Barberá Errektoregotik bota egin nahi du. Eta horretarako aurrekontu unibertsitarioak murriztu eta diru malbersazioak leporatu nahi izan ditu, irakasleen soldatak ordaindu ezinak Barberá ito dezan.

BARBERA garaiz ohar-tu zen ordea, prentsaurreko urjentea prestatuz diru murrizketen salaketa zabaltzeko. Era honetan, eritzi publikoaren aurrean lehendabiziko round-a bere alde ziurtatzea lortu du neurri batean behintzat, Hezkuntza Sailak ez bait du onartuko murrizketak burutu direnik, eta horri eutsiko dio azkenera arte.

Barberá-k bigarren round-ari ekin nahi

j.m. zalakainek puntua jarrita

Ricardo Francori

(Medikua)

— Bilboko Udaletxeak subentzioa ukatu die UPV-*k* antolatzen dituen zabalkunde ikastaro-*e*i. Ez da kasu bakarra, hori berori pairatu bait du UEU*k*. Bietan diru eskatza eman da esplikazio-*z*tat. Zer esan dirua milioika prestatzen denean proiektu erraldoientzat ustez kulturalak?

Niretzat irents ezinezko paradoxa bat da. Noski, ez naiz ni inor udaletxearen politika kulturala eta inbertsioak markatzeko. Baina nahiko harritzekao da, unibertsitateari berari eta berorrek in zerkusia duten ekitaldi besteri ere dirua murrizten aritea. Gauza, erabaki hau apirileko udal batzak hartu zuen, PNV, PSOE eta PP bat datozela kasu honetan —ez ordea, EE, EA eta HB—. Nirekiko aurrekontuaren kopurutik hezkuntza sailari dirua kendu zaiola, eta sailekoek hori. Baina hori onartezina da ikusirik gure zerbitzuak sortu duen mugimendua, interesa eta itxaropena Bilboko auzoetan. Beraz, batetik, guk eskatzen duguna da araudi bat, inoren kapritxoaren esku ez gaitezen egon. Nire ustez, proiektu honek jarraitu egin behar du, zeren auzoetara eramatea da benetako kultura, eta ez Bilboko politikoriek erakutsi duten joera elitista, espektakularra eta faraonikoa. Nik dakidala, alkatea bera ari da orain erabaki hau zuzendu nahian, baina ez dira oraindik enteratu erakundearen dirua herriaren kultura egarria asetzeko dela. Horregatik errakuntza bat litzateke, udaletxeak dirua eman ez, eta unibertsitatea bera finantziatzen hastea. Hala eta guztiz ere herriaren erantzuna jaso nahi nuke nik, berari dagokion zerbitzu bat mozten ari bait dira erarik itsusienean.

dio hemendik aurrera. PNVren laguntza politikoa baduen arren, Unibertsitatean alderdi horrek ez dauka antolamendurik, ez da ELArik. Beraz, Errektoregoak aliatuak behar ditu Unibertsitatean eta euskararen egoeraren banderari heldu nahi dio, nahiz eta oraindano euskararen egoeratik protestaka aritu den LAB eta Ikasle Abertzaleak alderdiak isilerazten besterik saiatu ez den.

Badirudi egungo indar politikoei presio egiteko sasoia egokitu dela Unibertsitate munduan, eta behingoz bederen, PNV eta PSOEren arteko barne liskar politikoetarik euskararen normalizaziorako plangintza indarrean jartzeko benetako ahalbideak portuna daitezkeela Barberá-ren babesaren negoziatuz gero.

Artikulu hau idazten ari garenean asarte-*te*ko asanblada orokorra egiteko bada-*go* ere, ia ziurtzat jo dezakegun grebak Jaurilaritzaren politika salatzen du, baina bidebatez Barberá-ri ere euskararen ara-

zoari buruzko kontu eskatzea luzatzen dio etorkizunari begira.

GAUR egun, UPV-*k*o ikasle-*go*aren %15a euskalduna ikasketez, %23raino hel-*z*ten dela euskara ulertzen duten ikasleen kopurua.

Irakasleetan berriz, %14a da euskaraz la-*ne*an ari dena, eta %36a da euskararik ez dakiena. Unibertsitateko zerbitzu eta admi-*n*istrazioan: %8a baino ez da euskalduna.

Apirilean UPV-*k* Jaxinto Iturbe eta Euse-*bio* Osaren ahotik aurkeztu zuten normali-*z*azio linguistikoaren plangintza premia-*z*koa etenik dago orain, 50 irakasle berri euskaldunen kontratazio ezinez eta admi-*n*istrazio zerbitzuaren euskalduntze proze-*s*ua ukatuz. Arestian aipaturiko joko politi-*ko* nahaspilatsu guzti horietan suerta liteke giltzarri probetxagarri inportantea Unib-*er*sitateko.

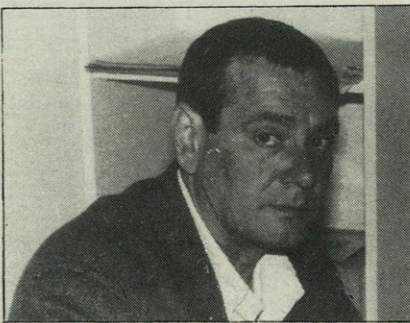
GORKA ARRESE

Nere mespretxu sakonenez hiri, Imanol hori

BADA entresa bat, urtetan funtzionatzen duena, euskaraz kantatu eta diskoak egiteari emana eta IMANOL izena darmana, non sozio bakarra hi haizen. Musika, poesia eta sentsibilitatea saltzen omen ditu entresa horrek. Eta merkatu prolema dituen entresa komertzialek bezala. Errentabilitatea, hitz majikoa, nahiz eta oso poetikoa ez izan. Errentabilizatu beharra dauka hire entresa. Alde horretatik, euskal kantagintzaren gorabeherak ezagutzen dituen edonork ongi daki hire entresak ez duela sekula modurik aurkitu kaleko salmenta zuzenean errentabilitatea lortzeko —beste zenbaiten aldeantzik— ahalegin guztien azpitik eta gainetik.

Iturri hori ezean, zenbat fakturatzen dio hire entresak urtero administrazioari, Franco hil ondoren hemen eraiki diren administrazioetakoren bati? Diru iturri berriak eskuratzear gain, salmenta zuzena ugaritzeko hire produktua egokitzen ere saiatu haiz, instituzioak berak ez bait dira kontsumitzaile zuzenak. Espikatu ditzagun behingoz hire produzioan ikusten ahal diren eboluzio edo aldaketak faktore horren argitan. Eta hala ere, zenbat kontsumitzaile zuzen dauka hire entresa horrek?

BAINA hik kultura egiten duk. Eta artea. Sentsibilitatean oinarritutako emaitza. Hain sentsibilitate zorrotz eta askearen jabe haiz, non mundutar lotura guztien gainetik egon nahi duan. Pribilegiatua hi. Hautatu bat. Gizadiak aukeratu bait hau hi gizon-emakumeen eta gizartearen miseriak

XALBARDIN

edertzeko. Baina jende xehea dorpea duk eta ez hau konprenitzen. Okerrago, ez hau baloratzen. Pitik eta Sarrik Martuteneko espetxetik aldegin zutenean, hik sofritu hituen ondorioak. Eta publikoki salatzen. Ausarta hi. Gizarajoa. Hain ekintza poetikoa izan zena errepresioz ordaindu behar. Bazirudien, orduan ere, hi hintzela hor izorratuena. Biktima.

ETA orain ere hi haiz biktima. Bestia batzu, pizti basati horiek amenazatu haute. Hi mehatxatu. Eta hire sentsibilitate fin horrek ezin dik suportatu pertsona bat norbaitek amenazatu dezan. Eta amenazatua hi bahaiz, zer esanik ez. Eskandalosoa. Basakeria bat. Eta Yoyesena gertatu bitartean eta ondoren, hemen inor ez duk hil berez izan ez baldin bada. Hemen jende inportanteak bakarrik bizi, hil edo amenazaten dira. Beste guztien esistentziak ez dik garrantziarik batere, edo gutxi dik. Ez bait dira elitekoak, gizadiak aukeraturako ho-

rietakoak. Eta hemen inor ez da ezeren biktima. Ostiak ere lehen ematen zizkieten, orain aldiz komisaldegietan mortadelazko bokadiloen ordeztaloak ematen omen dizkiate, eta trikornioak desagertu egin dituk, eta inor ez diate eramaten mendiko paseo ezpublikatueta. Kazetarienzat ere hori ez bait duk eliteko jendea.

ELITEKOA izatekotan, kirolak ere izugarri hunkitzen hau. Nornahi ez duk kirolari. Marino, Zamora, eta abar. Hik kultura uzartu nahi diok kirolari. Eta peña bat montatu duk. Espektakulu bat, beste espektakulu baten bezperatan. Eta hire espektakulu berri honetan, ohi bezala, jende handiz inguratuta erakutsiko duk hire burua. Paco Ibañez, Moustaki, Sabina, Aute... Baina Urko ere kolatu zaik. Argi ibili kompetentziarekin. Eskerrak eskutik irabazi dioala joku. Zeren horrek ere prolema bera dik: Urko entresak aspaldian kiebra jo bait zuen, nahiz eta garai batean hirea baino errentagarriagoa izan. Hire espektakulu berriak sekulako ikusle pila bildu dik, eta hire kontsumitzaile guztien aurrean ikusi dizkiagu egunotan eskuratu duan merkatu berri bateko lehen ordezkariak: Luis del Olmo eta beste hainbat gizon eta emakume sentsible eta solidario txaloka dauzkak, arrosak botaka. Kantatu iezaiet neri orain burura datorkidan aspaldiko hire kantu hura: «Ordu ezkeru odola gure Herrian/ abertzale izatea atzo erreza zan/ gaur-bihar datozen urteetan/ gogorra izango da bizia/ gogorra abertzale izatea». Inork handi egin gaitzan beharrik gabe, badiagu memoria, aske izan nahia eta sentsibilitatea.

AZAROAK 26

ARGIA EGUNA 89

Argia Eguna 89 dela eta laguntza eskatu beharrean gatozkizu.
Zure herri edo auzoan Argia Egunik ez bada antolatzen, edota antolatuta
ere

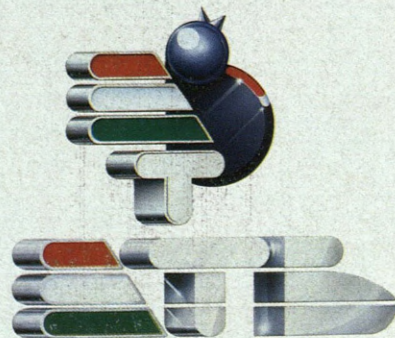
zure laguntza eskaini nahi badiguzu, DEITU:
943/283399 «Gipuzkoa, Nafarroa eta Iparralde»
94/4248543 «Araba eta Bizkaia»
telefonoetara.

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor
beretik jaio zen Euskal
Telebistak, gogor dihardu
egunero euskara bera
arnas-berritu eta
zabaltzen.

Euskarari telebista-
hizkuntza berriaren lehioak
irekiz, komunikazio-
mundurako baliabide
egokia sortuz, beste
hizkuntza modernoekin
orpoz-orpo jokatzuz...
Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA